

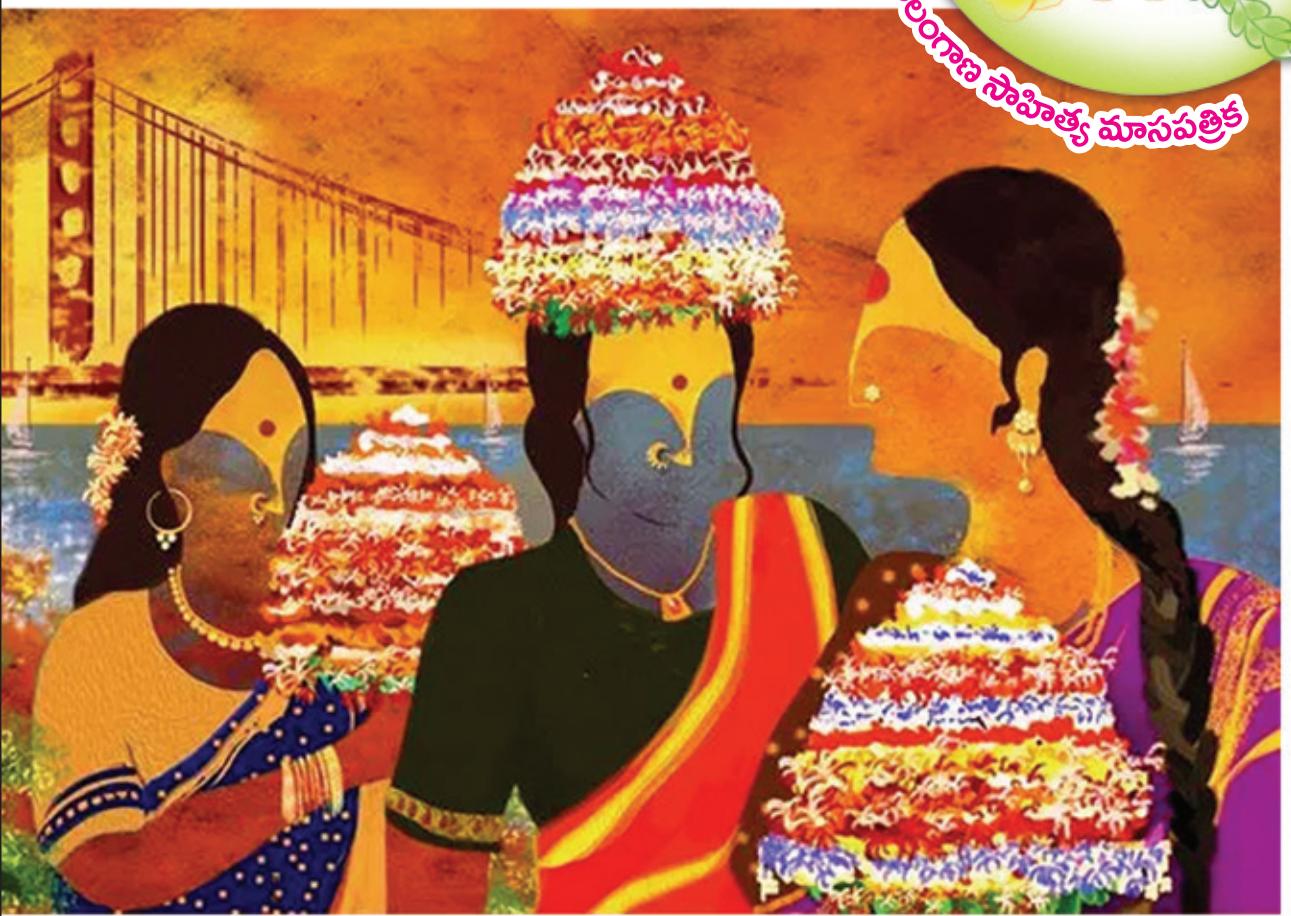
అక్టోబర్, 2023

సంపుటి 04, సంచిక 01

తెలంగాణ జాగృతి

తెలంగాణ సాహిత్య మాసపత్రిక

బతుకమ్మ

శుభాకాంక్షలు

తృతీయ వార్షికోత్సవ ప్రత్యేక సంచిక

అక్షర యోధుడు
షోయబుల్లాఖాన్
జయంతి : 17 ఆక్టోబర్, 1920

Printed, Published and Owned by : **KALVAKUNTLA KAVITHA**

Printed at : **HARSHITHA PRINTERS**, Khairatabad, Hyderabad - 500 004.

Published at : **BHARATHA JAGRUTHI**, Pasham Amruthaaram Residency, H.No. 1-2-234/13/46/4, 4th Floor, Near NTR Stadium
Aravind Nagar, Domalguda, Hyderabad - 500 029. Telangana State.

Editor : **KALVAKUNTLA KAVITHA**

దాశరథి అపురూపమైన వ్యాసం **“నా జ్ఞాపకాలు: ప్రవంతి పుట్టుపూర్వోత్తరాలు”** ....పేజీ 13

దైనికరణ సొందిన ఒక ఆవు కథ **యశోదారెడ్డి** నాటికథ... **“ఎంకన్న”** ....పేజీ 09

కాలాన్ని ముళ్ళలో బంధించే గోడగడియారాన్ని గూర్చి **బైరెడ్డి కృష్ణారెడ్డి** కవిత **“నిండుకుండ నిలకడ”** ....పేజీ 15

స్త్రీ కన్నీటి బతుకును చిత్రించిన రమేశ్ నల్లగొండ కవిత **“తడి కన్ను!”** ....పేజీ 26

తెలంగాణ కు తీరిపోయిన దాహార్తిని చెబుతున్న కవిత ఉదారి నారాయణ **“నీళ్ల కల”** ....పేజీ 22

17

పేద పిల్ల జీవన పరిణామాన్ని చిత్రించిన **జ్వలిత** కథ **“పోరి”**

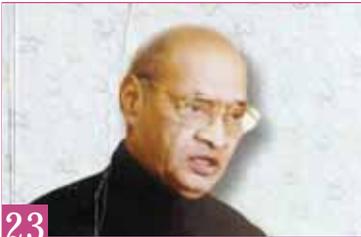
45

సాహితీ యాత్రలో సమకాలీనత స్తంభం కాడి **గంగాధర్ వ్యాసం**... **“సాహితీ గౌతమి స్నేహయాత్రలు”**

27

ఇంకా ఆగని బాల్య వివాహాల సంస్కరణ కథ **మండల స్వామి** **“వెలుగు దారిలో..!”** కథ

23

కవిత్వంలో తీవ్రంగా నిలుస్తున్న పీవీ సుర్రణ **డా॥ కాంచనపల్లి వ్యాసం**... **“కాలాతీతునికి కవిత్వీకరణ”**

37

స్త్రీ జీవితంలో ఒడిదుడుకులు చిత్రించిన **స్వాతి శ్రీపాద** కథ **“ఆకులూ చేతులూ”**

33

పరిపూర్ణత యొక్క ఆవశ్యకత చెబుతున్న **మామిడి హరికృష్ణ** వ్యాసం **“తెలంగాణ సాహిత్య చరిత్రలో పూరించాల్సిన ఖాళీలు...!”**

49 **“తంగేడు పత్రికకు వెన్నుపూస ఒక తల్లి అంటున్న జయరాజ్”**లో **ఘనపురం** ఈ మాసం ముచ్చట

ఉద్రాక్ష ప్రతీకగా అనంత తాత్వికతను ఆవిష్కరిస్తున్న **సిద్ధారెడ్డి** ఈ మాసం కవిత **“ఉద్రాక్ష”** ....పేజీ 8

చీపురు నాకు కవిత్వం అంటున్న **నాంపల్లి సుజాత** కవిత **“చీపురు”** ....పేజీ 44

48 జీవం ఉన్న ఒకే వాక్యం చెప్పిన **బాణాల శ్రీనివాసరావు** కవిత **“సంజీవనీలాంటి పాదం”**

అందమైన నీళ్లు ప్రమాదకరంగా మారిన దృశ్యం చెబుతున్న **కందుకూరి శ్రీరాములు** కవిత **“ద్రోహ జలం”** ....పేజీ 55

నలుగురం కలవడాన్ని స్వప్నిస్తానంటున్న **అందోజు పరమాత్మ** కవిత **“పూలలో ఒదిగే దారంలా”** ....పేజీ 56

అలల పరవళ్ళు ప్రకృతి కవిత్వం అంటున్న **కుడికాల వంశీధర్** కవిత **“అలలపై కవిత్వం”** ....పేజీ 31

అజ్ఞాత మేధావులను, వీరులను పరిచయం చేస్తున్న **“గుండోజు యాదగిరి బొమ్మల కొలువు”**ను మన ముందు పెడుతున్న **నిత్యానందరావు** ....పేజీ 41

దూరంగా ఉన్న పిల్లల కళ్ళలోని ఆనందం చెబుతున్న **ఆశారాజు** కవిత **“మసక మసక ఆనందమే జీవితం”** ....పేజీ 16

ఇంకా... మరెన్నో కవితలు, సాహితీ శిఖరం, సమాజం, పుస్తక పరిచయం, స్వీకారం.. మొదలైనవి...

తంగేడులో ప్రచురిస్తున్న రచనలలో వ్యక్తమయ్యే అభిప్రాయాలు ఆయా సృజన కారుల సొంతం. వీటిలో సంపాదకులకు ఏకీభావం ఉండవలసిన అవసరం లేదు. విభిన్న ప్రక్రియలకు అభిప్రాయాలకు వేదిక కావడమే తంగేడు లక్ష్యం.

స్థానిక స్వరం సాహిత్యావసరం...

తంగేడుకు మూడో ఏడు. సొంత రాష్ట్రంలో విరబూస్తున్న సాహిత్య పరిమళాలకు వేదికై, కొద్ది కాలంలోనే తెలంగాణలో ఆశావహ అక్షర వాతావరణం నెలకొల్పింది తంగేడు. ఆర్థమైన సృజన, అందమైన ముద్రణ, క్రమంతప్పని నిర్వహణ, సహృదయుల మనసులలో స్థానం సంపాదించుకున్నది. రచయితలకు రాయాలనే ఉద్దేశ్యం, పాఠకులకు చదవాలన్న ఉత్సాహం రేకెత్తించింది. అంతలోనే కాలం ఆన్లైన్ కు కుదించి బాధించింది. తంగేడు స్థానిక స్వరం. ఇవ్వాలి సాహిత్యావసరం. మూడో ఏడైనా ముద్రణతో వెలువడాలని కొత్త సాహిత్య బలంతో ముందుకు సాగాలని ఆకాంక్షిస్తున్నాను. సంపాదకవర్గానికి అభినందనలు. - **నందిని సిధారెడ్డి**

తెలంగాణ పరిమళం తంగేడు....

ప్రతి సంచికా తెలంగాణ సాహిత్య చరిత్రలో ఒక కొత్త ఒరవడిని దిద్దే వర్ణమాల. ప్రతి రచనా తనదైనశైలితో, ప్రత్యేకతతో కనిపిస్తోంది. ముఖ్యంగా, రచనల ఎంపికలో, వాటి కూర్పులో చూపిస్తున్న శ్రద్ధకి ముచ్చటేస్తోంది. సాహిత్యానికి చోటు తగ్గిపోతున్న ఇప్పటి జర్నలిజంలో తంగేడు కృషి పది కాలాలు నిలుస్తుంది. ఈ తరానికి దారి చూపిస్తుంది. - **అప్పర్**

శుభాకాంక్షలు...

పత్రికల నిర్వహణకు ఒక స్పష్టమైన లక్ష్యం ఉండడం చరిత్రంతా కనిపిస్తుంది. పత్రికలు అందుబాటులో లేని దశనుండి పత్రికలు ఎక్కువైన స్థితికి చేరింది సమాజం. ఇదీ ఒకండుకు మంచిదే. పాఠకుడికి పఠన సౌలభ్యం కలిగింది. రాజకీయ పత్రికలన్నింటికీ తాత్కాలిక లక్ష్యాలు ఏర్పడ్డాయి ఈ కాలంలో. తెలంగాణ ఏర్పడ్డాక ఇక్కడి సాహిత్యాన్ని విస్తృతపరిచి స్థిరపరచడం కోసం కొన్ని పత్రికలు నడుస్తున్నాయి. అలాంటి పత్రికల్లో తంగేడు ఒకటి. ఎంతటి పెద్దవాళ్ళ వెన్నుదన్నులున్నా పత్రికల నిర్వహణ కత్తిమీద సామే. తంగేడు కూడా మొదట పక్షపత్రికగా వచ్చి ఇప్పుడు మాసపత్రికగా మారింది. మొదట హార్డ్ కాపీగా వచ్చి ఇప్పుడు సాఫ్ట్ గా మారింది. ఇలాంటి సమయంలో తంగేడు చేస్తున్న సాహిత్యసేవ గొప్పది. తంగేడులో ప్రాచీన సాహిత్యంపై వ్యాసాలు, వర్తమాన సాహిత్య వివేచనతో పాటు ఇప్పటి కవుల రచయితల రచనలను ప్రచురించి ప్రోత్సహిస్తుంది. సంపాదకులు కల్పకుంట్ల కవిత గారికి, కాంచనపల్లి గారికి అభినందనలు. తంగేడు పత్రికకు వార్షికోత్సవ శుభాకాంక్షలు. - **వీనుగు నరసింహారెడ్డి**

చారిత్రాత్మకమైన కృషి...

తంగేడు సాహిత్య పత్రిక విజయవంతంగా మూడు వసంతాలు పూర్తి చేసుకున్న సందర్భంగా శుభాకాంక్షలు. తెలుగులో సాహిత్య పత్రికలు అరుదైన కాలమిది. ముఖ్యంగా లే-అవుట్, డిజైనింగ్ తో పాటు, అన్ని పేజీలు కలర్ లో ఉండడం మరింత ఆకర్షణీయంగా ముస్తాబు చేయడం నచ్చింది. రేపటి భవిష్యత్ తరాలకు, భావి పరిశోధకులకు తంగేడు నిజంగా గొప్ప ఆధారంగా నిలవడం ఖాయం. ఈ రకంగా నెలకు ఒకసారి సాహితీపాఠకులకు కన్నులవిందును పంచుతున్న తంగేడు పత్రిక యాజమాన్యానికి, సిబ్బందికి, డా॥ కాంచనపల్లి గోవర్ధన్ రాజుకు నా ధన్యవాదాలు... శుభాకాంక్షలు. - **డా॥ పసునూరి రవీందర్**

'తంగేడు' అనే పువ్వు ప్రత్యేకం...

'పత్రికొక్కటి చాలు పదివేల సైన్యంబు' అన్నట్టు 'తంగేడు' పేరుతో తెలంగాణ జాగృతి నిర్వహిస్తున్న పత్రిక, పేరులోనే కాదు నిర్వహణలోనూ స్వర్ణ కాంతులీనుతోంది.. ప్రత్యేకంగా తెలంగాణ చరిత్ర, సంస్కృతి సంప్రదాయాలను తెలియజేసే శాసనాలు, గ్రంథాలు, శతకాలు మొదలుగా ప్రాచీన సాహిత్యం నేటి సాహితీ ప్రియులకు పరిచయం చేస్తున్నది. తంగేడు పత్రిక ప్రయాణం దినదినాభివృద్ధి చెందాలని కోరుకుంటూ మూడవ వార్షికోత్సవం సందర్భంగా పత్రికా నిర్వాహకులకు, సంపాదకులకు, పాఠకులకు, రచయితలకు హృదయపూర్వక అభినందనలు. - **జ్యోతిత**

సువర్ణ సాహితీ సుమమాలిక 'తంగేడు'

తెలంగాణలో ప్రామాణికమైన సాహితీ విలువలతో క్రమం తప్పకుండా వెలువడుతున్న తంగేడు నేటి యువ సాహితీవేత్తలకు ఎంతో ప్రోత్సాహాన్ని ఇస్తూ మార్గదర్శనం చేస్తున్నందుకు అభినందనలు. పరిశోధనలకు, పరిచయాలకు, ప్రయోగాలకు వేదిక తంగేడు. ముద్రణరూపంలో ఆగిపోయి అంతర్జాల పత్రికగా కూడా ఇట్లాంటి పత్రికలకు ఆదర్శంగా నిలుస్తున్నది. సంపాదకురాలు తెలంగాణ సాంస్కృతిక చైతన్యమణి శ్రీమతి కల్పకుంట్ల కవిత గారికి నమస్కరిస్తూ, నిష్ఠతో, నిబద్ధతతో, నిత్య జాగరూకతతో సహా సంపాదకులుగా బాధ్యతలు నిర్వహిస్తున్న కవి, విమర్శకులు కాంచనపల్లి గోవర్ధనరాజుగారికి నమస్సులతో అభినందనలు. - **డా॥ గండ్ర అక్షయ రావు**

తంగేడు తెలంగాణ సాహిత్య ప్రపంచంలో తనదైన ముద్ర...

సమర్థులైనవారి నేతృత్వంలో తంగేడు తెలంగాణ సాహిత్య ప్రపంచంలో తనదైన ముద్రను వేసింది. సాహిత్య కారులు తంగేడులో ప్రచురణలను తప్పనిసరిగా చదివేందుకు సంచిక విడుదలకోసం ఎదురుచూసే స్థితి ఇన్నాళ్ల నిర్వహణ, సామర్థ్యం వల్లనే సాధ్యమయ్యింది. తెలంగాణ చరిత్ర, సంస్కృతి, కళలు, సాహిత్యం ఇత్యాది అంశాలపై విభిన్నమైన రచనలు ఇన్నేళ్ళుగా వెలువడుతూ పత్రిక తనదైన ప్రత్యేకతను చాటుకుంది. పత్రికలో ప్రచురితమవుతున్న అంశాలు ఒక ఎత్తైతే, గెటవ్ మరొక ప్రత్యేకత. అంతర్జాతీయ స్థాయిలో పత్రిక ప్రచురణ స్థాయిని పెంచింది.

- కవి యాకూబ్

తంగేడు ఒగరు

అనేక అలజడుల మధ్య వచ్చిన సాహిత్య పత్రిక తంగేడు చల్లని గాలిలా తాకి సంవేదనల గాయాలను సేద తీర్చే ప్రయత్నం చేస్తున్నది. పాతతరం సాహిత్య సాంస్కృతిక సంపదతో పాటు కొత్తతరాన్ని ప్రోత్సహిస్తూ ముందుకు నడుస్తోంది. గుణాత్మకమైన సంపాదకీయాలతో సాహితీ లోకానికి స్ఫూర్తిని ఇస్తూ ముందుండి నడిపిస్తున్న, నడుస్తున్న తంగేడు సంపాదకురాలు శ్రీమతి కలవకుంట్ల కవిత గారికి, చేదోడుగా ఉన్న అసోసియేట్ ఎడిటర్ కాంచనపల్లి గారికి, ఇతర సంపాదక వర్గానికి అభినందనలు

- రూప్ కుమార్ డబ్బీకార్

సాహితీలోకంలో సంజీవిని!

సాహిత్యానికి పట్టాభిషేకం చేస్తూ ఒక ప్రత్యేక పత్రిక ఉండటం సమకాలీన చరిత్రను రికార్డు చేయడమే! అయితే గతంలో 'భారతి' వంటి సాహిత్య పత్రికలు వేసిన బాటను కొనసాగించే దిశగా, ముద్రణా రూపంలోని సాహిత్య పత్రికలు దాదాపు మృగ్యమైన తరుణంలో, "తంగేడు పత్రిక" సంజీవనిలా వచ్చింది. వెయ్యి ఏళ్లకు పైబడిన తెలుగు లిఖిత సాహిత్య ప్రస్థానంలో తెలంగాణా ప్రాంత సాహిత్యం దాని కృషికి అద్దంపట్టే ప్రామాణిక రచనలతో కొత్త లోచూపుకు కారణమవడం, భవిష్యత్ తరాలకు రిఫరెన్స్ గా రూపొందడం అభినందనీయం!

- డా॥ మామిడి హరికృష్ణ

మూడేళ్లయిందా?

తంగేడు పరిమళించి మూడేళ్లయిందా? మూడు నెలలు అయినట్టే ఉంది. సంపాదక ప్రతిభ అది. తెలంగాణ ప్రతిమ అది. కవితల సెలక్షన్. తొలినాటి కథల సెలక్షన్. ఈనాటి లెజెండ్ల ముఖముఖి .విస్మృత చీకట్ల మీద వెలుగు ప్రసరించే కవిత, కథ, కథనం, విమర్శన వీధుల్లో కొత్త గొంతుల ఆవిష్కరణ , సందర్భోచిత సంపాదకీయాలు, నిత్య చలనశీలి తెలంగాణకు సరిజోడు కెమెరా తంగేడు, భారతీలా నిరంతరం, తరం తరం భిన్న గొంతుల వేదికగా విరాజిల్లాలని ఆకాంక్షిస్తూ...

- సుంకిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి

"తంగేడు"

సాహిత్య పత్రికను అభినందిస్తూ...

తంగేడులో కవిజనముల

బంగారమువంటిమాట బాగుగనమరెన్!

నింగిలోచుక్కలమాదిరి

రంగగుపొత్తమునుజూచి వ్రాసిరి కైతల్

ఎత్తియు ఘంటముల్ కవులు యెల్లరహూయన సాహితీసుధన్ విత్తును నాటియున్ పదకవిత్యసుసంపద పెంపుజేసి, గ మృత్తగు కైతలున్ కథలు మార్దవగీతములందుకూర్చి, సం పత్రిగజూపె జాగృతి సుభాషిత నవ్య విశేష సంచికన్

- గడ్డం అక్షయ్య

సాహిత్య జైత్రయాత్ర....

జయప్రదంగా తన మూడుసంవత్సరాల సాహిత్య జైత్రయాత్రను పూర్తి చేసుకుని అసంఖ్యాక సాహిత్యాభిలాషుల్లో తనదైన ముద్రవేసిన మన 'తంగేడు' పక్షపత్రికకు హృదయపూర్వక అభినందనలు. ప్రతి సంచికలోనూ తనదైన ఉత్కృష్టతను చాటి 'తంగేడు' నిలిచి గెలిచింది. తన స్వంత సాహిత్య అస్తిత్వం తో పత్రికను విలసిల్లజేసి శోభింపజేసిన ప్రధాన సంపాదకురాలు కవిత గారికి, రూపకర్త, సంపాదకులు డా॥ కాంచనపల్లి గారికి, ఇతర సిబ్బందికి శుభాకాంక్షలు.

- ప్రా॥ రామా చంద్రమౌళి

ఏనుగు లక్షణ కవి 18 వ శతాబ్దికి చెందినవాడు. తల్లిదండ్రులు పేరమాంబ, తిమ్మకవి. లక్షణ కవి భర్తృహారి సంస్కృతంలో రచించిన సుభాషిత త్రిశతి తెలుగులోనికి సుభాషిత రత్నావళి పేరుమీద అనువాదం చేశాడు. ఏనుగు లక్షణ కవి జన్మస్థలం పెద్దాడ. అది తూర్పుగోదావరి జిల్లాలో గొల్లల మామిడాడకు దగ్గరలో ఉంది. ఈ పద్యాలలో లక్షణ కవి ఏ పదైనా చేయవచ్చును కానీ మూర్ఖుని మనసును మార్చలేమని, ఎంత అసాధ్య విషయాలైనా సాధించవచ్చును కానీ మూర్ఖుల మనసును సంతోష పరచలేమని, గర్వించి తరువాత పండితుల బోధలు విని గర్వాన్ని విడిచిపెట్టానని, స్థానభ్రంశం చెందిన ఎవరైనా గంగ వలె ఇబ్బంది పడతారని లోకనీతులు చెబుతున్నాడు. సార్వజనీన విషయాలను ప్రతిఫలించిన ఈ పద్యాలను చక్కని శైలిలో పద్యాలుగా రచించిన ఏనుగు లక్షణకవి ఎప్పుడూ అభినందనీయుడే.

పద్యనీతి

ఏనుగు లక్షణ కవి

- చ. మకర ముఖాంతరస్థమగు మాణిక్యమున్ బెకిలింపవచ్చు; బా యక చలదూర్మికా నికరమైన మహోదధి దాటవచ్చు; మ స్తకమున బూవుదండవలె సర్పమునైన ధరింపవచ్చు; మ చ్చిక ఘటియించి మూర్ఖజన చిత్తము దెల్పు నసాధ్య మేరికిన్
- తే.గీ. తివిరి యిసుమున తైలంబు తీయవచ్చు; దవిలి మృగత్వస్థలో నీరు ద్రావవచ్చు; తిరిగి కుందేటికొమ్ము సాధించవచ్చు; చేరి మూర్ఖుల మనసు రంజింప లేము
- చ. తెలివి యొకింత లేని యెడ దృష్టుడనై కరి భంగి సర్వముం దెలిసితి నంచు గర్వితమతిన్ విహరించితిఁదొల్లి; యిప్పుడు జ్వల మతులైన పండితుల సన్నిధి నించుక బోధశాలినై తెలియనివాడనై మెలగితిం, గతమయ్యె నితాంత గర్వమున్!
- శా. ఆకాశంబున నుండి శంభుని శిరం; బందుండి శీతాద్రి, సు శ్లోకంబైన హిమాద్రి నుండి భువి; భూలోకంబునందుండి య స్తోకాంబోధిఁ; బయోధి నుండి పవనాంధోలోకముం జేరె గం గాకూలంకష! పెక్కు భంగులు వివేకభ్రష్ట సంపాతముల్!

తెలంగాణ జాగృతి
తెలుగు సాహిత్య పక్ష పత్రిక

అక్టోబర్, 2023

సంపుటి 04

సంచిక 01

శ్రీమతి కల్వకుంట్ల కవిత్రీ
ఎడిటర్

డా॥ కాంచనపల్లి గోవర్ధన్ రాజు
అసోసియేట్ ఎడిటర్
9676096614

ఎడిటోరియల్ బోర్డ్ :
ఘనపురం దేవేందర్
రంగు నవీనాచారి

మూడు వసంతాల తంకేడు

సాహితీవేత్తలకు, పాఠకులందరికీ నమస్కారం.

మీ ఆదరణ వల్ల తంకేడు తృతీయ వార్షిక సంచికగా ముస్తాబై మీ ముందుకు వచ్చింది. పత్రికానిర్వహణ ఒక నిరంతర ప్రయాణం. అందులో మేలురాళ్ళుంటాయి. మైలు రాళ్ళుంటాయి. ప్రశంసలుంటాయి. ఒడిదొడుకులూ ఉంటాయి. దూషణ భూషణలను సమానంగా స్వీకరిస్తూ ఈ ప్రయాణాన్ని కొనసాగిస్తున్నాం.

నిజానికి ఇది మనందరి ప్రయాణం. పాఠకులు రచనలను ఆదరించారు. సృజనకారులు తమ సృజనను సకాలంలో మాకందించారు. సంపాదకవర్గం తమ పనిని సక్రమంగా నిర్వహించారు. సాంకేతిక విపుణులు దాన్ని సౌందర్యవంతంగా తీర్చిదిద్దారు. ఈ విధంగా మా బృందం సమిష్టి కృషి వల్ల ఈ పత్రికాయానం కొనసాగుతున్నది.

కాలం అతివేగంగా మారిపోతున్నది. వర్తమాన సమాజంలోని విలువలు, కుటుంబ నిర్మాణగతి, సాంకేతికాంశాలు, విద్యాప్రాధాన్యతలు, నేటి యువత అభిరుచులు ఇట్లా ఏ రంగాన్ని చూసుకున్నా కొత్త కోణాలు చోటు చేసుకుంటున్నాయి. ఒక వంక సాహిత్యరంగంలో వాదాలు, విభిన్న ప్రతిపాదనలు, అస్తిత్వ ఆరాటాలు పెల్లుబుకుతుంటే సమాజంలో వీటికి అతీతంగా యువతలో పాశ్చాత్య సాంకేతిక నైపుణ్యం, దానితోపాటు డాలరు ప్రలోభం రోజు రోజుకు పెరిగిపోతున్నది. సామాజికంగా అనేక వర్గాల అస్తిత్వం చర్చకు వస్తున్నది. వీటన్నిటిని సాహిత్యం ప్రతిఫలించింది. తంకేడు ఒకవంక సామాజిక పరిణామాలను గమనిస్తూ, వాటిని ప్రతిఫలించిస్తూ, తన మార్గంలో కొనసాగుతున్నది. తెలంగాణ నాటి సామాజిక మూల్యాంకనం కోసం, నాటి సాంస్కృతిక పునరుద్ధరణ కోసం నాటి కవిత, నాటికథ క్రమం తప్పకుండా ప్రచురిస్తున్నది. సందర్భాన్ని బట్టి నాటి విమర్శకుల వ్యాసాలను కూడా ప్రచురిస్తున్నది. ఇవి సాంస్కృతిక చైతన్యానికి భూమికలని మేం భావించాం. అదేవిధంగా శిఖరం పేరుమీద ప్రాచ్య పాశ్చాత్య పురస్కార గ్రహీతలని మా పరిధిమేరకు కొండను అద్దంలో చూపిన విధంగా చూపిస్తున్నాం. ప్రముఖ సాహితీవేత్తలతో ప్రతి నెల ఒక ముఖాముఖీ జరిపిస్తూ యువతకు స్ఫూర్తిని ప్రోద్బలం చేస్తున్నాం. తంకేడు మాసపత్రికగా మారిన తరువాత ప్రతిమాసం ఒక ప్రభావవంతమైన కవితను ఈ మాసం కవితగా ప్రచురిస్తున్నాం.

కొత్తపాత కలిపి నాలుగు కథలు, పదునైదు కవితలని అందిస్తున్నాం. బాగా రాస్తున్న కొత్తవాళ్ళకు అవకాశం కల్పిస్తున్నాం. ఎందరో కొత్త రచయితలు తంకేడు నుండి మొదలవ్వడం ఒకింత ఉత్సాహాన్ని కలిగిస్తున్నది.

ఆధునిక విమర్శకు తంకేడులో సముచితస్థానం కల్పిస్తున్నాం. అకడమిక్ విమర్శనే కాకుండా సమకాలీనంగా వస్తున్న కవితానిర్మాణ పద్ధతులు, వాక్యరచనా సంవిధానం, ఒక ప్రక్రియ పాఠకునికి చేరడానికి సృజనకర్త ఎలాంటి కృషి చేయాలి మొదలైన అంశాలమీద కూడా తంకేడులో చోటు కల్పించి తెలంగాణ వికాసానికి దోహదం చేస్తున్నాం.

వీటితో పాటు చరిత్ర అంశాలపైన వచ్చే వ్యాసాలను ప్రచురిస్తున్నాం. నిపుణులతో రాయిస్తున్నాం, భాషాసాహిత్యాలతో పాటు జాతి పురోగమనంలో చరిత్ర అవశ్యకతను కూడా తంకేడు ఇతోధికంగా గుర్తించింది.

చేసింది కొంచెమే అని మాకు తెలుసు. చేయాల్సింది చాలా ఉందనేది ఎరుకలో ఉంది. ఉన్నత పాఠ సమాజం నిర్మాణానికి జరుగుతున్న కృషిలో మనవంతు కర్తవ్యం కూడా మనం నిర్వహించాలి. అస్తిత్వవాదం, వర్గపోరాటం ఉండని రేపును మనం స్వీకరిస్తున్నాం. అట్లాంటి సమతుల్యత ఏనాటికైనా రావాల్సిందే. అట్లాంటి egalitarian society కోసమే మనం కలగందాం. ఆర్థిక, కుల, వర్గాలలాంటి అసమానతలు లేని ఒక సమాజాన్ని నిర్మించుకోవాలి. ఇందులో భాగంగా మన సాంస్కృతిక వారసత్వ సంపద తంకేడు ద్వారా పునశ్చరణ చేసుకుందాం. ఈ సాధనలో జాగృతి, అందులో భాగమైన తంకేడు కొంతవరకు దోహదం చేసినా చాలు. ఇదే సమయంలో బతుకమ్మ, దసరా వస్తున్నాయి. మనకు అతి పెద్ద పండుగలు. సమస్త జనావళికి బతుకమ్మ, దసరా శుభాకాంక్షలు.

జై తెలంగాణ! జై జాగృతి!!

కల్వకుంట్ల కవిత్రీ

ఈ మాసం కవి నందిని సిధారెడ్డి 12 జూన్ 1955 మెదక్ జిల్లాలోని బందారం గ్రామంలో జన్మించారు. ఆయన తండ్రి బాల సిద్ధారెడ్డి గొప్ప కమ్యూనిస్టు నాయకుడు. రజాకార్లకు వ్యతిరేకంగా పోరాడాడు. నందిని సిధారెడ్డి ఆధునిక తెలుగు కవిత్వంపైన ఎం.ఫిల్ చేశారు. పి.హెచ్.డి.లో ఆయన అంశం ఆధునిక కవిత్వంలో “సర్పియలిజం, మరియు వాస్తవికవాదం”. సిధారెడ్డి దివిటి, భూమి స్వప్నం, సంభాషణ, ప్రాణహిత, ఇక్కడి చెట్ల గాలి లాంటి కవితా సంపుటాలు, “చిత్రకన్ను హృదయం, ఆట” లాంటి కథా సంపుటాలు వెలువరించారు. నాగేటి సాళ్ళలో నా తెలంగాణ, జోహారు జోహారు లాంటి ప్రసిద్ధమైన గీతాలు రచించారు. తెలంగాణ ఉద్యమంలో పాల్గొన్నారు. తెలంగాణ రాష్ట్రంలో సాహిత్య అకాడమీ మొదటి చైర్మన్ గా పనిచేశారు. తెలంగాణ భాషలో ప్రతీకాత్మకంగా రాయడానికి ఉద్రాక్ష కవిత ఒక ఉదాహరణ. తంగేడు పాఠకుల కోసం ఈ మాసం కవితగా సిధారెడ్డి ఉద్రాక్ష.....

ఉద్రాక్ష

నందిని సిధారెడ్డి, 94403 81148

అరిచి గీపెట్టవచ్చుగాక
ఆ ఉద్రాక్ష పువ్వు వికసించదు
గొంతు చించుకోవచ్చుగాక
కోయిల కొసకంటనైనా పట్టించుకోదు
చొప్ప వేసిన వాడినే మోస్తుంది గుర్రం
బోర విరువవచ్చుగానీ
పూలబుట్ట పరిమళించేది పూలతోనే
ఎగురుతున్న పిట్ట
ఏ చెట్టు మీదైన వాలవచ్చు
సేద దీర్చే చెట్టు చీదరించుకోదు
దాహం తీర్చేవి నీళ్లే
పానీయాలంటాం గానీ
పానీయాల్లో కలిసి ఉన్నవీ నీళ్ళే
ఎండాకాలమొకటి దాపురించినపుడు
ఊపిరి పోసేది చెలిమే

చెలిమె ఎగతాళి చెయ్యదు
పాటకు పగ్గాల్లేవు
మనసుకు మాత్రం ఉన్నాయా?
మనసు బీరాల బాల
అదొక నేలమాళిగ
నేల బొయ్యారంలో ఈగుతున్నట్టు
బహుకరినమీ జీవితం
అన్నం తప్పిన పొలమేనాయె
ఇంధనం తప్పిన బాయేనాయె
శతాబ్దం దాకా ఎందుకు?
దశాబ్దమే వరించలేదు
గొంతు గొప్పదే
బొంది మరింత గొప్పది
చివరాకరుకు
రెండూ పునీతమయ్యేది బొందలోనే

ఎంకన్న

అనుభూతులను రగిలించిన సీత, వెంకన్న...

పి. యశోధారెడ్డి

ఈ సారి తప్పక సీతక్క కట్టది. లేదు; మళ్ళసారికి కాదు లేదు; కట్టనే లేదు సీతక్క ఏందిది? ఏం లేదు. కర్ణపు రాజయ్య మందల కంటికి ఆనే కోడెలున్నవి. కొన్నాళ్ళ ఆమందల గల్పిసూస్తే సూడుండి తప్పేముంది? అయిన గాని ఏమి లేదు. ఎక్కడలేదు. అయ్యోకత! ఎట్లమరి? ఆ! ఎట్ల లేదు. గిట్లలేదు. మరీ అపురూపం ఎక్కవైంది. గడం గడ్డే సరి. రోగం గుదుర్చింది. కట్టిసూడుండి.

సరే! సీతక్కను గడం దోలినను. ముక్తమ్మ జూసింది. ఆవలీవల వడ్డది. సీతక్క మెడమీది కాణి తన మెడమీది వెట్టినట్లనిపిచ్చింది. బిర బిర నడ్పింది మిర్చగుడ్డెలకు, “ఇదేం? కట్టెతనం రా నాయినా? గున్న ఏన్న సొంటి సీతక్కను గడం గట్టిను ? మీకు చేతు లెట్టొచ్చెరా తండ్రి? సీతక్కేం గొడ్డు వోదు. ఈయాళ్ళ గాకుంటే రేపాయె ఎల్లండి ఆయె, నిన్ననే చెల్లెలు కారటు రాసింది. నా సీతక్క ఎట్లుంది? అని చెల్లె! నీవు గుమ్మడిపండును గన్నవు గదా? ఇంగ సీతక్క రామలక్ష్మణుల వెడ్డది. ఉండు, అని రాసిన. ఆ పిల్ల పాపం; ఎండిపట్టెడ చేపిచ్చిపెట్టుండి అని ముప్పై రూపాయలు పంపింది. పట్టెడేము గాని సీతక్క మెడలోంచి బరువు వేస్తిరి ఇడ్డుండి గడం” అని ఇడ్పిచ్చింది.

రచయిత్రి గురించి...

“పాకాల యశోదారెడ్డి సంస్కృతాంధ్ర భాషల్లో విదుషీమణి, పరిశోధకులు, సాహిత్య విమర్శకులు. వచన కవిత్వం కూడా వ్రాసారు. మంచి వక్ర ఆమె వేదికలమీద అనర్గళంగా ఉపన్యసించేవారు. ఆమె వాక్పావాహంలో శ్రోతలు తన్మయులై కొట్టుకుపోయేవాళ్ళు. అచ్చమైన తెలుగు, సుదీర్ఘమైన సంస్కృత సమాసాలను కలిపి గుప్పిస్తుంటే వినటానికి ఇంపుగా ఉండేది. దివాకర్ల వేంకటావధాని శిష్యురాలు. ఇవన్నీగాక ఆచార్య యశోదారెడ్డి మంచి కథకురాలు. అసలు ఆమె సాహిత్య జీవితం కథలు, ముచ్చెట్ల రచనలతోనే ఆరంభమైంది. 1950 దశకారంభం నుంచే ఆమె ఆలిండియా రేడియోలో “మహాలక్ష్మి ముచ్చట్లు” అని వినిపించేది. అవి ఆమె పుట్టిన పాలమూరు జిల్లా బిజినేపల్లి గ్రామం భాషలో, యాసలో వుండేయి. తర్వాత “మావూరి ముచ్చట్లు” పేరుతో కథల సంపుటి ప్రచురించారు. ఆమె కథలు అచ్చమైన మాండలికంలో వున్నాయి. మాండలిక పదాలను ప్రజలు ఎట్లా పల్కుతారో అదేవిధంగా ఆమె కథలో వ్రాసారు. అందుకే ఆమె కథలు మనకు మనం - చదువుకున్న దానికన్నా ఆమె చదివి వినిపిస్తుంటే చాలా రక్తి కట్టేయి. మాండలిక పదాలను చక్కని యాసలో భావయుక్తంగా చదివి వినిపించడం ఆమెకున్న విద్యల్లో ఒకటి. ఆమెది మధురమైన కంఠం. చక్కని తొణకని ఉచ్చారణ. స్వచ్ఛమైన చదివే తీరు అందరినీ ఆకట్టుకునేది. అట్లా, తెలంగాణ మాండలికం అంటే యశోదారెడ్డియే అని పేరు తెచ్చుకున్నారు.

ఎంకట్రాంరెడ్డి శ్రీరంగాపురం బోయి వొచ్చిండు. వొస్త వొస్త రెండు వేలువోసి రొండుకోడెలు దెచ్చిండు. ఒగటి తెల్లకోడె; ఇంగోటి బొల్లికోడె, కోడెలు రెండు. మాంచి పొగర్ల ఉండవి. తెచ్చుకం తెచ్చుకమే ఎంకట్రాంరెడ్డి బావ నాగిరెడ్డి సుట్టపు సూపున వొచ్చినోడు. తెల్లకోడెను నాకిచ్చెడి దంక గాదని పట్టుపట్టిండు. సరెనన్నడు ఎంకట్రాంరెడ్డి. కోడెను గొట్టుపోయిండు నాగిరెడ్డి, ఇంగ

బొల్లికోడెను ‘ఎంకన్న’ అని పిల్చి, ఎంకట్రాంరెడ్డి మందల గల్పిండ్లు గానగాండ్లు.. సీకటిపడంగనే ఎండ్లమాలెల గట్టిర్రు ఎంకన్నను. తెల్లారింది. పసుల పోరలోచ్చి, మెడ పల్పు లిడ్చి, గాడి సాపుజేసిన్రు. పల్పు ఇడ్డబోతే బుస్సు మన్నడు ఎంకన్న ‘అమ్మా! ఈ కొత్తగుట్టు రేపు కోళ్ళు గుయ్యంగ మోటగడ్డె, బర్తి మోస్తె, మోకాళ్ళబంటి ర్యాగట్ల గుంటక దిర్గిన్నాడు

గద ఎర్కయ్యేది? ముందున్నది బిడ్డ ముసుళ్ళ పండుగ!” అని నోరున్న మనిషితోటి పంతాలు పల్కినట్లు వల్కుకుంట మెడ తలుగు ఇడ్చిండు బాలిగాడు.

ఎంకన్న అంకేసిండు. ఊరన్న ఊరు నాదిచ్చింది. కొట్టాలల్ల ఉన్న ఆవులన్నీ సెవులు నిక్కపొచ్చుకున్నవి. పెయ్యలు కట్టు దెంపుకున్నవి. ఎక్కడై అంకె ఇచ్చిత్రంగ ఉండది? బసువణ్ణ అంకె వెట్టి నట్టుండది. ఆ ఊళ్ళే ఉన్న నాసరకపు కోడలన్నీ కోసుదూరం ఉర్కినవి. ముక్తమ్మ కొట్టంల గట్టిన సీతక్క సెవులల్ల అంకె వడ్డది. సుట్టు జూసింది సీతక్క, సక్కగ బాట వట్టింది. పసుల మందలగల్పి యాణ్ణండో కొత్తకోడె వాసనొచ్చింది. బెదురు సూపులు జూస్కుంట నడుస్తుందది సీతక్క.

ఇంతట్లనే పక్క కోటబుర్జు మల్లు దాటి ఎంకట్రాంరెడ్డి మంద గదిలింది. మంద కంతకు మాణిక్యమాలె ఎంకన్న వొస్తుండడు. సుట్టు కలెజూసుకుంట. ఇంతట్లనే ముర్క చూసిండు; ఎంకన్న, కొమ్ముల్తోటి బూమిని గుమ్మి మన్ను ఎగజిమ్మిండు. పక్క మందల వొయ్యారంగ నడుస్తుండది సీతక్క. సీతక్క జూసింది ఎంకన్నను. సిగ్గవడ్డది. ఇంగింత వొయ్యారంగ మెడ గంటలు గణ

గణ మనంగ దిప్పుతుందది, పక్కలపొంటి నడ్చే ఆవుదూళ్ళ కాళ్ళు నల్ల దొక్కుతుండది. “ఇదేంది? సీతక్క ఎన్నడలేంది నాటం దొక్కుతుండవు? అన్నట్లు తోటి పసురం ముందు నడుస్తుండది. మళ్ళోసారి అంకేసిండు ఎంకన్న. సీతక్క పెయి జలదరిచ్చింది. పటేలోళ్ళ కోడెలోచ్చి సీతక్క పక్కపొంటి నిలవడ్డవి. సీదరిచ్చుకొని బిర బిర నడ్చి తప్పిచ్చుక తిరిగింది. సీతక్క మందకు అడ్డమొచ్చి నిలవడ్డడు ఎంకన్న. ఎన్నపట్టు పట్టింది సీతక్క. కొంతవడి బాట గాసిండు ఎంకన్న. ముందునడ్చిండు, ఎన్నకొచ్చిండు, పక్కపొంటి నడ్చిండు; జోడుగ గదిలిండు ఎంకన్న.

సీకట్టు వడ్డవి. భారీపడ్లు దాణ దింటుండవి. బట్టు కుడ్డి దాగుతుండవి. పాలువిండుకోని దూళ్ళను ఇడ్చిను. దినాం తీర్గ ముక్తమ్మ వొచ్చి కొట్టంల జూస్తే సీతక్క గుంజ ఖాళీ గండ్లవడ్డది. అయ్యో! బాలిగా, సీతక్కేదిరా? అని అడిగింది. బాలడు, బయవడ్డడు. “ఈ యాళ్ళెందుకో సీతక్క సెప్పినట్లు ఇనక యాడో తొలుగుతుండది. అదిలిచ్చి కొట్టుకొచ్చిన, మందల్నే గల్పిండె” అన్నడు. ఇంతట్లనే “ఎన్నడ లేంది ఎట్ల దప్పిచ్చెరా? మెకం గిన ముట్టలేదు. గదా?” అని అడ్గింది ముక్తమ్మ. “నాసత్తె ప్రమాణమయ్య, మందలల్ల నా సొతాగ జూసిన” అని వాడు జెప్తుంటే ఎంకట్రామయ్య గాసగాడు ఎల్లడొచ్చి, “దొరుసాని మీరు బేపిక రుండుండి, మీ సీతక్క మా కొత్త కోడెలేడు, ఎంకన్న, ఆ ఎంకన్న ఎంట వొచ్చింది. మా కొట్టంల్నే ఆగింది” అన్నడు.

ముక్తమ్మ ముసిముసి నగింది. ఇంతట్లకే అడ్డి వొచ్చిన నారాయణతోటి “ఇంటిరా? ఉత్త పున్యానికి సీతక్క మెడన కాడివెడ్డిరి కంటికి ఆస్తే మా సీతక్క కాదన్నదా?” అన్నది.

మర్నాడు మాపటికి ఎంకన్నను ఎంట బెట్టుకోని సీతక్క ముక్తమ్మ పసుల మాలెకొచ్చింది. సీతక్కమాలె సిన్నది. కట్టుపన్నడి లేదు. తడ్కుతల్లు ఉండది.

ఎంకన్న ఎత్తుకు, దుంకుకు తడ్కు తల్లు గూలివడ్డది. తర్పి దూడలన్నీ తోకలు ల్యావట్టి దగ్గర్కి గుంపు గూడినవి. ముక్తమ్మ జూసింది. నారాయణ ఎంకట్రాంరెడ్డి కాడ్డి పసులు పోరణ్ణి దర్పి, కోడెను గొట్టపొమ్మన్నడు. ముల్లుగట్టులు పట్టుకోని ఇద్దరుగాస గాండ్లచ్చిను. ముట్టనియ్యడు పట్టనియ్యడెంకన్న. పగ్గాన్ని దగ్గరికే రానియ్యడు. పెద్దపామాలె బుసలు గొడ్తుండడు. ఎంకన్నను పగ్గాన పట్టవోయిన దిక్కుకెల్ల అడ్డం దిర్గుతుండది కాట్టెకండ్ల సీతక్క.

ఇదంత చిత్రంగ జూస్తుండది ముక్తమ్మ, అటు ఇటు అదిరిచ్చి పగ్గాల బట్ట శాతగాక జీతగాళ్ళ ములు గజ్జలు బూమికానిచ్చి “ఇయ్యాళ్ళ మేం గాడు గద, హరి బ్రహ్మాదు లొచ్చినా ఎంకన్నను ఈడికెల్లి కదిలియ్యలేరు. ఈ మకరు కోడెను సీతక్కను తప్పజేయ ఎవ్వరివశం? ఇంగ మేం బొయ్యి దాణబుట్టి పట్టుకొస్తం. ఈ మాపటికి ఈణ్ణే ఉండనియ్యండి” అన్నారు. ఈ మాటిన్న నారాయణ “ఒక్కనాటి దాణ వెట్టలేక గాదురా! అరుసుణ్ణి జూసి పురుసుణ్ణి వోగొట్టుకొనే అన్నట్లు ఈ ఎంకన్న అంకెలు ఇని మా బక్కలన్నీ మిడి గుడ్లెసి కూలెటట్లున్నవి గదరా! పంచాయితీ గూల” అని అంటుంటే, “ఆ! ఏం పంచాయితీ పటేలా? మళ్ళ ఆవుటియాళ్ళకు ఏనుగులోలె కోడెలను వెడ్డది సీతక్క అని అన్నరు జీతగాళ్ళు. ముక్తమ్మ ఆ మాట ఇని, “మీకు దండం బెర్తగని పదుండి సోదాం” అని అంటుంటే, ఎక్కడోళ్ళక్కడ వోయినా.

నెల్లాళ్ళయింది. ఎంకన్నను పగ్గాన వట్టిన నరుడే లేడా వూళ్ళ, సీతక్క కట్టింది. డొక్కలు బలిసి నున్నగ నిగనిగమంటుంది. ఊళ్ళ శనామంది ఎంకన్న ఇత్తనపు కోడెవోలె ఉంటే బాగుండు ననుకున్నారు. అనుకోరు? మరి? ఎంకన్న ఎత్తులక్ష్మి పుట్టింది సీతక్కకు, ఊరన్న ఊరు నిలవడి సూస్తరు లక్ష్మిని. కాటిక కండ్లు మట్టే

ఎంకన్న అంకేసిండు. ఊరన్న ఊరు నాదిచ్చింది. కొట్టాలల్ల ఉన్న ఆవులన్నీ సెవులు నిక్కపొచ్చుకున్నవి. పెయ్యలు కట్టు దెంపుకున్నవి. ఎక్కడై అంకె ఇచ్చిత్రంగ ఉండది? బసువణ్ణ అంకె వెట్టి నట్టుండది. ఆ ఊళ్ళే ఉన్న నాసరకపు కోడలన్నీ కోసుదూరం ఉర్కినవి. ముక్తమ్మ కొట్టంల గట్టిన సీతక్క సెవులల్ల అంకె వడ్డది. సుట్టు జూసింది సీతక్క, సక్కగ బాట వట్టింది. పసుల మందలగల్పి యాణ్ణండో కొత్తకోడె వాసనొచ్చింది.

సీతక్క సాలు. ఎత్తు ఒడుపు అంత ఎంకన్నవే. దిష్టి తగులదని లక్ష్మి మెడల జీడిగింజలు కురువ దారంలో ఏసి కట్టించింది. ముక్తమ్మ, పాలనురుగోలె ఉన్న లక్ష్మి మెళ్ళ నల్లటిదారం ఇంగింత దిష్టిగొట్టేటట్లు జేసింది. ఇసాంటి పెయ్య దూడను యాడ జూడలేదంటే యాడ జూడలేదని అందరనవట్టిను. గని దోసిళ్ళ నిండ పైకం గుమ్మరిచ్చి ఎంకన్నను దెచ్చి పనిపాట లేకుండ అడ్డగోలిగ ఊరి మీద ఇడ్డమంటే ఎంకట్రారెడ్డికి ఇష్టంగాలేదు. సోసిన పైకం బూడంగ పసురం కష్టంజేసి కొన్నోడికి ఆదెరువు గాలాలె. పెట్టిన బండాలం పొంగ దినాం ఎంకన్నను గూసోవెట్టి మేప్పమంటే తెల్లెన్నను ఇంట్ల గట్టేసుకున్నట్లె, అందుకని ఎంకన్నను ఎద్దు జేసిను.

పగ్గానికి జిక్కిండు ఎంకన్న, కాడికి మెడ వొంచిండు ఎంకన్న, కర్కెట్లనడిసిండు ఎంకన్న, గడెం బోయిండు ఎంకన్న, యాపనికి ఎన్నవోడు ఎంకన్న. ఎంకన్న పనిల ముని తేల్తుండడు.

“ఇదేం సిత్రమమ్మ సీతక్కకు ఒక్కటే ఈత. ఎన్నటి జన్మల ఈ సీతక్క మంచి పుట్టువే ఉన్నట్లున్నది లేకుంటే, వాని వరుసలు లేని పసురానికి ఈ కట్టు వాటేంది?” అని ఒగరు అంటే, “అ! ఈ ఆవు సాలే అంత గావోచ్చు. అయింది కాంది కై గట్టి చెప్పుకం అలువాయేంది మందికి. లేకుంటే నోరు లేని పసురం ఎంకన్నను దప్పిచ్చి ఏరే పసురాన్ని బారనియ్యదంటే ఎట్ట? అనేటోడు అంటే ఇనేటోడన్నా ఎట్ల ఇంటడు?” అని అన్నరు ఇంకోగరు. ఏమో? యాది నిజమో యాది అవద్దమో గని సీతక్క మళ్ళ కట్టనేలేదు.

సీతక్కను జూసినప్పుడల్ల ముక్తమ్మకు అచ్చం ఆ సీతమ్మ తల్లిని జూసినట్లే అయ్యేది లోలోపట్లనే చెంపలేసుకొని దండం బెట్టుకొనేది. అడ్పు దడ్పు ఎంకన్న మందల గల్పిసోతుంటే, ముక్తమ్మ మనుసుల ఏందో మెదిలేది. ఆ ఊళ్ళ దగ్గర దగ్గర వెయ్యి ఆవుంది. గని ఒక్క ఆవు అన్న లక్ష్మి అనుంటి పెయ్య దూడను గని, కోడె ల్యాగను గని

వెట్టలేదు. ఇంతకు ముక్తమ్మ అంశవం తురాలు. లక్ష్మి పెయ్య దైనా వెయ్యిరూపాలుజేస్తది. లక్ష్మి ఈంతె నిలువెత్తు కోడెలు. ఈ కోడెల్ను గొనాలంటే మూల కన్న గుర్తులన్ని సీకాలె, లేకుంటే పాత గుమ్ములన్న మెత్తులు దీయాలె. దేని కన్న పెట్టి పుట్టాలే అని మంది అనుకోవట్టిను.

దినాలు గడ్డినవి. ఏండ్లు దాటినవి. ఎంకన్న మూపురం బిగువు సల్లింది. గంగడోలు- ముక్తలు వస్తుందది. అయినా మందులకైనోడె ఎంకన్న ఆ యా సీతక్క గట్టుకు వోయింది. సీకట్ల ఇంటికి రాంగ యా పురుగుముట్టిందో! కులపడ్డది గట్టున పసులపోరడు జూసుకోలేదు. పసులు ఇంటి కొచ్చినవి. అలువాయు సొప్పున ముత్తమ్మ వొచ్చి కొట్టంల పారజూసింది. సీతక్కలేదు. పన్నెండేండ్ల ముచ్చట ఒక్కసారి ముక్తమ్మ కండ్లల్ల మెదిలింది. కాళ్ళ వొణుకుడు పుట్టినవి. అనుకోకుండ కండ్లపోంటి నీళ్ళొచ్చినవి. సీతక్క రాకపోతె ఇంట్ల అందరంత వట్టిచ్చుకోలేదు; ముసలి గోవు అదే వొస్తది. గని ముక్తమ్మ కాళ్ళ నిలవడలేదు.

ఎందుకన్న మంచిదని ఎంకూమయ్య పసులమాలె జూసి

రమ్మని కురుమణ్ణి దరిమింది. అడికి వోయి అర్చుకొనే ట్యాళ్ళకు ఎంకన్నగూడ రాలేదు. సరె ఇద్దరు జీతగాండ్లు గలిసి

గట్లకు బాటపట్టిను.. అడ్డం దిడ్డం బండరాళ్ళన్ని దాటి మేత వడ్డకాడ జూసిను. పసులజూడ గానాలేదు. చెకిముకి గొట్టుకుంట పొదల మాటున అల్పిడి అయిన తావున జూసిను, కానాలే. అలుగు దుంకుడు కాడ జూసిను. కానాలేదు. ఏమో! యా మెకంగవిలకు ఈడ్చుకపోయిందో ఏమో! రొండు పసరాలు జవ దగ్గినవే ఆయేగదా! తెల్లారగట్ల జూతం అని ఇంటిమొకం బట్టిను. ఇంతట్లనే ఎంకన్న అలికిడి ఇనొచ్చింది. అటుదిక్కు పోయి సూసెవరకు సీతక్క లేవ లేకుండ కులపడ్డది. ఎంకన్న బాట సూపుకుంటు రొండుగులు నడుస్తాడు; మళ్ళ ఎన్నకొస్తడు. ఇట్లా సీతక్కను ఇంటికి దోల్కపోవాలని తండ్లాడుతుండడు. ఇట్లా సీతక్కను, ఎంకన్నను జూసి కురుమడు ఆడ్డే ఉండి, బాలడు ఇంటికి ఉరికిండు. బండిదెచ్చి సీతక్కను ఏన్నుపోయినను.

ఎంకన్న ఎంటవోయిండు.

దాసరి కనుకప్ప వొచ్చి పసుర్లు విండి సీతక్క నోట్ల వోసిండు. ఇంత కింతకు సీతక్క పండ్లు కర్చకపోతుండవి. నోరు దెరువకపోతే పిక్ గొట్టం బెట్టి పసురు వోస్తుండరు. సీతక్క కొత్త తవుడు దిని నావెక్కిన గొడ్డు తీర్ల బిగిచ్చుకుంటుండది. ఎక్కడోళ్ళక్కడ పోయినను.

తెల్లారింది. దబ దబ ముక్తమ్మ వొచ్చి నిలబడ్డది. ఇంతదాంక ఎంకన్న ముక్తమ్మ. ఇంట్లనే ఉన్నడు. ఈ సంగతి ఎవ్వరు వట్టిచ్చుకోలేదు. సీతక్క గిజగిజ గింజుకున్నది. తన్నుకున్నది, మూత్రిచ్చింది. తేలేసిన కండ్లుదెరసి పెద్దగ జేసి చూసింది. ఎంకన్న గండ్లవడదేమో! తోకాడిచ్చింది. ఎంకన్న అంబా! అన్నడు. ఇదంత జూస్తున్న ముక్తమ్మ తన కండ్లను తానే నమ్మలేదు. అనుకోకుండానే రొండుచేతులు జోడిచ్చింది.

సీతక్క వడ్డది అనంగనె పెద్దింటోడు వొచ్చిండు. సచ్చిన గొడ్డును గదిలిచ్చాలని, ఎంకన్న అడ్డం నిలవడాడు. కొమ్ములతోటి కుమ్మవోతడు. సూడసిత్రం గుంది ముచ్చట. నారాయణ వొచ్చిండు. ఎంకట్రామయ్య వొచ్చిండు. రావలసి నోళ్ళొచ్చిను. ముక్తమ్మ సీతక్కను మన్ను జేతమన్నది. మొగోళ్ళిద్దరు నెత్తులొంచుకోని కండ్లు దుడ్డుకున్నరు. ముక్తమ్మ నల్లర్ని పిలిసింది. సీతక్కను గడిగిను. కొమ్ములు పూజిచ్చిను. బండిల దీస్కపోయి సందం జేసిను.

ఎంకన్న ఇంటికి గదిలిండు. పసులమాలెల నిలవడ్డడు. ఎంకన్న దాణ దినలేదు.. గాటిల గడ్డి ముట్టలేదు. తనమెళ్ళ తలుగు ఉండదో లేదో? పెండకడి ఏయలేదు; పంచితిల లేదు. తెల్లారింది. ఎంకన్న నిజ్జనిల్లిపోయిండు. సూసింది సూడంగనే పోరడు ఉరుక్కుం టవోయి ముక్తమ్మకు ఎంకన్న సంగతి జెప్పిండు. ఇండ్లు యాడ్వీ యాడవెట్టి నారాయణను దోల్కోని ముక్తమ్మ ఎంకన్న కాడికి వొచ్చిచూసింది. నిజంగనే ఎంకన్న లేదు. అడ్కివొచ్చి నిలవడ్డ ఎంకట్రామయ్యను జూసి “అన్నా, ఎంకన్న

సూసింది సూడంగనే పోరడు ఉరుక్కుం టవోయి ముక్తమ్మకు ఎంకన్న సంగతి జెప్పిండు. ఇండ్లు యాడ్వీ యాడవెట్టి నారాయణను దోల్కోని ముక్తమ్మ ఎంకన్న కాడికి వొచ్చిచూసింది. నిజంగనే ఎంకన్న లేదు. అడ్కివొచ్చి నిలవడ్డ ఎంకట్రామయ్యను జూసి “అన్నా, ఎంకన్న సీతక్క కాడ్కి వోయిండన్నా” అని మొకాన కొంగు వెట్టుకోని బావురుమన్నది. అనుకోకుండ్ ఎంకన్న గొడ్డు అన్న మాట మలిసి అందరు ఓ అని ఏడ్చిను.

సీతక్క కాడ్కి వోయిండన్నా” అని మొకాన కొంగు వెట్టుకోని బావురుమన్నది. అనుకోకుండ్ ఎంకన్న గొడ్డు అన్న మాట మలిసి అందరు ఓ అని ఏడ్చిను.

లోకంల లేని ఈ సిత్రం జూడ ఊరన్నఊరు కట్టున గదిలిను. “ఇవి పసురాలు గావు, దేవలోకం పుట్టుకలు” అన్నరు. ఆడోళ్లంత “సామితల్లి గౌరమ్మ సీతక్కతీరు సావు మా కియ్యి” అని పుస్తైవొట్లు కండ్లకర్దుకున్నరు. సీతక్కకన్న పుణ్యం ఎంకన్నది రా. జంటమీన ఎంత ఆదివారం ఉంటేమట్టు. ఇదేం అదునుకాలం గన్ననా? యాదో పిట్టల జంటల పెంటి వోతే పోతు బత్కడు. పోతు వోతే పెంటి నిల్వడు అనంగ ఇన్నంగని; తల్లి పిల్లకు ఏరుతారు జూడని యీ గొడ్ల ముచ్చట కండ్లముందల జూసిన, ఏందో మెస్కరం తీర్గన ఉండది” అని అన్నరు.

ఆ యాళ్ళ ఎవ్వరు పనిపాటలు అర్చుకోలేదు. తిండి తిప్పలనేదు. తన మనోడు వోతే నల్లరు నాల్గచేతు లేసినట్లు అందరు అన్నీ జమజేసిను. బుక్కయారయ్య బుక్క గులాల దెచ్చిండు. నారాయణ ప్యాట్లకు మనిషి దర్చి పూలదండలు దెప్పిచ్చిండు. ఎంకట్రామయ్య గులాం రసూల్తన

పన్నీరుసీన దెప్పిచ్చిండు. పిలవకుండనే బైండ్లోండ్లు గవ్వలబింకి దెచ్చిను. హరిదాసు ఎక్తారు పట్టుకొచ్చిండు. కావలి రాంలు నడుంగట్టి గజ్జల కట్టు దెచ్చి నిలవడాడు. బజంత్రీలు సన్నాయిపీకె దెచ్చిను. తప్పెట్లోచ్చివవి. ఏమి పండుగ; ఏమి లొల్లి; ఏమి సంబురం! ఆనాడు కులం, తలం లేదు చిన్నా పెద్దా లేదు. ఒకరి చేతుల పని ఒకరు అందుకుంటుండరు.

అంత తయారైంది. పెద్దబండి వొచ్చింది. మామిడి ఆకుతోటి పూజిచ్చి తెచ్చిను. మనిషికి జేసినట్లు ఆఖరుసారి ఎంకన్నకు జేయవల్సిన అలంకారం అంత జేసిను. అయ్యగారొచ్చిండు, మంత్రపునీళ్ళు సల్లిండు. గోవిందా గోవింద అనుకుంట ఎంకన్నను బండి ఎక్కిచ్చిను. బండి మెల్లగ రథం గదిలినట్లు గదిలింది. ఊరబాయి కాడికొచ్చిను. సీతక్కను మన్నుజేసిన కాడ్డే పక్కపోటి తోగిను.

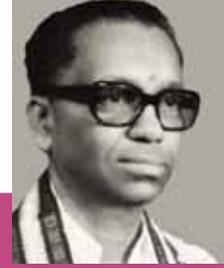
ఎంకన్నను తాళ్ళుగట్టి మెల్లగ దించిను. ఉప్పు బస్తాలొచ్చినవి, తొలిసారి పిడికెడు ముక్తమ్మ ఏసింది. మంది ఇర్చుకవడ్డారు. ఆడి మొగ తలా పిడికెడు రొండు బస్తాలు కండ్లుమూసి తెరిసెట్యాళ్ళకు అయిపోయినవి. ఎంకన్నకు అందరు ఋణపడ్డట్లు తలా ఓ పిడికెడు మన్నేసిను. సీతక్క పక్కన ఎంకన్న పండుకున్నడు. అందరు బాయికాడ్కి నడ్డి స్త్రానాలుజేసి ఇంటికొచ్చిను. సీతక్కకు ఎంకన్నకు గలిపి ఒకటే అరుగు గట్టి గచ్చుజేసిను..

ఊళ్ళ ఏ తల్లి నీళ్ళాడినా, యా పిల్లకు కొత్తగ పెండయినా, పోలిమేర్రాళ్ళు గట్టినా, సీతక్క అరుగు లెక్క సీతక్క అరుగు సుట్టూ గున్నమామిళ్ళేసిను కాతాపుతా నిండుగుంటవి. ఆ చెట్లు ఆవూళ్ళ ఎవ్వరివీగావు ఊరందరివీ ఆచెట్లు. ఏరూరి నుండి వొచ్చిపోయ్యే బాటసార్లు సద్ది ముల్లెలు ఇప్పుకోని, సీతక్క అర్చు మీద గూసోని తిని, ఊరబాయినీళ్లు దాగి సీతక్క ఎంకన్న కతలు సిత్రంగ జెప్పుకుంటారు.

నా జ్ఞాపకాలు: “స్రవంతి” పుట్టుపూర్వోత్తరాలు

వరదై పొంగిన కవి జ్ఞాపకాలు....

డా॥ దాశరథి

నదుల పుట్టుక, మునుల పుట్టుక గురించి తెలుసుకోడానికి ప్రయత్నించారు అంటారు. కానీ ఈ సాహితీ “స్రవంతి” పుట్టుకను గురించి అడగవచ్చు, చెప్పవచ్చు, తెలుసుకోవచ్చు.

ఇరవైయేడేండ్లనాటి మాట కోరీవద్ద (బ్యాంకు వీధిలో) ఒక బ్యాంకు పైభాగంలో హిందీ ప్రచార సభ ఆంధ్రశాఖ అవతరించిన రోజుల్లో తరచు మేము అక్కడికి వెళ్ళుతూ ఉండే వాళ్ళం. దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార సభలోని విశేషం ఏమిటంటే, హిందీ ఆవశ్యకాన్ని గూర్చి చెబుతూనే ప్రాంతీయ భాషల వికాసానికి తోడ్పడడం. అందుకే కన్నడం, తెలుగు, మహారాష్ట్రం మాతృభాషగా కలవారంతా ఈ సభా వేదిక మీద ఏకంగా కూర్చునే వారు. జోషీ మహారాష్ట్ర విద్వాంసుడు, నరసింగరావు మాన్వీ కన్నడ విద్వాంసుడు. ఇలా విద్వాంసులు ఒకరా, ఇద్దరా ఎందరో మహానుభావులు.

డా॥ బెజవాడ గోపాలరెడ్డి అప్పుడు ఆంధ్రరాష్ట్రానికి ముఖ్యమంత్రి. హైదరాబాదు రాష్ట్రానికి డా॥ బూర్గుల రామకృష్ణారావు ముఖ్యమంత్రి.

ఢిల్లీ వెళ్ళుతూ, తిరిగి వస్తూ గోపాలరెడ్డి హైదరాబాదులో ఆగేవారు. హిందీ ప్రచారసభ కార్యాలయానికి వచ్చేవారు. కోలాహలంగా వుండేది హిందీ ప్రచారసభ కార్యాలయం. కేంద్ర బిందువు వేమూరి

ఆంజనేయశర్మ ‘స్రవంతి’ పత్రికను ప్రారంభించాలన్న ఆలోచన ఆంజనేయ శర్మకే కలిగింది. ఆయన, అనుకున్నది చేయగల కార్యదీక్షాపరుడు. తగిన ఆర్థికమైన వనరులులేవు. అయినా తగినంత ప్రజాదరణ సభకు వుంది. ధైర్యంచేసి శర్మ “స్రవంతి” ప్రారంభించారు. పుల్లీ బవులీ చౌరాస్తాకు అవతలగా జాంబాగువైపు ఒక చిన్న ప్రెస్సులో పత్రిక కవర్ పేజీ అచ్చయ్యేది. ఒకేరకమైన డిజైను ప్రతినెలా సరికొత్త రంగులలో అచ్చయ్యేలా ఏర్పాటు చేశారు శర్మ. ఇంద్రధనుస్సులా ఉండేది స్రవంతి, ఖర్చు తక్కువ ఆకర్షణ ఎక్కువ.

ఎందరో సుప్రసిద్ధ రచయితలు తెలుగులో, హిందీలో రచనలు చేస్తూవుండే వారు. బహుభాషా కవినమ్మేళనాలు ఏర్పాటు చేసేవారు శర్మ. వాటిల్లో మేము పాల్గొంటూ ఉండేవాళ్ళం.

రోజూ హిందీ ప్రచార సభకు వెళ్ళుంది తృప్తిగా ఉండేది కాదు. శర్మ ఇరవై నాలుగు గంటలూ సభ అభ్యుదయానికి కృషి చేసేవారు. సతతం సభ ‘అభివృద్ధిపైనే ఆయన ధ్యానం.

బ్రహ్మోత్సవాలలో దేవాలయం ఎంత గడబిడగా వుంటుందో అలా వుండేది. ప్రతిరోజూ దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార సభ కార్యాలయం.

హిందీని మించిన భాష లేదని

బుకాయింపులు గానీ, దబాయింపులు గానీ దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార సభ - ఆంధ్ర శాఖ కార్యాలయంలో వినపడేవి కావు. సిద్ధయ్య పురాణిక్ వంటి కన్నడ కవి “ఈ సభ నాదే” అనుకునేవాడు. అలాగే నేను “ఈ సభ నాదే” అనుకునేవాణ్ణి. జోషీవంటి మహారాష్ట్ర విద్వాంసుడు “ఈ సభ నాదే” అనుకునేవాడు. అందరి మనస్సులను ఆకట్టుకున్న వ్యక్తి వేమూరి ఆంజనేయశర్మ.

ఆయన సంకల్ప బలం, కార్యదీక్ష ఎట్టిదోగాని ఈ మహా “స్రవంతి” ఉద్భవించిన నాటి నుండి నేటిదాకా గంగా స్రవంతివలె అవిచ్ఛిన్నంగా ఇరవై అయి దేండ్లనుంచి పాఠక హృదయ కేదారాలలో ప్రవహిస్తూ పయనిస్తున్నది.

“భారతి” మాసపత్రిక తప్పితే, ఇన్నేండ్లు నిరాటంకంగా నడిచిన, నడుస్తున్న మరో మాసపత్రిక ఆంధ్రప్రదేశ్ లో లేదని నేను భావిస్తున్నాను. పాతికేండ్ల వెనకటిగాథలు జ్ఞాపకం వచ్చినప్పుడు. తనువు రోమాంచితం అవుతుంది. ఆ పులకింత, ఆ గిలిగింత ఈనాడు జ్ఞాపకం వస్తే మధురస్మృతి గీతాలు మనసులో వినిపిస్తాయి.

“స్రవంతి” పుట్టిననాటి హైదరాబాదులో ఏడాదికి పది నెలలు వాతావరణం చల్లగా వుండేది. ఏప్రిల్, మే, - మహాల్లో వేడిగా ఉండేది అంతే. అక్కడ కన్నులకు

గుల్ మొహర్ భాగ్యనగర

గృహాంగణముల పరుచుకొన్నది గుల్ మొహర్, నవవసంత విభాత వేళల నవ్యతున్నది గుల్ మొహర్, ప్రతిక్షణమూ విజృంభించే వక్షములపై పికిలిపోయే జవ్వనుల కాశ్మీరకంచుక సదృశమైనది, గుల్ మొహర్ ప్రథమ సంగమ సమయ విగళిత రుధిర కణజాలాభిరామము మదవతీ పీతాంబరమువలె, ముదము గోలిపెను గుల్ మొహర్.

చార్మినార్ మీద ఎగిరే పావురాలు శాంతిపతాకాలై కనిపించేవి. బాగె ఆం (పబ్లిక్ గార్డెన్)లో పచ్చని గడ్డిమీద పాదాలు మోపితే చిరకాల రోగులు ఆరోగ్య వంతులయ్యేవారు. “ఫవ్వరా” లోని జలకణాలు తలలమీద చల్లదనాలను చల్లేవి. ఒక రూపాయితో కడుపునిండా భోజనం చేసే వారు నగరానికి వచ్చిన యాత్రికులు. గరంగరం పుల్కాలు, పాలక్ కీ భాజీ, లస్సీ. పావలా ఇస్తే పది మైళ్ళు తీసుకువెళ్ళేవాడు రిక్షావాడు. రోజూ కవినమ్మేళనాలు, ముషాయిరాలు, ఖవ్వాలీలు, సంగీత కచేరీలు. మక్కాం మనోహర కవితలు, భవానీప్రసాద్ మిశ్రా భావబంధుర హిందీ గీతాలు, శ్రీకృష్ణ దేవరాయ. గ్రంథాలయంలో విశ్వనాథ,

నాయిని, నండూరి, నారాయణ రెడ్డి కవితాగానాలు డా॥ పిశుపాటి వెంకట రమణయ్యచౌదరి ఇంట్లో విందులు, తెలంగాణా రచయితల సంఘ వార్షికోత్సవాలు, కళకళలాడే ప్రతాప్ గిర్డీ కోఠి, సభలు, సమావేశాలు. అబిడ్స్ ఆరోజుల్లో అందాల బృందావనంలా వుండేది. చలన చిత్రాల వద్ద చలించిన హృదయాలతో యువతీ యువకులు గుమిగూడడం, చల్లని సాయంత్రాలు, మత్తెక్కిన మధుర రాత్రులు హైదరాబాదు గజ్జెకట్టిన గజల్లా కనిపించేది.

గుండెల్లో చల్లదనాన్ని గుమ్మరించే గండిపేట చెరువు. భాగ్య నగరాన్ని ముద్దు పెట్టుకోడానికి నేలకువాలే నీలి మేఘాలు, చిరుజల్లులు, వెన్నెలరాత్రులు.

అవీ “స్రవంతి” పుట్టినరోజులు. నేడు కాలం మారినా, ఎందరో అప్పటివారు ఈ లోకాన్ని విడిచి పోయినా, స్రవహిస్తున్నది. స్రవంతి నిరంతరాయంగా “స్రవంతి రజత జయంతినాడు హృదయంతో గతాన్ని జ్ఞాపకం చేసుకుంటున్నాను.

(స్రవంతి 1981 ఫిబ్రవరి సంచిక నుండి)

సేకరణ : హెచ్.రమేష్ బాబు

ఓ ఉషోదయం

అరుణ్ జ్యోతి జోగునూరి, 99633 02024

ఓ దయాన్నే మబ్బు చాటు నుండి జారుకున్న రవి నాలో నేను రవిని లేపనీకి కాబోలు

వికసించే పుష్పం కూడా విసుగుకుంది విరబుయ్య ముందే ముడుచుకుంటనేమో

మంటల్లో ఉప్పు చిటపటలాడినట్లు చివరికి చినిగిన చొక్కా కూడా చమక్ చమక్ అంటుంది

నిద్రించని చేప పిల్లల దినకరుడు దినమంతా దీవిస్తుండు

చమత్కారానికి కూడా చేయలేని పనులు ఆపత్కాలానికి ఆదుకోలేని పరిస్థితులు

ఒకే దెబ్బకు రెండు పిట్టల్లా రవి అరాచకంతో అమరులైంది ఎందరో

మళ్ళీ మబ్బులో సూర్యుడు కనుమరుగైతే బాగుండు...

ముసుగులు తొడుక్కున్న పైపైని
వేషధారణలను నిలువెత్తు అర్థంలో
నిటారుగా పట్టి చూపడమే కాదు
పొరల పొరల మాటున దాగిన
అసలు స్వరూపాల్ని నిక్కంగా
బట్టబయలు చేస్తుంది కాలం

ఆరు పదుల చిటికెల మంత్రాన్ని జపిస్తూ
తన చుట్టు తాను నిర్విరామ ప్రదక్షిణలు
చేస్తున్న సెకండ్ల ముల్గుకు తన ఒకే ఒక్క
పరిపూర్ణ వృత్త పరిభ్రమణం చాలు
పొరల పొరల మాటున దాగిన పైపైని
వేషధారణల ముసుగుల్ని తొలిగించి
అసలైన రూపాల్ని నిలువెల్లా తూర్పారపట్టి
నడివీధిలో బరిబత్తల నిలబెట్టడానికి

కాలానికి వలెనే గడియారానికి
ఆత్రమెంతో సహనమూ అంతే

అందుకే కాబోలు
గడియారంలోని సెకండ్ల ముల్గు నడకల
అడుగడుగు గమనాన్ని తేరిపార గమనిస్తూ
నిముషాల ముల్గు తానొక అప్రమత్తయై
వేగిర పడకుండా వెన్నంటుతుంది

ఆకృతిలో చిన్నదైనా గంటల ముల్గు
ఒక అనుభవశాలి మీదుమిక్కిలి జ్ఞానశీలి
అటు సెకండ్ల ఇటు నిముషాల ముల్గుల
మున్నూటరనై మాత్ర ముద్రల వృత్త భ్రమణాల్లో
మత్తిలిన సోమరి పదయాత్ర ముసుగులో
కదలిక కంటబడని నత్తనడక తానై
సడీచప్పుడుల్ని నిశ్చసనలో బిగబట్టి

ముసుగుల వేషధారణల నిజ స్వరూపాల్ని
గుట్టుమట్టుగా శోధించి రట్టుచేస్తుంది

గోడమీది గడియారానికి ఎదురుగా
సీలింగుకు వేలాడుతున్న మూడు రెక్కల ఫ్యాను
సూర్యుడు భూగోళాన్ని తిప్పుకుంటున్నట్లు
గడియారం లోపలి మూడు ముల్గులనే కాదు
అనంతాకాశానికి అభిముఖంగా పయనిస్తున్న
త్రికాలచక్ర గతిని తానే భ్రమణ రేఖలో పొదివిపట్టి
తన చుట్టూ గిరిగిరా తిప్పుకుంటున్నానని
ఆమాయకంగా చంకలెగిరేస్తుంది
ఆత్మానంద హార్యార్థల్లో ఎగిరి గెంతులేస్తుంది

ముసుగుల పొరల పొరల మాటున దాగిన
గోముఖ మృగాల అసలు రూపాలైనా
అవిశ్రాంత గామి కాలపు ఆద్యంతాల
పుట్టుపూర్వోత్తరాల అగోచర స్వరూపాలైనా
మూడు కాలాల గమనాన్ని
మూడు ముల్గుల పరుగులో బంధించి
కడుపులో పదిలంగ దాచుకునే
అలుపెరుగని గోడ గడియారపు
మూడు నిశ్శబ్ద ధ్వనాలకెరుక

ఆమాయకంగానో ఆత్మానందం కోసమో
తన చుట్టు తనకు తాను గిరిగీసుకున్న
సాలెగూడు వలయపు చిక్కులలో
అక్కడక్కడనే తచ్చాడుతున్న
మూడు రెక్కల ఫ్యానుకేమెరుక
అలుపెరుగని గోడ గడియారపు
మూడు ముల్గుల నిశ్శబ్ద ధ్వనాలకెరుక

నిండుకుండ నిలకడ

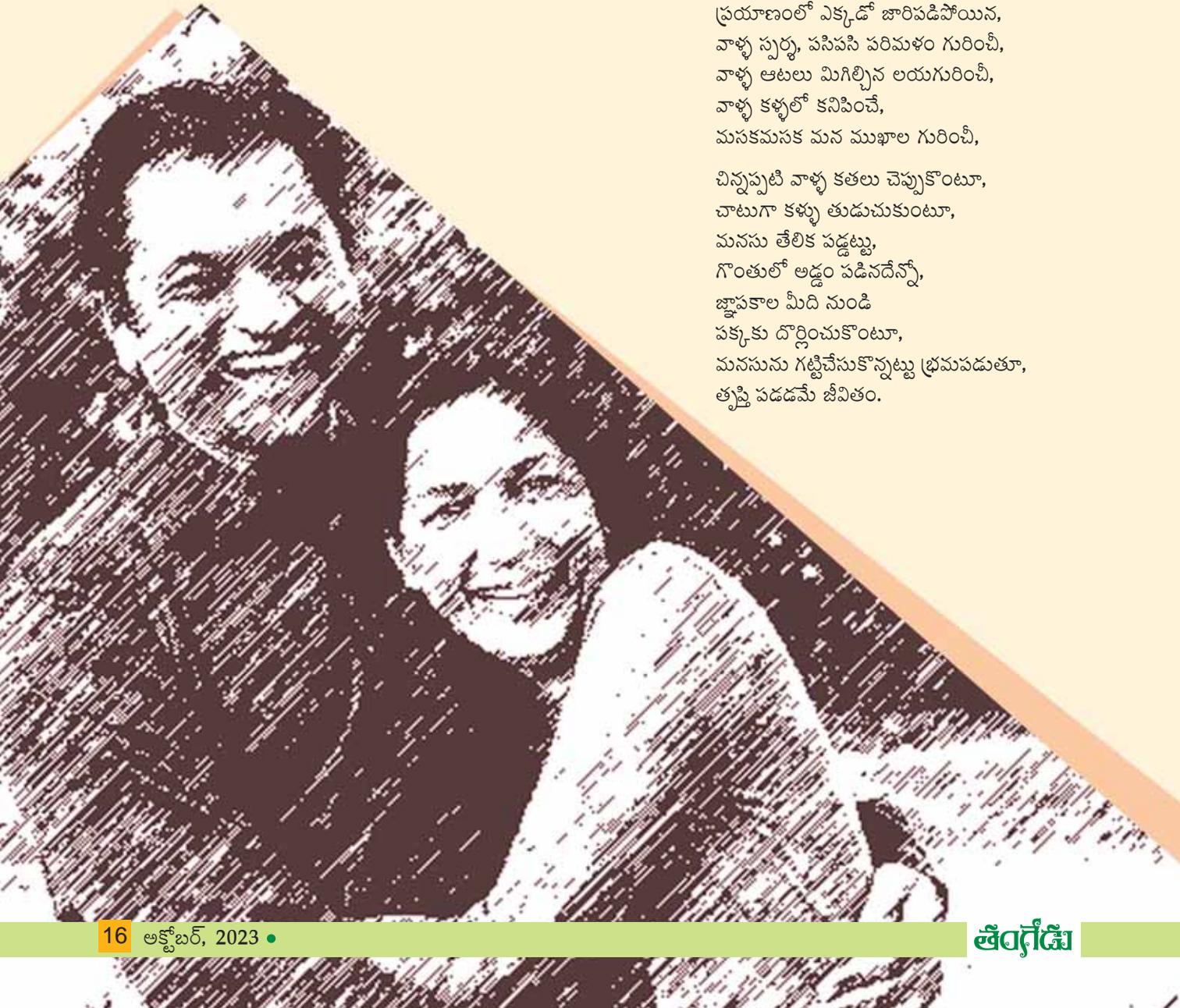
ఆర్థికవి బైరెడ్డి కృష్ణారెడ్డి. 94400 72211

మసక మసక

ఆనందమే జీవితం

అశారాజు, 93923 02245

మనం చలిని వాననూ కిటికీలోంచి చూస్తూ,
అప్పుడప్పుడు మాట్లాడుకోవడమే జీవితం.

చేతిలో చెయ్యి వేసుకొని,
శ్వాసలో ఊగే పడవలా అల్లాడుతూ,
గుండె బరువు దించుకోవడమే జీవితం.

ఒకరి కళ్ళల్లో ఒకరం,
మన ముఖం మీద ఎగురుతున్న
జాట్టును సవరించుకొన్నట్టు,
కష్ట సుఖాలను తిప్పి తిప్పి చూసుకొని,
సేద దీరడమే జీవితం.

ఈ రాత్రంతా వరదలా కొట్టుకు పోయి,
ఒడ్డులా కనిపించిన ఉదయం దగ్గర,
ఇద్దరం కలిసి చాయ్ తాగుతూ,

దూరంగా వున్న పిల్లల గురించి,
ప్రయాణంలో ఎక్కడో జారిపడిపోయిన,
వాళ్ళ స్వర్గ, పసిపసి పరిమళం గురించీ,
వాళ్ళ ఆటలు మిగిల్చిన లయగురించీ,
వాళ్ళ కళ్ళలో కనిపించే,
మసకమసక మన ముఖాల గురించీ,

చిన్నప్పటి వాళ్ళ కతలు చెప్పుకొంటూ,
చాటుగా కళ్ళు తుడుచుకుంటూ,
మనసు తేలిక పడ్డట్టు,
గొంతులో అడ్డం పడినదేన్నో,
జ్ఞాపకాల మీది నుండి
పక్కకు దొర్లించుకొంటూ,
మనసును గట్టిచేసుకొన్నట్టు భ్రమపడుతూ,
త్వస్తి పడడమే జీవితం.

పోరి

పేద పిల్ల ఎదిగిన వైనం...

జ్యోతి

99891 98943

తొమ్మిదేండ్ల హాటల్లో ఏ.సి.రూమ్లో ఉన్నారు వాళ్ళిద్దరూ. విచారంగా ఉన్నట్టున్న ఆ స్త్రీ వయసు తెలవట్లేదు. ఆకర్షణీయంగా చదువుకున్నట్టే కనిపిస్తుంది. అతడొక పత్రికా విలేకరి రచయిత కూడా. ఇద్దరూ చెరొక కుర్చీలో ఉన్నారు. టీపాయ్ మీద ఒక వాటర్ బాటిల్, రెండు ఎంగిలి కప్పులున్నాయి.

“మొదలు పెడదామా” అన్నాడతను.

“రికార్డు చేస్తారా..” అన్నదామె.

“మీకభ్యంతరం లేకపోతే” అంటూ వీడియో కేమెరా సెట్ చేశాడు.

“అతడితో మీకెందుకు తగాదా వచ్చింది”..

“నా ‘ఆనంద ధామం’ మీద కన్నేశాడు. దాన్ని లాక్కునేందుకు ‘బ్రోతల్ హాజనీ, చిన్నపిల్లలతో వ్యభిచారం చేయిస్తున్నాననీ’ ఏవేవో ప్రచారాలు మొదలు పెట్టాడు. నన్ను జైలుకు పంపి అందులో వాళ్ళను అనాథలుగా రోడ్డు మీదకు నెట్టి, ఆనంద ధామాన్ని స్వాధీన పరుచుకోవాలన్న స్వార్థం” ఆగిందామె.

“అతనేమయ్యాడు.. కనిపించటం లేదట కదా..”

“నాకు తెలియదు నేను నా గురించి మాత్రమే మాట్లాడుతా.. మధ్యలో ఆపొద్దు. ఆపితే వెళ్ళిపోతాను. మీకు తెలుసు మీరు నన్ను ఆపలేరు” కఠినంగా స్థిరంగా అన్నదామె.

“తెలుసు తెలుసు.. మధ్యలో ఆపను.. మీకు సౌకర్యంగా ఉంటేనే, అభ్యంతరం లేకపోతేనే చెప్పండి” అన్నాడు. అసలు విషయం వివరించే పట్టుదల అతనిది.

ఆమె కుర్చీలో వద్దాసనం వేసుకొని కూర్చోని కళ్ళుమూసుకుంది.

రోహిణికార్తె ఎండోలె మండుతున్నది మనసు. తడారి పోయిన చెలిమెలోలె నిస్తేజమైన కళ్ళ నుండి కన్నీటి చుక్క రాలడం లేదు. వలస కూలీల అంతులేని నడకలో బొగ్గలెక్కి చితికి నెత్తురోడుతున్న పాదముద్రల వంటి అనుభవాలు. పాతాళ గరిగతో తోడిపోస్తున్నాయి ఆలోచనలు. ఎవరినని ఏమీ లాభం ఎటువంటి పుట్టుక తనది. ఎద్దుపుండు జీవితం తనది కాకుల లోకం ఇది. ‘ఎద్దుపుండు కాకికి ముద్దు కాదు’ ఏనాటికి.

కళ్ళుతెరిచి ప్రశాంతంగా చూస్తూ ఒక ట్రాన్స్ లో ఉన్నట్టు చెప్పడం మొదలు పెట్టింది..

“నేను పుట్టంగనే తల్లి కన్నుమూసింది. ‘నీ బతుకు బరువు నువ్వే మోసుకోమని’ పురిటి నొప్పులతో మూలుగుతున్న కోడలిని తాగిన మత్తుల గొడ్డును బాదినట్టు బాది, కాళ్ళతో తన్ని, సోయి తప్పి పండిండు కొడుకు. కొడుకును ఆపలేక కుక్క మంచలం పక్షవాతంతో పడున్న మామ పెట్టిన కేకలకు, ఇరుగు పొరుగు ఉరికొచ్చిను. నెత్తురు

మడుగులో పడున్న తల్లి, సగం తల బయటికొచ్చి ఆగిన పసిప్రాణి, బయటకు నెట్టే సత్తువ లేక పానముదలిన తల్లిని చూసింది పక్కంటి ముసలమ్మ. సగం బయటికొచ్చిన బిడ్డను, ఆయింత బయటకు గుంజింది, సూర్య గుచ్చున్న లిక్కితో బొడ్డుపేగును కత్తిరిచ్చింది, చెవుల గట్టిగా ఊదించి. రెండు కాళ్ళు పట్టి తలకిందులు పట్టుకొని మూడుసార్లు వీపు మీద సరిసింది, మూడుసార్లు అటిటు ఊపింది.. బలిమికి ఏడిపిచ్చి, బతికిందనిపిచ్చింది.

మంచలున్న ముసలలోనితో “తల్లి సచ్చింది.. దాని పానానికి ఈ దినంతో ముక్తి దొరికింది, ఆడిపిల్ల బతికింది” అన్నది.

ఆనాటి నుండి మొదలైన ఏడుపు ఇంతదనుక ఆగదాయె.

నేను పుట్టంగానే అమ్మ పోయిందట. కాదు కనలేక పానమిడసిందట. నన్ను పెంచిన ముసలమ్మనే ‘అమ్మమ్మ’ అని పిలిచేది నేను. నా తల్లి చచ్చిపోతే అనాథ శవాన్ని తీసేసినట్టు, చుట్టుపక్కల గుడిసెల్లున్న నలుగురు కలిసి అమ్మను దానం చేసిండ్రట. నా తండ్రెటు పోయిండ్లో ఎవరికి తెలవదు. కాబట్టి తల్లి మొగం ఎట్లుంటదో తెలవదు నాకు. తండ్రి మొగమెట్లుంటదో కూడా తెలవదు. అయ్య తరువు సుట్టం లేడు నాకు. అమ్మ

తరుపు సుట్టం కూడా లేదు. అట్ల ఎందుకు లేవో కూడా నాకు తెలవదు. ఎవరికీ అవసరం లేని జన్మ నాది.

పురుడు పోసిన పాపానికి పొరుగునున్న ముసలమ్మ పానానికి గుదిబండవయిన. చెవుకాడ జోరీగోలే ఏడుస్తున్న నాకు తీరికున్నప్పుడు కాసిప్పతో గంజినీళ్ళు దాపిందట. ఏడ్వకుండ పండుకునేందుకు పక్క గుడిసెల గౌండ్ల ముసలమ్మ తాన లొట్టు కడిగిన నీళ్ళు తాపి చావకుండ ఊపిరి నిలిపింది. కుక్క పిల్లనో పిల్లి పిల్లనో సాదినట్టు, కాలికి అడ్డమొస్తే కాలితో తన్ని, చేతికి అడ్డమొస్తే చేత్తో ఇసిరి కొట్టి ప్రేమగ సాదిస్తాను. మాడమీద గుంట పూడ దనుక మంచినూనో ఆముదమో ఎదో ఒకటి మాడుకు పెట్టిస్తాను. అటెంక ముసలిదే గుండు గీకుడు మొదలుపెట్టింది. ఎవరూ కోరని పుట్టుక, ఎవరికీ కాని బతుకు. అయినా కొందరమ్మల జాలి దయతో బతికిన. ఎవరేది పెడితే అది తిన్న. ఎవరేదిన్నో అదే కట్టిన. అందరు నన్ను 'పోరీ' అనే పిలిసేది.

కాలచక్రం గిర్రున తిరుగుతూ నన్ను కూడా తిప్పింది. నాకు నాలుగేళ్ళొచ్చినంక, నా తల్లికి కాన్పు చేసి నాకు ఊపిరూదిన ముసలమ్మ సచ్చింది. అప్పడిదాక ముసలమ్మ తన రెక్కల కింద నన్ను కాపాడింది. తన నోటితో భయపెట్టి నాకు గుడిసెల తావిచ్చింది. ఇప్పుడు ముసులోడొక్కడే ఉన్నాడు. ముసలమ్మ చచ్చిన మూడోనాడు ముసలోడు చెప్పిండు ఈ సంగతంత. తాతకు కండ్లు కనపడవు మనకలు. మా ఇద్దరి ఆకలి తీర్చే భారం నా మీద పడింది.

“పోరీ.. నా చెయ్యి పట్టుకొని దగ్గరున్న గుడికాడికి తీసుపో” అన్నాడు ముసలోడు.

పొద్దునా సాయంత్రం ముసలోణ్ణి తీసకపోయి ఇద్దరం గుడి మెట్ల కాడ కూసునేది. గుడికాచ్చెటోళ్ళందరు చిల్లర పైసలో, కొబ్బరి చిప్పలో, ప్రసాదమో మా చేతుల్లో వేసేది. అదే మాకు ఆదరువు ఇప్పుడు. పగటేళ బస్సులాగే కాడ,

ఒకొకసారి రైలు స్టేషన్ దగ్గర అడుక్కునేది. నేను మెట్ల మీద తాతను కూసోపెట్టి చెట్టు కింద ఆడుకునేది. ఆకలి, దప్పిక, నిద్ర అన్నిటికీ తాతే ప్రపంచం. ఇప్పుడు తాతకు కళ్ళు పూర్తిగా కనపడవు. చప్పుడిని మనుషుల ముందు చేతులు చాపడం తనకు అలవాటయింది.

ఏది ఆగినా ఆగక పోయినా కాలం ఆగదు కదా..

నాకు ఆరేళ్ళొచ్చినయి. అందరు పిల్లలు బడికి పోతంటే చూసిన నాకు కూడా ఆశ పుట్టింది. తాతను బతింలాడిన “తాతా.. బడి, గుడి పక్కపక్కనే ఉన్నయి కదా.. నేను బళ్ళే కూసుంటే, నువ్వు బడి ముందలున్నా కనపడతవు గుడి ముందలున్నా కనపడతవు. నువ్వోపాలి పిలువు నీ కాడ వాలిపోతా.. నేను సుత బళ్ళకు పోత.. బళ్ళే పగటేల బువ్వ పెడతరట..” అంట ఎన్నోరకాలు బతిమిలాడిన.

సరేనన్నాడు తాత. ఒక రోజు తాత చెయ్యి పట్టుకుని బళ్ళేకు తీసక పోయిన. లోపలకు పోతుంటే “లోపలకు రావొద్దు బళ్ళే అడుక్కోవద్దు” అన్నరు ఎదురైన పంతుళ్ళు.

“అడుక్కోను రాలేదు” అన్న నేను.

“మరెండుకొచ్చినవు లోపలికి” అన్నరు నాళ్ళు.

“నేను కూడా

సదవుకుంటా..” అన్న నేను.

“అబ్బో.. ఆ గదిల పెద్ద సారున్నాడు. ఆడికి పో..” అని తప్పుకున్నరు.

నేను తాత సెయ్యి పట్టుకొని లోపలికి పోయిన.

“తాతా.. నెప్పూ..” అన్నా

తాతసెయ్యి పట్టుకొని ఊపుతూ. “దండాలు సామి..

మా పోరీ బళ్ళే సదువు కుంటదట, కూసోబెట్టుకోండి సామి..” అన్నాడు.

ఆ పెద్దసారు మా ఇద్దరిని పైకి కిందికి చూసి..

“సరే పేరేంటి ?” అన్నాడు

“పేరూ.. పేరూ 'పోరీ'” అన్నాడు తాత. “పోరా.. అదేం పేరు?” అన్నాడాయన.

నేను “ఔను సారు 'పోరీ' నాపేరు.

అందరు అట్లనే పిలుస్తారు” అన్నా.

“తండ్రిపేరు? తండ్రి ఏమి చేస్తాడు.

నువ్వేనైతవు” పెద్దసారు ప్రశ్నలేసిండు.

ముసులోడికి కూడా నా తండ్రి పేరు గుర్తుకు రాలేదు. తల గోక్కుంట ‘దేవుడు’ అన్నాడు. అదే రాసుకున్నాడు పంతులు.

“ఏమి కులం. ఏమి సేస్తారు”.

“అమ్మా అయ్యా లేరు సామీ. ఆల్లు చచ్చిపోయిస్తాను. ఇక కులమంటే యాచకులం” అన్నాడు ముసులోడు.

అదేదో కులమే అనుకొని అదే రాసుకుండాయన.

“మరి నీ పేరేంది?” “పెంటయ్య..”

“ఏమి చేస్తవు”. “అడుక్కుంటం”.

“ఎప్పుడు పుట్టింది”.

“ఉగాది ముందు రోజు అమాసనాడు..

ముసపటి సమ్మక్క జాతరపుడు” ముసులోడన్నాడు.

“రేపడ్డించి బడికి పంపు ఇక వెళ్ళండి..” అన్నాడు పంతులు.

నా సంతోషానికి ఆదుపు లేదు

ఎగురుకుంట దుమ్మకుంట

గుడిసెకొచ్చినం. ఎప్పుడు తెల్లారుద్దా అని

ఎదురు చూసిన.. నీళ్ళు పెట్టి నెత్తి

దువ్వుకున్న. తాతను గుడి మెట్లకాడ కూసో పెట్టి. బడికెల్ల సూసుకుంట కూసున్న. గుండంటే తెల్లారక ముందే తలుపులు తెరుస్తరు. బడికి పొద్దెక్కాలె కదా.. ముందు రోజుట్లాగానే సేతులు సాచుకుంట గడిపినం. బడి గంట మోగింది. గుడికాడి నించి తాతను తీసకొచ్చి బడి ముందల కూసోపెట్టి బళ్ళెకు పోయిన. పలకా బలపం లేకుండా చేతులూపుకుంట పోయిన. పిల్లలంతా నా సుట్టు మూగిను. “కొత్తగొచ్చినవా..? పలకేది? ఏ నువ్వు బిచ్చపోల్ల పోరివి కదా..?” తలా ఒక మాట అనడం మొదలు పెట్టిను.

“ఔను.. నేను కూడ చదువు కుంట” అన్న బిక్క మొకమేసుకొని ... “మరి పలకేది” అని అడుగుతుంటే అందరిని తోసుకొని నిన్న పేరు రాసిన సారు దగ్గరికి పోయిన. “సార్ నాకు పలక లేదు. ఒక పలకయ్యి” అన్న.

నేను అడిగిన తీరుకు చికాకు పుట్టింది ఆయనకు. కాని ఎదురుంగ ఎవరో పెద్దాయన కూసొని ఉన్నడు.

సారు లేచి, పోయిన సారి పంచంగ మిగిలినాయి అనుకుంట మూలకు కొన్ని పలకలు పేర్చి ఉన్నాయి. అండ్ల కెల్లి ఒకటి తీసిచ్చి, ఎదురుంగ ఉన్న తరగతి సూచిచ్చుండు. అందుల కూసోమని. ఎగురు కుంట పోయిన. పట్టరాని ఆనందంగ ఉంది నాకు. తరగతిల పిల్లలందరు ఒక్క సైజు వాళ్ళే.. కానీ అంగన్వాడీలో శిశుమందిర్లో కొంత నేర్చుకున్న వాళ్ళు. నాకు ఆ పోకడలు తెలవవు. అయినా బిడియం, భయం లేకుండా అందరినీ ఆశ్చర్యంగా ఆనందంగా నవ్వులతో పలకరింపుగా చూసిన.. అదొక పూలతోట, రకరకాల సీతాకోక చిలుకలతో పక్షుల కిలకిల రావాలా సమాహారం.

రోజూ పంతుళ్ళేదో చెపుతున్నారు, మేమంతా ఏదో నేర్చు కుంటున్నము. గుడిసెకొచ్చినంక తాతతో బళ్ళె సంగతంతా గుక్క తిప్పుకోకుండా చెప్పేదాన్ని.. విసుక్కోకుండా వినే వాడు

తాత. బళ్ళే మధ్యాహ్నం అన్నం పెడతరు. బళ్ళే పెట్టిన అన్నం తాతకు తినిపించి, నేను తినేది. బళ్ళె ఇచ్చిన గుడ్డు, అరటిపండు చెరి సగం తినేవాళ్ళం. బట్టలు పుస్తకాలు కూడా ఇచ్చిను. ఏ తోడు నోచుకోక, ప్రేమకు నోచుకోక తిరస్కారాల చీత్కారాల మధ్య పెరిగిన నాకు, బడి ఒక స్వర్గధామమయింది.

నాకు ఎనిమిదేళ్ళు వచ్చినాయి. ఒక రోజు తాత నిద్రలనే కన్నుమూసిండు.. ఇన్ని నాళ్ళు తాత తోడున్నడు. ఆ తోడు కూడా దూరమయింది నాకు ఆరోజు. నేను భయపడలేదు కానీ శోకాలు పెట్టి ఏడ్చిన, దీర్ఘాలు తీసి ఏడ్చిన. నన్ను పెంచిన అమ్మమ్మను దానం చేసినట్టే చుట్టు పక్కల గుడిసెల వాళ్ళంతా కలిసి తాతను దానం చేసిను.. రెండు రోజులు బడికి పోలేదు. మూడోరోజు బడికి పోయిన. పిల్లలందరు తాత చచ్చిపోయిన సంగతి తీచరుకు చెప్పిను. ఆమె శాన మంచిది. నన్ను హాస్టల్లో చేర్చింది. పదవ తరగతి పరీక్షలు జిల్లా స్థాయి ర్యాంకులో పాసయిన. ప్రైవేట్ కాలేజీల వాళ్ళు ట్రాప్ చెయ్యాలని చూశారు. కానీ ఒప్పుకోలే.. గవర్నమెంట్ కాలేజీలనే చదివిన.

మా అమ్మనాన్న గుడిసున్న స్థలం, నన్ను పెంచిన అమ్మమ్మ గుడిసున్న స్థలం రెండు నేనే శుభ్రంగ ఉంచేది సెలవులప్పుడు.

కానీ.. ఇప్పుడది ఒక హెరామ్. హెరామ్లెస్ పీపుల్ హెరామ్. దానిని నేనే కట్టించిన. ఎట్లా అంటే..

నాలాగే తల్లి తండ్రులు లేని పిల్లలను బిక్షాటన చేసే పిల్లలను రాత్రి పూట గుడిసెల పండుకొనిచ్చేది.. తాగొచ్చి తన్నే మొగుళ్ళున్న ఆడోళ్ళకు, కడుపుతో ఉన్న బిచ్చగత్తెలకు, స్టేషన్లో, పుణ్ పాత్ మీద, చెట్ల కింద పండుకునే ఆడపిల్లలకు ఆ గుడిసెల తావిచ్చిన. ఇంటర్ పూర్తి చేసిన నేను చదువు మానేసిన.. ఎందుకు చదువు మానేసినో తర్వాత చెప్త.

మొదట్లో ఇళ్ళల్లో పనిచేసేవాళ్ళు హెరాటళ్ళల పని చేసేవాళ్ళు అక్కడ మిగిలిన తిండి పదార్థాలను పట్టుకు వచ్చి

నా గుడిసెలో ఉండే వాళ్ళకిచ్చేవారు. ఇదంతా నేను చెప్పినంత సులభంగా జరగలేదు..

నిలువ నీడ లేక అడుక్కునే వాళ్ళకు తాగటానికి దొరికేది గుడుంబా, బెల్లుషాపులు అందరికీ అందుబాటులో ఉండేయి. తెల్లటిచిక్కటి ద్రవమేదో చిన్నచిన్న సీసాలెల్ల దొరికేది చిన్నపొరగాళ్ళ నుండి ముసలోళ్ళ వరకు తాగటోళ్ళు. గంజాయి, భంగు, డ్రగ్స్ విచ్చలవిడిగా ఈ నిరుపేదలైన దరిద్రులకు దొరికేవి. మత్తుల తూగే వాళ్ళు రాక్షసుల్లా మీద పడేవారు చిన్నపిల్లలు దొరికినా ఆడపిల్లలు దొరికినా జంతువుల కంటే హీనంగా ప్రవర్తించే వాళ్ళు. తల్లిదండ్రీ లేని నేను ఎన్నోసార్లు వాళ్ళ పాలబడ్డాను. ఆ పైశాచిక క్రీడకు బలయ్యాను.. ఒకసారి కడుపొచ్చింది. విపరీతమైన కడుపు నొప్పి వచ్చింది. డాక్టర్ పరీక్ష చేసి ‘ప్లాసెంటా ప్రివ్యా’ అంటూ ఏదో చెప్పారు అబార్షన్ చెయ్యడం కుదరదన్నారు ఆపరోషన్ చేసారు. ఇక పై తల్లివయ్యే అవకాశం లేదన్నారు. ఈ వీధి పిల్లలే నా పిల్లలు నాకు జరిగినట్టు ఎవ్వరికీ జరగకూడదు.

అందుకే నేను నా శరీరం పెట్టుబడి పెట్టి ఈ ‘ఆనందధామం’ భవనం కట్టించిన. ఈ హెరామ్ నడుపుతున్నా.. నాకు లభించిన జాలి దయను వడ్డీతో సహా చెల్లిస్తూన్నా. నేను చేస్తున్న పని నచ్చిన వాళ్ళు డోనర్స్ గా ముందుకొచ్చారు. ఇక్కడండి చదువుకున్న వాళ్ళు మంచి ఉద్యోగాలలో ఉన్నారు. వాళ్ళు ఈ హెరామ్ కు అన్నిరకాల అండగా ఉన్నారు. ఇదొక ‘కొత్త చూపు’. ఎవరు ఇచ్చినా ఇవ్వక పోయినా దీనిని నడప గలను. ఇందులో పిల్లల మీద గాని, ఈ భవనం మీద గానీ కన్నేసిన వాళ్ళను వదిలి పెట్టను. ఇది అనాథల ఆనందం ధామం” అని ఆగింది.

ముందుకు వంగి బాటిల్ తీసుకుని గడగడ నీళ్ళు తాగింది.

“మరి నేను వెళ్ళొస్తా..” అని చేతులు జోడించి గది నుండి బయటకు నడిచింది.

ప్రతిక్షణమూ కొత్తగా

రామా చంద్రమౌళి, 939010 99993

ద శాబ్దాలుగా కలిసే ఉన్నాం.. ఐనా సాతబడలేదు మేము
 మనిషి నిత్యనూతనంగా ఆకుకొసనుండి జారిపడని హిమబిందువై నిలబడగలగడం 'ఎవర్ న్యూ'
 మనిషిని దోసిలై రక్షించగల మాయేదో ఉందామె దగ్గర
 ఊర్కే కిసకిసా నిశ్శబ్దంగా నవ్వుతూ వెళ్ళిపోతుందంటే ముందునుండి
 అప్పుడామె వెంట ఒక వసంతం నిశ్చమిస్తుంది జలతారు వరదై
 ఖడ్గధారతోపాటే ఒక వృత్తుపరిమళంకూడా మాయమౌతూన్నట్టు
 ప్రత్యక్ష అంతర్దానాల ద్వంద్వంలో.. ఏదేది ఏమిటో అర్థం కాదు

స్వర్గంనుండి కొన్ని యుగాల దూరాన్ని దాటుతూ దాటుతూ
 పరుగెత్తుకొస్తుందా కుక్క
 వచ్చి వచ్చి ముందు ఊర్కే మౌనంగా నిలబడి చూస్తూంటుంది
 చూపులను రిక్కించి
 ఏముంటుందా చూపుల్లో... అంటే
 ఏమీ ఉండదు
 గతజీవితంలో ఎక్కడో ఏదో పోగొట్టుకుని ఇప్పుడు జీవితాంతం వెదుక్కుంటూ వెదుక్కుంటూ
 'పోయిందాన్ని మళ్ళీ వెదికి పట్టుకోవడంలో ఎంత ఆనందమొకదా!
 అంటుందది
 జన్మజన్మల ఆత్మాంతరత మూలాలను శ్వాసిస్తూంటుంది ప్రతి కుక్క
 అనులోమ విలోమానుసాతాల లెక్కల.. కాలమూ-పని, కాలమూ-దూరం లెక్కలు
 ఆ నీళ్ళతోట్టి అంతవేగంతో ఎంతసేపట్లో ఖాళీ ఐతే, అంతేకాలంలో ఎంతవేగంతోఐతే నిండుతుందది
 ..అని ప్రశ్న
 అసలు నిజానికి మనుషులుగానీ భూమ్యాకాశాలుగానీ
 మిథ్యాహృదయాలుగానీ ఎప్పుడూ పూర్తిగా ఖాళీ కావు, తొట్టి పూర్తిగా ఎప్పుడూ నిండదు

నన్ను ఇన్నేళ్ళ సుదీర్ఘ సాహచర్యంలో
 ఎప్పుడూ సాతబడని మెరిసే వజ్రంలా కాపాడిన
 ఆమెకు... ఒట్టి ధన్యవాదాలు.. అంతే -

నీటి పువ్వులను
దోసిట్లో ఆడిస్తున్నట్లు
నీటి పరుపుల మీద
ఫట్టీలు కొడుతున్నట్లు
నిద్రలో మాకు నీళ్ళ కలలోచ్చేవి.

అడవిలో మేకపిల్ల తప్పిపోయినట్లు
నీళ్ళలో ఈత కొడుతూ
పిల్లలు మాయ మైనట్లు
నదులు వాగులను
కండ్ల కందీలతో వెతికినట్లు
మా తండ్రులకు నీళ్ళ కలలోచ్చేవి.

నీటి కలలు కంటూనే
కనురెప్పలు చినిగిపోయి
కనుగుడ్లు చిట్టిపోయి
జీవితాలే ఎదురుచూపులతో
గడిచిపోయాయి

మొగులు నల్లగ వడ్డదంటే
మా ఊరి మనసులు సల్లగ పడేవి
పిల్లలకు చేనుకెళ్లిన అమ్మ
ఇంటికొచ్చినంత సంబరమయ్యేది.
చుట్టూ ఆకుపచ్చని అడవులున్నా
తలాపు నుంచి జీవనదులు పారుతున్నా
మేము కరువుకు కన్న కొడుకులమే.

ఈ నేల కడుపులో
ఎన్ని బోరు బర్మాలు దిగేసినా
విషపు నీళ్ళు కాటేసినా ఆదిమ పసిపిల్లల
కపాలాలే బయట పడేవి.

ఆశతో చూసి చూసి
కన్నీళ్ళు సైతం ఆవిరయ్యేవి
ఏడ్చి ఏడ్చి గుండె చేరువయిందన్న
సామెత మాకు అగ్రవర్ణమై వెక్కిరించేది.
నీళ్ళు లేని ఊరుకు పిల్లనివ్వని
ముద్ర పడ్డ ఊరు మాది.

ముదురు అల్లుండ్ల ఊరని పేరున్న
ఊరుమాది.

నీళ్ళకోసం అర్థ రాత్రిని
చుట్ట కుదురుకు చుట్టేసి
అందని పాతాళ గంగకోసం
కోసులు కోసులు దారులు
గెలిచిన చరిత్ర మాది.

ఎండ కాలమంతా మా శివారులోనే
సూర్యుడు నిఘా వేసి వున్న చెలిమెల్ని
ఊడ్చుకెళ్లేవాడు.

నూతులు తవ్వి తవ్వి నూతులోళ్ళని
బోర్లు వేసి వేసి బోరింగ్‌ళ్ళని
పేర్లు పడ్డోళ్లం.

శివరాత్రికి చలి వాగులను, వౌరైలను
వెంటేసుకొని సాయ్యేది.

పశువులు పక్షులు, చేపలు,
కప్పలు, చుక్క దొరకక ఊపిరాడక
వున్న జాగలనే ప్రాణమిడిసేవి.

ఇప్పుడు మా వూరు ఇసుక పటం పోయి
పచ్చగా నవ్వుతున్న చిత్ర పటమైంది

ఇప్పుడు
గాదెల నిండా, గోదాముల నిండా
నీళ్ళ రాశులే
పచ్చి బాలెంతలా చెరువులు, కుంటలు

పురిటినొప్పుల్లోనూ నిద్ర మాని
కలువ పిల్లలతో ఆడుకుంటున్నాయి.
ఇంటింటికి భగీరథ సైఫై ఉదయాన్నే
పిల్లలతో పాటు అల్లరిజేస్తున్నది
ఇప్పుడు మా ఊరంతా
మేఘాల షామియానాకింద
సుఖ నిద్ర పోతున్నది
దాబామీద నీటిపూలు, నీటిపండ్లు
నీటికాయలతో పచ్చని కలల్ని తెంపుకుంటున్నది

వూళ్ళోని మర్రెచెట్లు యాపచెట్లు
నీళ్ళ ముచ్చట్లతో నిండిపోయినయ్
చెరువులల్ల కొంగలు, బుడబుంగల
నీళ్ళ పేరంటాలే తోక లేపుతూ
ఈత గొట్టే బసవన్నల
కేరింతలే

ఒక మహా సంకల్పం
గడప గడపకు నీటి దివిటీలు
నాటుతుందని రుజువైంది
ఒక మహా సంకల్పం
ఎన్నో దీపాలకు ఆరని వత్తులు
నాటుతుందని నిజమైంది.

ఇప్పుడు మాకు
కరువు కలలు కన్నీటికలలు కరిగిపోయి
జలవీరుల జాబితాలో చేరిపోయింది.

నీళ్ళ కల

ఉదారి నారాయణ, 94414 13666

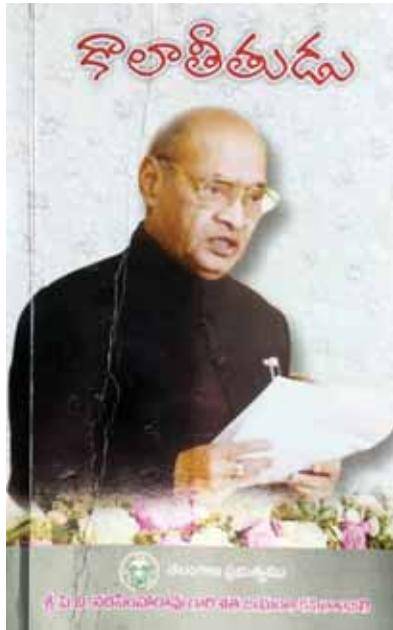
కాలాతీతునికి కవిత్వీకరణ

కవిత్వంలో పీవీ...

డా॥ కాంచనపల్లి
గోవర్ధనరాజు

ఇటీవల వస్తున్న కవిత్వంలో నిరలంకార సౌందర్య సాధన ఒక ప్రధాన అంశం అయింది. ప్రాచీన సాహిత్యంలో నారికేళ పాకము, కడళి పాకము, ద్రాక్షాపాకములాంటి పాకాలు, గౌడి, వైదర్బిలాంటి రీతులున్నట్టు నేటి కవితానిర్మాణంలో కూడా కవి అభిరుచిని, దక్షతను, సామాజిక అవగాహనను, సౌందర్య దృక్పథాన్ని బట్టి ఈ వివిధ రూపాలు మనం చూస్తుంటాం. ప్రతీకలు, ఇమేజ్లు, అమూర్తమైన వ్యక్తీకరణలతో పాటు కొందరు కవులు ఈ పద్ధతులను అధిగమించి సరళంగా రాస్తూనే సౌందర్యాన్ని సాధిస్తున్నారు. తాము చెప్పదలచుకున్న వస్తువును ఉన్నతీకరించేవాళ్ళున్నారు. కానీ, యాదృచ్ఛికంగా వస్తువు కూడా ఉన్నతమే అయినపుడు ఇక చెప్పవలసినదేముంది? కొన్నిసార్లు గొప్పగా చెప్పాలనుకునే ప్రయత్నంలో వాచ్యం చేసే అల్పకవులు కూడా ఉంటారు. అలాంటివి కొన్ని మినహాయిస్తే వస్తువు-శిల్పము పోటీ పడ్డ సంకలనం ఈ కాలతీతుడు.

ఈ రోజు యాదృచ్ఛికంగా తెరచి చూశాను ఈ పాతాన్ని. నూటెంకి రవీంద్ర, లక్ష్మణ్ణిపేట వ్రాసిన 'లోపలి మనిషి' పి.వి. జయంత్యుత్సవ వేడుకలలో ప్రథమ బహుమతి పొందిన కవిత. చదువుతుంటే ఆశ్చర్యం కలిగింది. సాధారణంగా కవిత్వం శిర్షిక ఇచ్చి రాయమంటే రాయడం అంత

సులభం కాదు. వచనం డామినేట్ చేసే అవకాశం అధికం. చేయి తిరిగిన కవితే దాన్ని కవిత్వవంతం చేయడం సాధ్యం. నూటెంకి రవీంద్ర తన ఒడుపుదనంతో కవితను ఆకర్షణీయంగా తీర్చిదిద్దాడు. "పుట్టగానే పరిమళించడం పువ్వుకు సహజగుణమే అయితే పరిమళిస్తూనే పుట్టిన అరుదైన పూవు అతడు" అని కవిత ఎత్తుకోవడమే అలంకారికంగా ఎత్తుకున్నాడు. పి.వి. ఈ

వాక్యాలలో ఒక్కసారి గుబాళించాడు. కవిత అంతా పి.వి. వ్యక్తీత్వాన్ని కళ్ళముందు నిలుపుతూ కొనసాగుతుంది. "ఒక దత్త పుత్రుడేమో దేశమాతనే దత్తత తీసుకున్న ముద్దుబిడ్డ" అంటూనే ఒక విరోధభాసంతో పి.వి.ని ఇట్లా ఆవిష్కరించాడు. "అతను ఎవరి మీదా ఏ పాదం మోపలేదు కానీ, రాజకీయ బలిపాదాన్ని నెత్తిన మోసిన వేంకట నరసింహా నామ వామన స్వరూపుడతడు" బలగం లేని బలమైన నాయకుడు (గుండేటి రమణ) కవిత, అరుణ నారదభట్ల "రెక్కల గుర్రాలను సగటు మనిషి ఇంటి గోడల్లో కట్టేసి" అని మెటఫర్ల ద్వారా పి.వి.ని ఆవిష్కరించిన కవిత ఈ సొత్తంలోని కవితా సౌందర్యానికి కొనసాగింపులు. ఎన్. కృష్ణకుమారి 'నీవు ఎవరు?' అనే కవిత, మంజుల సూర్య 'పీవీ రీవి' అనే కవిత ఇంకా రథసారథి ములుగు లక్ష్మీమైథిలి 'నిన్ను తలంచి', సమ్మెట్రు విజయ 'ఆయనొక మణిపూసల', రజనీ గంగాధర్ 'శేషకీర్తి', 'సువర్ణ చిత్రం' కొత్తపల్లి ఉదయబాబు కవిత 'స్మరణ', గుమ్మడి రాంమూర్తి 'సహస్ర ఫణి', తిరునగరి శ్రీనివాస్ 'అపర

చాణక్యుడు', కమలాకర్ స్థిత ప్రజ్ఞశాలి పి.వి.', కొలిపాక శ్రీనివాస్, దేశగతిని మార్చి మహాబుమి వాడపర్తి వేంకటరమణ లాంటి బహుమతి పొందిన కవితల్ని పాఠకులకు తడితడిగా తగులుతాయి. ఇంకా ఇందులో 130 కవితలున్నాయి. సుప్రసిద్ధ కవులతోపాటు వర్తమాన కవులు కూడా ఇందులో చోటుచేసుకున్నారు.

పి.వి. వ్యక్తిత్వం బహుముఖీనం. ఆయన రాజకీయ ప్రస్థానం ఆయనను ప్రధానిని చేసింది. ఒక సాహితీవేత్తగా ఆయన ఆద్యంతం స్మరణీయుడు. కవిగా, కథారచయితగా, వ్యాసకర్తగా ఆయన సృష్టి తక్కువే అయినా అతిసులభంగా ఆయనకు సాహితీ ప్రాముఖ్యాన్ని తెచ్చిపెట్టింది. ఆయన రాజకీయాలలో ఇలాంటి విలక్షణమైన ప్రస్థానం లేకుంటే జ్ఞానపీఠుల మధ్య ఆయనకూ పీఠం ఉండి ఉండేది. దైన్యంగా ఉన్న దేశానికి ఆయనొక దారిదీపంగా నిలిచాడు. కాలాతీతుడు సంకలనం పి.వి. కాలాతీత వ్యక్తిత్వాన్ని బలంగా ప్రతిఫలించింది.

కవులు పి.వి.ని బహుకోణాలనుంచి ఆవిష్కరించారు. ఆయన్ని పటవృక్షంగా ఉపమించారు. (గుడిమెట్ల చెన్నయ్య, పే.55).

“మానమే నీ భాషగా చేసుకున్నావు వేయపడగలను వేనవేల పడగలుగా మార్చుకుని

అనుకున్నది సాధించే నీ పట్టుదలకు

పి.వి. వ్యక్తిత్వం

బహుముఖీనం. ఆయన రాజకీయ ప్రస్థానం ఆయనను ప్రధానిని చేసింది. ఒక సాహితీవేత్తగా ఆయన ఆద్యంతం స్మరణీయుడు. కవిగా, కథారచయితగా, వ్యాసకర్తగా ఆయన సృష్టి తక్కువే అయినా అతిసులభంగా ఆయనకు సాహితీ ప్రాముఖ్యాన్ని తెచ్చిపెట్టింది.

అందినది దేశ ప్రధాని పదవి”

అంటూ... మరొక పాదంలో పి.వి.

మేధస్సును జపించే ఉపమ వేశాడు.

“మౌర్య సామ్రాజ్య స్థాపకుడు

నాటి చాణక్యుడు

భరత భూమిని చక్కదిద్దిన

నేటి చాణక్యుడవు”

పి.వి. చందనరావు (పే.57)లో అంత్య పాఠ్యాంశం అని మెటఫర్ నే శీర్షిక చేస్తాడు.

“సుదీర్ఘ జీవితాన

ఉత్తాన పతనాలు చూసిన వ్యక్తి

స్వశక్తితో దూరతీరాలు

పయనించిన శక్తి పి.వి.” అని పి.వి.

జీవితంలోని ఒడిదొడుకులను పి.వి.యే

చెప్పిన *everybody has his ups and*

downs అనే మాటను అక్షరీకరించారు.

భారత పూర్వ అపూర్వ ప్రధాని అంటూ

శబ్దచమత్కారం చేశారు.

అమ్మన చంద్రారెడ్డి ‘రాజనీతిజ్ఞుడు’ (పే.61)లో చక్కని కందపద్యాలు రాశారు.

“మిక్కిలి సంస్కరణమ్ముల

చక్కగ నమరించి మన దేశ సంపద

వెంచెన్

ఒక్కడు పదుగురి తోడై

చిక్కని పాలనము జేసె (శ్రేయము పీవీ’

పి.వి. కందపద్యాలలో ఏ ఆడంబరత

కనిపించదు. సరళంగా ప్రజల భాషగా

రాగలగడం విశేషం. పద్యం

సామాజికీకరణ, సరళీకరణ చెందాలనే

వాదాలు వినవచ్చున్న ఈ కాలంలో

ఇలాంటి పద్యాలను స్వాగతించాల్సిన

అవసరం ఉంది.

“ఒళ్ళంతా మౌనం కప్పుకొని పైకి

గంభీరంగా కనిపిస్తాడు” అని మొదలైన

చొక్కర తాతారావు (పే.జి.69) కవిత

పి.వి. జీవిత విశేషాలను క్రమంగా

ఆవిష్కరించింది. ఈ దేశ అభివృద్ధిలో ఇది

నిశ్చల విస్తవం అని ప్రకటించింది. ఈ

పాత్రంలో ప్రముఖ పద్యకవి దోరవేటి

చెన్నయ్య “దోరల కుటుంబాల

దురహంకృతిని చీల్చి మించు మంచిగ

నంకురించాడు” అని మొదలైన పద్య

ఖండిక ఉంది. పద్యాల్లో కవిత్వాంశాలు

లేకపోయినా ధార మనల్ని ముగ్ధుల్ని

చేస్తుంది. పద్యం కొంత చదివాక ఇది

ఎవరో సీనియర్ కవే రాశాడు అనిపించి

కింద చూస్తే దోరవేటి పేరుంది. అది పి.వి.

వ్యక్తిత్వానికి సరిపోయే దోరవేటి పద్యం.

“బయటి ఆకారం అనాకర్షణగా ఉన్నా

అతడి లోపలి మనిషి అద్భుతమే

పల్లెకు బైతలు ఢిల్లీకి రాజయి

రాణించేడు” అంటూ ప్యారాడక్స్ ల

ప్రయోగాలతో పి.వి.ని కవిత్వీకరించారు

భీమవరపు పురుషోత్తం (పే.87).

శివుడు పారాణిక దైవమే అయినా

ఆధునిక కవిత్వంలో వాడుకోవడానికి

ఉపకరించే అంశం. పైగా ఆయనకి

గ్రామీణులకు, బహుజనులకు

ఆరాధ్యుడు అనే పేరు కూడా ఉంది.

ఒక్క శివుడేమిటి? దేవతలందరు కూడా

ఆర్యుల దేవుళ్ళు బహుజనుల దగ్గరికి

వచ్చేసరికి స్వభావం పూర్తిగా మార్చుకొని

కనబడతారు. ఇట్లాంటి శీర్షికల్ని వాడుకొని

కవితారచన చేసిన కవి పోలయ్య (పే.88)

“కష్టాలను కనురెప్పల మాటున,

అవమానాలను అంతరంగాన, ప్రత్యర్థుల

విమర్శనా గరళాన్ని కంఠాన దాచుకున్న

భోళా శంకరుడు” అంటూ మొదలైన

కవిత పి.వి.ని కళ్ళముందు నిలబెట్టింది.

ఒక శీర్షిక నిచ్చి రాయమన్న కవితలు

కాబట్టి పస్తు వైవిధ్యం కోసం వెతకాల్సిన

పనిలేదు. ఇందులో చాలామంది కవులు

అభ్యాస దశలోనే ఉన్నారూ కాబట్టి

అభివ్యక్తి వైగనిగ్యం కూడా అంతగా లేదు.

అయినప్పటికీ ఈ తరుణ కవిత్వంలో

వీళ్ళు పి.వి.ని చూపించిన తీరు మనం

గమనించదగింది.

“ఆర్థికానికే అర్థాలు నేర్చి,

చాణ్డ్య చతురతకు కొత్త భాష్యమిచ్చి

ఆధునిక దృష్టికోణానికి నిలుపుటద్దమై

విశ్వభాషలకే విజయకేతనమై

ఢిల్లీకి రాజైనా తల్లికి కొడుకే” అని

అంటూ జనాంతికమైన సామెతలను

చక్కగా ఒదిగించిన కవి మధుసూధనరావు

(పే.104).

“నిండుకుండ నిరాడంబర వ్యక్తివే

నిను మరవదు ఈ జాతి సుమీ”

అంటూ రమాదేవి కులకర్ణి (పే.115)

కవితా సాదాలను భావోద్వేగంతో నడిపించారు.

నెల్లుట్ల రమాదేవి కవిత పూరక పద్యంలాగా కొనసాగింది. (పే.117);

“రంగుల కలల్ని నిజం చేయడం తప్ప రంగులు మార్చే రాజకీయాలు ఎరుగని రాజనీతిజ్ఞుడు” అంటూ కొనసాగుతుంది.

“రాజులింట పుట్టుకున్నా దేశానికి రాజయ్యాడు ఆర్థిక పుష్టికి ప్రస్థ అయ్యాడు రచనకు అక్షర రంగులద్ది సాహితీ తోటలో

వాడని సుగంధ పారిజాతమయ్యాడు” అంటూ పి.వి.ని లలితంగా (పే.130) ఆవిష్కరిస్తాడు రేడియం.

‘దివ్యచరితుడు’ అని కొరుప్రోలు రాధాకృష్ణారావు పద్యంలో పి.వి. వ్యక్తిత్వం లాగానే సరళంగా సాగిపోతుంది.

పి.వి.ని దేశం దేహమ్మీద మిగిలిన ముద్రగా అభివర్ణించారు శైలజామిత్ర.

రాజకీయ చిట్టడివిలో ఇప్పటికీ కనబడుతున్న కాలిబాట అంటారు. చక్కని నిర్మాణ దృక్పథంతో పి.వి.ని. ఆవిష్కరించారు శైలజామిత్ర.

పి.వి. వేసిన పథకాలలోనూ, రాజ్యాంగాన్ని ఆయన నడిపిన పద్ధతులలోనూ ఆయన దార్శనికత కనబడుతుంది. ఆయన వేసిన బీజం ముందుతరాలకు ఎట్లాంటి ఫలితాలు ఇచ్చాయో చూస్తూనే ఉన్నాం.

“The one who plants trees, knowing that he will never sit in their shade, has at least started to understand the meaning of life.” అన్న రాగూర్ మాటలు పి.వి. దార్శనికతకు బాగా వర్తిస్తాయి. వురిమళ్ళ సునంద ‘మేరు నగధీరుడు’ (పే.187) అనిశెట్టి సతీశ్ కుమార్ అలుపెరగని బాటసారి (పే.182) కవితలు ఈ విషయాన్ని బాగా ప్రతిఫలించాయి.

ముఖ్యమంత్రి కె.సి.ఆర్. నోట పి.వి.

మన రీవి’ అనే మాట వచ్చింది మొదలు కవులు దాన్నో జాతీయంలాగా పలికించారు. వేవాటి శైలజ ఇదే శీర్షికతో రాసిన పద్యాలు (పే.178) సరళపద యోజనంతో ఈ భావానికి పుష్టినిచ్చాయి.

“భారతజాతికి నార్థిక భారము తొలగింపబూని భవ్యశతంబుల్” చేరువ చేయుచు యువతను మేరువుగా నిలిపినట్టి మేటివి పీవీ. నాయకుడుగా రాణించడం ఒక ఎత్తైతే అతడు కవిత్యంలో జీవించడం మరొక విశేషం. కృతిని చెందువాడు మృతుడు గాడు (జాషువా) అన్న మాటలు రాసినవాళ్ళకు రాయబడ్డ వాళ్ళకు కూడా వర్తిస్తాయి.

పి.వి. జ్ఞాపకాలతో ఇంత చక్కని సంకలనం సంతరించినందుకు మామిడి హరికృష్ణ కొలుప్రోలు హరనాథ్ లను ప్రత్యేకంగా అభినందించాలి. దీనికి వెన్నుదన్నుగా నిలిచిన పెద్దలందరికీ అభినవాదాలు.

రచయితలకు సూచనలు

- ✓ సమీక్ష కోసం పుస్తకాలు పంపేవారు విధిగా రెండు కాపీలు పంపాలి.
- ✓ పత్రిక కోసం రచనలు పంపించే వారు యునికోడ్ లో ఉంటే ఓపెన్ ఫైల్ మరియు సిడిఎఫ్ లో మెయిల్ చేయండి.
- ✓ మా పత్రికకు రచనలు పంపినవారు ఇక్కడ అచ్చయ్యాకనే ఫేస్ బుక్ లో బ్లాగ్ లో పెట్టండి.
- ✓ ప్రతి రచనకు ఇది ఎక్కడా ప్రచురణ కాలేదని, ఏ బ్లాగ్ లో పోస్ట్ చేయలేదని, ప్రచురణ ప్రసారం కోసం ఎవరికీ పంపి ఉండలేదని హామీ పత్రం జత చేయండి.
- ✓ పత్రికలో ఒక కథ లేదా వ్యాసానికి నాలుగు పేజీలు మాత్రమే అవకాశం ఉంటుంది. ఈ లెక్కన పదమూడు వందల పదాలకు మించకుండా వ్యాసం, కథ పంపించండి.
- ✓ కవితలు 15 సాదాలకు మించకుండా పంపించండి.
- ✓ వ్యాసాలు, కథలు, కవితలు ఏవైనా పోస్ట్ లో కూడా ఈ క్రింది చిరునామాకు లేదా ఇ-మెయిల్ కు పంపవచ్చు.
- ✓ ప్రచురణకు స్వీకరించిన రచనల్ని పత్రికనుగుణంగా మార్పు చేసుకునే హక్కు సంపాదకవర్గం కలిగి ఉంటుంది.

తెలంగాణ జాగృతి

పాశం అమృతరాం రెసిడెన్సీ, ఇ.నెం. 1-2-234/13/46/4, 3వ అంతస్తు, ఎన్.టి.ఆర్. స్టేడియం దగ్గర, అరవింద్ నగర్, దోమలగూడ, హైదరాబాద్ - 500 029. తెలంగాణ. E-mail : editor@thangedu.co.in

తడి కన్ను!

రమేష్ నల్లగొండ, 83094 52179

సాం త భూమీ లేదు సొంతమంటూ ఏమీ లేని ముసలమ్మ ఆమె ముసలితనం, మృత్యుభయం తోడునీడలు మూడుముళ్ల బంధం మూణ్ణాళ్ల ముచ్చటవ్వడం ఆమె ఊహించలేకపోవచ్చు సమస్యలు పుండుసలవరంలా స్వాగతం చెబుతున్నా ఆమెపెదవుల మీది చిరునవ్వు ఏనాడు వాడిపోలేదు వేణువు వంటి గాయాలగొంతుక మూగగానం ఆమె ఆకుపచ్చని సుందర గ్రామాల ముందు శతాబ్దాలుగా చినుకైనా రాలక శుష్కించిన ఎడారి గ్రామం ఆమె ఖాళీ కడుపు నిండాంటే నిత్యసంగ్రామమే ఆమెకు మిగిలిన ఈ కాస్త ఆఖరిజీవితంలో ఆమె ఏమి ఆశిస్తుంది? ఎవరున్నారనీ శాసిస్తుంది? బహుదూరపు బంధువ్తో చిరపరిచయస్తుల్తో మాటలో మాటవుతుంది మౌనంలో మౌనమాటుంది మూడు అన్నం ముద్దలు ఆమె ఆకలిని తరిమివేస్తాయ్ దూదిపరుపు, దుప్పటిలేకున్న కాస్తంత నేలపైనే ఆమెకు కునుకుపడ్తుంది చెట్టు పై పిట్ట ఒక కొమ్మ నుండి ఒక కొమ్మకు దుంకినట్టు ఒక ఇల్లు విడిచి ఒక ఊరు విడిచి వెళ్లదీస్తుంది అన్యాయమైన ఆమె జీవితాన్ని తడిసి మోపడైన బ్రతుకును లాగేస్తున్నా జీవితంలో ఏర్పడ్డ అనంత శూన్యం మాయమవుతుందా? ఆమెది చిల్లిగవ్వలేని రిక్తహస్తం ఆమె కోల్పోయింది నూరేళ్ల ఆనందం సమస్తం కండ్ల చివర తడి ఆరని కన్నీటి చెమ్మ తప్ప ఏ ఆశలేదు ఆమె హృదంతరాళలో ఇంకేవైన ఊహలు, కోరికలు మిగిలి ఉండే అవకాశమున్నదా? గాలివానకు గల్లంతయినవి కలలు... ఆమెఎదురీత బతుకు పోరుకు డెబ్బై ఐదేళ్లు జగమంత కుటుంబం ఆమెది ఏకాకి ఒంటరి సంచార జీవితం ఆమెది విశాల హృదయముంటే చిమ్మచీకట్లలో కూడా వెలుగుల్ని చూడగలం చిరు సమస్యలకే బలవంతపు చావులేలా? విధి శపిస్తే మాత్రం మనిషి...జీవితానికి అల్పిదా పలకడంలో అర్థముంటుందా?

వెలుగు దారిలో..!

చదువే అభ్యుదయానికి మూలం...

డా॥ మండల స్వామి
91776 07603

“నా దగ్గర రూపాయి లేదు. ఈ వారం కూలి పైసలియ్యక పాయె. ఎప్పుడిస్తారంట రాములక్కా..?” ఆటోలో కూర్చున్న జయమ్మ అడిగింది.

“ఏడంగ పోరీ..! ఇయ్యాల వరి సక్కంగ గొయ్యక పోతిమి, ఆన ఆగం బట్టిస్తుంటే ఏం అడుగొస్తట్టుంది. రేపడుగుదాం తియ్, మనకియ్యాల గూడ శిమ్మ శీకటయ్యింది, ఊర్లెకు పోతమా, పోమా..?”

“అవునక్కా..! పది రోజుల సంది ఆనలు సప్పరిస్తుంటే మనూరి శెర్వు నిన్యదట. ఇప్పుడలుగెల్తుందట. ఇగ మనం ఊల్యకు పోయినట్టే.” కొత్త వార్త తెచ్చినట్లు ఆటో డ్రైవర్ అంటే

బద్ధ చెప్పగానే జయమ్మకు గుండె అదిరినట్లయింది. ఉరుమినట్లు వచ్చే బాధను దిగమింగుతూ, పరిగెత్తుకుంటూ ఇంటికెళ్ళింది. సోనిని ఓదార్చి, ధైర్యం చెప్పింది. తనకు తోచిన ప్రధమ చికిత్సలు చేసింది. హాస్పిటల్ కి తీసుకె వెళ్ళక తప్పదని భర్త గోపాల్ కి, తమ్ముడు మహేందర్ కి ఫోన్ చేసింది. ఇద్దరి ఫోన్లు కలవ లేదు. వర్షం అట్లాగే ఉన్నది. దగ్గర డబ్బులు లేవు. ఎట్లా అని ఆలోచించి రాములక్క ఇంటికెళ్ళింది.

“జెల్లి కానియ్యిరంటే ఒక్కరన్న కదిలిండా..! నువ్ బటు నేను బటనుకుంట నుశింతిరి, శీకటి జెస్తిరి. ఇగో...అలుగడ్డమొచ్చే మనిషి లోతు పార్తుందిగా...! ఎట్ల జెద్దాం...?”

“దిగురి, దిగురి ఒగల్లి బట్టుకొని ఒగరు దాటురి దాటురి” ఆటో డ్రైవర్ తొందర పెట్టాడు.

“అబ్బో..! ఇగ నువ్ జెప్పేనే దాట్వొస్తదయ్యా..? ఏందే అట్ల జూస్తూరా..! ఎప్పుడు దాటనట్లా..? ఒగలి శెయ్య ఒగలు బట్టోని నీల్లలకు దిగుతరా, తెల్లందాక ఈడనే ఉంటరా..! నడువురి, నడువురి.” గొప్ప నమ్మకంతో అందరికీ ధైర్యమిచ్చింది రాములమ్మ.

ఊరిలోకి వెళ్ళే చిన్న తారు రోడ్డుకు అడ్డంగా పారుతున్న వరద నీళ్ళలో కూలీలందరూ భయం, భయంతోనే దాటి బయటికొచ్చారు. కానీ ఆటోను వరద నీళ్ళ అవతల నిలిపేసి వచ్చి అందరిలో కలిసి పోయాడు డ్రైవర్. ఇంకో పది నిమిషాలు నడిస్తేనే ఊరొస్తుంది. జోరుగా కురిసే వర్షాన్ని లెక్క చేయకుండా అందరూ తడిసిన బట్టలతోనే ఊరి దిక్కు కదిలారు. కొందరికి వాళ్ళ భర్తలు, కొందరికి వాళ్ళ కొడుకులు, దగ్గరి వాళ్ళు వచ్చి బైకుల మీద తీసుకెళ్ళగా రాములమ్మ, జయమ్మ ఇద్దరే కాళ్ళకు పని చెప్పారు.

“సోనీ బువ్వ కూర ఒండుతదా జయమ్మా..?”

“ఎందుకక్కా, బువ్వ కూర ఒండుతది, చాయ్ పెడ్డదీ బుద్ది గల్ల బిడ్డ అన్ని పనులకాసరైతది. ఇయ్యాల నా పానమంత జెరమొచ్చినట్టుంది. ఏమన్న కానీయ్ రాములక్కా..! పోంగనే ఇంత దింట, పండుకుంట”

“జయమ్మా.. ఊకెట్ల పంతవే..? జెరం గోలేస్కో. ఆ గోపాల్ ని తెమ్మనూ...”

“గోపాల్ యాడింటుండా, ఆయన జేసిన పైసలు దంచుడు బుక్కుడుకొస్తలేవు.”

“అగో నీ బిడ్డ పావని ఉర్కొస్తుంది. నేను బోత.” అని రాములమ్మ చెప్పి తన ఇంటి గల్లి దిక్కు మళ్ళింది.

“అమ్మా..! అమ్మా...! బువ్వొండుతుంటే సోనక్క, కాల మీద ఉడుకుడ్కు గంజి బడ్డదమ్మా, అక్కకి నడువొస్త లేదు, ఏడుస్తుందమ్మా, నాయినింట్ల లేడు, జెల్లి రా అమ్మా.”

బిడ్డ చెప్పగానే జయమ్మకు గుండె అదిరినట్లయింది. ఉరుమినట్లు వచ్చే బాధను దిగమింగుతూ, పరిగెత్తుకుంటూ ఇంటికెళ్ళింది. సోనిని ఓదార్చి, ధైర్యం చెప్పింది. తనకు తోచిన ప్రధమ చికిత్సలు చేసింది. హాస్పిటల్ కి తీసుకె వెళ్ళక తప్పదని భర్త గోపాల్ కి, తమ్ముడు మహేందర్ కి ఫోన్ చేసింది. ఇద్దరి ఫోన్లు

కలవ లేదు. వర్షం అట్లాగే ఉన్నది. దగ్గర డబ్బులు లేవు. ఎట్లా అని ఆలోచించి రాములక్క ఇంటికిళ్ళింది. రెండు వేలు బదులడిగి తీసుకున్నది. తెలిసినోళ్ళ ఇద్దరి ఆటోలు అడిగింది. చెరో కారణం చెప్పి రానన్నారు. చివరికి అలుగు అవతల నిలబెట్టిన ఆటో డ్రైవర్ కే ఫోన్ చేసి రమ్మని బతిమాలింది. వెంటనే వస్తున్నానని చెప్పాడు. చిన్న పిల్లలను పక్కింటివాళ్ళను చూసుకోమని చెప్పింది. ఆడకట్టులో ఉండే జహంగీర్ ని అడిగి బైక్ మీద అలుగు దాకా తీసుకెళ్ళింది. ఆటో డ్రైవర్ సహకారంతో జహంగీర్ సోనిని ఎత్తుకొని అలుగు దాటిస్తే, వాళ్ళిద్దరి సాయంతోనే జయమ్మ అలుగు దాటింది. బిడ్డను పట్టుకొని ఆటోలో కూర్చున్నది. ఇరవై కిలోమీటర్ల దూరం వెళ్ళాలి. ఆటో వేగంగా దూసుకెళ్ళింది. తల్లడిల్లు తున్న సోనిని ఓదారుస్తూనే ఆగకుంట భర్తకు, తమ్ముడికి ఫోన్ కలుపుతూనే ఉన్నది. తమ్ముడు మహేందర్ ఫోన్ కలిసింది. “అరేయ్ మయేన్దరూ.. సోనికి అరికాళ్ళ నుండి నడుం దాక ఉడుకుడ్కు గంజి బడ్డదిరా, చౌటుప్పల్ కి

తీసుకొచ్చిన, జెర జెల్లి రారా..! నాకెక్కడ తోస్తలేదు.” చెప్పిన తర్వాత మండలం లోని పేరున్న హాస్పిటల్లో సోనిని అడ్మిట్ చేసింది. నర్సులు హడావిడి చేసి సోనికి గ్లాకోజులు ఎక్కించారు. కాలిన గాయాల మంటలు తగ్గించే ఔషధాలు అందించారు. అంతలోనే అక్కడికి తమ్ముడు మహేందర్ చేరుకున్నాడు. సోనిని చూసి ఓదార్చాడు. ఆ మాట ఈ మాట చెప్పి తొందరగా తక్కువైతుందన్న నమ్మకాన్ని పెంచాడు. “అక్కా..! బావెటు బోయిండు?” “మీ బావ తాగుడు మీద మన్నుబొయ్య... యాడ తాగుతందుకు బొయ్యిండ్ జాడలేడు, జవాబు లేదు.” “సోనిని వారం తర్వాతనే ఇంటికి పంపుతరంటగా..? పైసలున్నయా అక్కా..?” బయటికి వస్తూ అడిగాడు. “ఎక్కడివిరా...? ఒక్క పైసా లేదు. వరి కోతలకు పోయిన పైసలే రావాలె. రాములక్కను అడుక్కొచ్చిన రెండువేలు ఈడికి రాంగనే ఇచ్చిన. జెర ఎవల్తున్న ఐదు వేలు అడుగురా..! ఇంటికి బోయినంక ఎట్లన్న చేసిస్తగని.” అని

చెప్పగానే “నేనొట్టిగనే ఉర్కొచ్చిన అక్కా.. నా ఉప్పరి పని శేతినండేడుంది..? నాగ్గాడ తకిలివైతుంది. పొద్దుగాల ఎవల్తున్న అడిగిజూస్త గని, బావ ఫోనెందుకు బందు వెడుతుండు..?” “ఏమో, ఆయ్యకే ఎర్క, ఇల్లు సంసారం మీద ఎన్నడన్న అకరు ఫికరుంటెగా...?” “మల్లేమన్న లొల్లి బెట్టుకుండ్రా మీరూ..?” “ఎన్నడు నిమ్మళంగుండ నిస్తడు..?, సోనిని చేసుకుంటనని నా పెద్దాడిబిడ్డ అడిగిందట. అప్పటి నంది ఆళ్ళకే సోనినిద్దామని జిజ్ఞ వెడుతుండు. నేనొద్దన్నందుకు రోజూ పంచాయతే. శేతికేది దొరికితే అదెత్తేస్తుండు. పిల్లల్ని, నన్ను గజ్జన ఒనికిస్తుండు.” “అరే బావకు దిమాకుందా ఏంది..? సోని పెద్దమనిషన్నా గాక పాయె, పదన్నా సద్దకపాయె. గీ ఎనిమిది సదువుతప్పుడే పెండ్లి శేస్తడా..! ఏమన్న బుద్దుండాలె..! ఇంతకాల్లని అడిగిండ్రా మీరూ..?” “ఏడంగరా, ఆయన దిక్కెందుకుని నేనే

తమ్ముడు మహేందర్ ఫోన్ కలిసింది. “అరేయ్ మయేన్దరూ.. సోనికి అరికాళ్ళ నుండి నడుం దాక ఉడుకుడ్కు గంజి బడ్డదిరా, చౌటుప్పల్ కి తీసుకొచ్చిన, జెర జెల్లి రారా..! నాకెక్కడ తోస్తలేదు.” చెప్పిన తర్వాత మండలం లోని పేరున్న హాస్పిటల్లో సోనిని అడ్మిట్ చేసింది. నర్సులు హడావిడి చేసి సోనికి గ్లాకోజులు ఎక్కించారు. కాలిన గాయాల మంటలు తగ్గించే ఔషధాలు అందించారు. అంతలోనే అక్కడికి తమ్ముడు మహేందర్ చేరుకున్నాడు. సోనిని చూసి ఓదార్చాడు. ఆ మాట ఈ మాట చెప్పి తొందరగా తక్కువైతుందన్న నమ్మకాన్ని పెంచాడు.

ఒద్దన్నా. పెండ్లి గిట్ల చేస్తే మన దిక్కు సుట్టాలు కరువా...? సోనికి మనోల్ల దిక్కు సూసి పెండ్లి జేసిస్తే దాని బతకది బత్కుడ్డి.”

“బాగానే ఉంటది గని ఇంత జెల్లి పెండ్లి చేస్తే ఎట్లక్కా...?”

“అమ్మా...! నీకు తెలవదారా...! నలుగురాడ పిల్లలేనాయే, ఆ అదురుండదా నాకూ..? ఈ రోజులల్ల పిల్లలెట్లుంటరా..? నెల కింద మనాడ కట్టు బాలయ్య బిడ్డేమైంది ? సదువు సదువనుకుంట పదిలకు వచ్చిందో లేదో, దాన్ని కాని కులపోడెన్నపాయే. అదేదో ఊర్లనంట, మంచిగ సదువుతున్న ముగ్గురాడ పిల్లల్ని పాడువడ్డ బాయిలకు తీసుకుపోయి ఒక్కడే ఆగం జేసిండంట. ఆ బాయిల్నే సంపే బొంద వెట్టిండంట, ఆనింట్ల పీనిగెల్ల..”

“వో యమ్మా...! అట్లయితే మనం గూడ ముందుగాల సోని పెండ్లి జేస్తనే మంచిగుంటదక్కా. నేను ఊరికి పొయినంక మనోల్లని అడిగి సూస్త”

సోనికి పూర్తిగా నయం కావడానికి పది రోజులు పట్టింది. హాస్పిటల్ బిల్లు మొత్తం పన్నెండు వెలయింది. మహేందర్ అక్కడా ఇక్కడా చేబదులు అడిగి ఎనిమిది వేలు తెచ్చాడు. అంత కంటే ఎక్కువ ఇచ్చుకోలేమని హాస్పిటల్ సిబ్బందిని ఒప్పించాడు. జయమ్మను, సోనిని ఆటో ఎక్కించి ఇంటికి తీసుకొస్తున్నాడు.

“బుజ్జీ..! నువ్ బాగా పత్తెం జెయ్యాలా..”

“సరే మామయ్యా..! పత్తెం చేసి తొందరగా తగ్గించుకుంటు.”

“ఇగో సోని.. మామయ్య నీకు పిలగాన్ని జుసిండే...!”

“అమ్మా..! ఇప్పుడే నాకెందుకు పెండ్లి..? నేను చదువుకుంటు”

“ఏడ జుసినా నీ తోటోల్లవి

పెండ్లితెలున్నయ్ గదనే...? చేస్తోవే, మల్ల మల్ల మంచి పిలగాడు దొరకరా..!” అని జయమ్మ బ్రతిమి లాడుతుండగా

“ అరేయ్ సోనీ, వెద్దోల్ల చెప్పేది

ఇనాలా. ఒప్పుకో, నీకేం కాదు మేం ఉన్నంగా.” మామ సముదాయిస్తున్నట్లు

సోనికి పూర్తిగా తగ్గిన

తర్వాత కొన్ని రోజులకు దగ్గరి బంధువుల సంబంధం

తెచ్చారు. సోనిని చూపించి,

ఒప్పించి, కొద్ది రోజుల్లోనే పెళ్లి ఫిక్స్ చేశారు. అయితే

అబ్బాయికి పంతొమ్మిదేళ్ళే. వివాహ వయసు కాదు,

పెద్దగా చదివింది లేదు. ప్రైవేట్ కంపెనీలో పని చేస్తున్నాడు.

ఈ సంబంధం సోనికి నచ్చలేదు. పైగా తను చదివేది చిన్న క్లాసే అనుకుంది.

చెప్పగా

అమ్మా, మామ చెప్పిన మాటలు కాలిన గాయాల కంటే సోని గుండెను మరింత కాలేస్తున్నవి. ఈ చదువుకోని వాళ్ళు ఇట్లాగే చేస్తారని స్కూల్లో టీచర్లు చెప్పేది గుర్తుకు వస్తుంది. కానీ ఏమీ చేయలేక పోతోంది సోని.

సోనికి పూర్తిగా తగ్గిన తర్వాత కొన్ని రోజులకు దగ్గరి బంధువుల సంబంధం తెచ్చారు. సోనిని చూపించి, ఒప్పించి, కొద్ది రోజుల్లోనే పెళ్లి ఫిక్స్ చేశారు. అయితే అబ్బాయికి పంతొమ్మిదేళ్ళే. వివాహ వయసు కాదు, పెద్దగా చదివింది లేదు. ప్రైవేట్ కంపెనీలో పని చేస్తున్నాడు. ఈ సంబంధం సోనికి నచ్చలేదు. పైగా తను చదివేది చిన్న క్లాసే అనుకుంది. ఈ సమస్యకు పరిష్కారమేదైనా దొరుకు తుందేమోనని తాను చదివే హైస్కూల్లో హెడ్మాస్టర్ దగ్గరికి వెళ్ళింది. తన బాధనంతా చెప్పుకుంది. ఎంతో ఓపికతో సమస్యను విన్న తర్వాత హెడ్మాస్టర్ సోనితో వెళ్ళి జరగనివ్వనని ఆకాశమంత అండతో హామీ ఇచ్చాడు.

అబ్బాయి తరపు వారికి తాము చేస్తున్నది బాల్య వివాహమని, అది చట్ట విరుద్దమని ముందే తెలిసి పోయింది. ఎవరో జిల్లా GCEC అధికారులకు (Girl Child Empowerment Club) కంప్లెంట్ ఇచ్చారని తెలుసుకున్నారు. పోలీసులు,

ఇతర అధికారుల ముందు పరువు పోతుందనుకొన్నారు. వరకట్నం చాలదని సాకు చూపించి సంబంధాన్ని రద్దు చేసుకున్నారు.

ప్రశాంతంగా జరగాల్సిన పెళ్ళిని ఆపింది హైస్కూల్లో టీచర్లే అని జయమ్మ అనుమానించింది. తమ్ముడు మహేందర్ ని పిలిపించుకుంది. కొందరు దగ్గరి బంధువులను పదిహేను మందిని సిద్దం చేసుకుంది. ఎవరి ఇష్టమొచ్చినట్లు వాళ్ళు టీచర్లను గట్టిగా తిట్టమని చెప్పింది. నోటికొచ్చినట్లు కడిగిసారేయమన్నది. జాగ్రత్తలన్నీ చెప్పి స్కూల్ కి తీసుకెళ్ళింది. అక్కడికెళ్ళగానే గ్రౌండ్ నిండా అధికారుల వాహనాలు, పోలీసు వాహనాలతో నిండిపోయింది. ఆరోజు స్కూల్లో పేరెంట్ టీచర్స్ మీటింగ్ జరుగుతోంది. GCEC మరియు Cyber Congress కలిపి కంబైన్డ్ మీటింగ్ జరుగుతుంది. తల్లితండ్రులు కొందరే వచ్చారు. హెడ్ మాస్టర్, టీచర్స్ మీటింగ్ వెలవెల బోతుందనుకున్నారు. జయమ్మ గుంపులో కలిసి స్కూల్ కి వస్తుంటే లోపల ఎంతో సంతోషపడ్డారు. అందరినీ ఆత్మీయంగా పలకరించి మీటింగ్ హాల్లో కూర్చోబెట్టారు టీచర్లు. సుడిగాలి సృష్టిస్తూ, సునామీని రప్పిస్తామనుకున్న జయమ్మతో వచ్చిన మనుషులకేమీ అర్థం కాలేదు. ఆ సమయానికి మీటింగ్ హాల్లో పిల్లి కూనల్లా కూర్చున్నారు. సభాధ్యక్షత వహించి హెడ్మాస్టర్ మీటింగ్ నడిపిస్తున్నాడు. ఎస్.ఎం.సి. చైర్మన్, సర్పంచ్, మండల ఎస్.ఐ. మాట్లాడిన తర్వాత జిల్లా స్థాయి GCEC జిల్లా అధికారిణి వంతు వచ్చింది. ఆమె మాట్లాడుతూ “చూడండి.. టెక్నాలజీ బాగా పెరిగిన ఈ రోజుల్లో ఇంకా చైల్డ్ మ్యారేజెస్ జరగడమేంటీ..? అక్కడా ఇక్కడని కాదు. మాకన్ని వైపుల నుంచి రోజూ కంప్లెంట్ లే...!, బాగా చదువుకున్న వాళ్ళు కూడా ఇది సమస్యే కాదంటున్నారు. ఈ వారంలోనే పది పెళ్ళిల్లు ఆపినం. అబ్బాయిలు, అమ్మాయిలంతా మైనర్లే..! మనం ఎక్కడికెళ్తున్నాం..? గ్రామాలల్లో ఆడపిల్లలు భయం లేకుండా

తిరగ లేక పోతున్నారట, అందుకు పెళ్ళి చేసేయడమేనా..? వాళ్ళేమన్నా కానీయ్..! మీకవసరం లేదు. వాళ్ళకు జీవితమేంటో అర్థం కావద్దా..? అసలమ్మాయిలు చదువుకోకూడదా ? ఉద్యోగాలు చేయకూడదా ? కేజీబీవీలు, గురుకులాలున్నాయి కదా..! వాటిలో చదివించండి..? వాళ్ళకీ మంచి పూర్వచరుణుంది. ఫస్ట్ ఆఫ్ ఆల్ అమ్మాయిల చదువంటే ఎవ్వరూ భయపడొద్దు. ఇంకెక్కడ చైల్డ్ మ్యారేజెస్ జరిగినా మాకు కంప్లైంట్ ఇవ్వండి, లేదా బోల్ ఫ్రీ నెంబర్లకు చేయండి. అట్లా కంప్లైంట్ ఇచ్చిన వారెవరి పేర్లు బయటపెట్టం. ఆ పెళ్ళికి ముందు నడిచిన వారికి రెండు సంవత్సరాలు జైలు శిక్ష, లక్ష రూపాయలు జరిమానా ఉంటుంది. ఆడవాళ్ళను మాత్రం అరెస్టు చేయరు. మగవాళ్ళకే ఎఫ్కెట్ ఎక్కువ. కంప్లైంట్ ఇచ్చిన తర్వాత కూడా పెళ్ళి జరిపిస్తే వాళ్ళదే బాధ్యత.” అని ప్రసంగం ముగించింది.

మీటింగుల వల్ల ఎవరైనా మారుతారో లేదో కానీ ఈ మీటింగ్ వల్ల మహేందర్ పూర్తిగా మారిపోయాడు. అరెస్టు చేసేది కేవలం మగవాళ్ళనే అనేసరికి అక్కతో విభేదించడం మొదలుపెట్టాడు. ఇంటికి వచ్చిన తర్వాత “అక్కా..! స్కూల్.. గా మేడం చెప్పినట్టే పిల్లల్ని మంచిన

స్కూల్ మీటింగ్ లో మేడం, టీచర్లు కూడా పిల్లలను బాగా చదివించమని చెప్పిన మాటలు గుర్తుకొస్తున్నవి. ఇక లాభం లేదనుకున్నది. జయమ్మ తనను తాను మార్చుకుంటే తప్పేందనుకొన్నది. తనతో కొట్లాడి దూరమైన కుడి భుజం లాంటి తమ్ముడు మహేందర్ కి అతి కష్టం మీద, అతనికిష్టమైన చదువు కోసం ఫోన్ కలిపింది. నలుగురు అమ్మాయిలని బాగా చదివిస్తానని దీనంగా చెప్పింది.

సదివియ్యాలే, ఆల్లు సదువుకుంటేనే మంచిగైతరక్కా..”
 “ఏమిరో..?, లెస్స ఒటారిస్తున్నా..? ఆమెవ్వరో జెప్పంగనే గొట్టెల్లెక్క ఇంటమా? ఇసోంటివి మస్తుగ జెప్తరు, మన సోయి మనకుండాలా..?”

“లేదక్కా నువ్వేమన్ననుకో..! పిల్లల్ని సదివిస్తేనే మంచిది. మల్లోకసారి ఆలోచించు”
 “నలుగురాడ పిల్లల్ని బట్కొని యేగెట్లెక్క తెలుస్తది, నీకేమర్కరా..? ఎవరో జెప్పిండ్రని నేనెన్నకు బోతనా..? ఆడంగ నా ఆడిబిడ్డొల్లు సోనిని అడుగు తుండంట. బావను మాట్లాడమంట. పెండ్లి జేస్త. ఎవరెమ్మెస్తరో జాస్త.”
 “సరే అక్కా ! నీ ఇష్టం. ఆడి పిల్లలకి సదువంటే పైసలే కాదు, ఇంకేమైనా అడుగు చేస్తా. కానీ గీ శిన్నపుడే ఆల్లకు పెండ్లి జెయ్యకు. జేసినా, నన్ను పిలువకు. మీరు పిల్లినా, నేను రాను. పోతున్న.”
 కోపంతో వెళ్ళి పోయాడు.

“ఎహే.. సోరా సో..! నువ్వుండి ఏం ఉద్దర్కం జేళ్ళురా..?” అందుకున్నాడు జయమ్మ భర్త గోపాల్.
 “ఇగో ఓ మనిషీ..! ఏది ఏమన్న గానీయ్..! మీ అక్కనడిగి ఎప్పుడొస్తరో రమ్మని చెప్పు.” నిదానంగా జయమ్మ చెప్పగా

“వో యమ్మో..! ఆడ శెల్ల లేదని నీ గాలిలు మల్లిందా..? నేనెందుకడుగుతా..? నువ్వే అడుగరాదు, గింత కట్టుమన్న తక్వైతది.”

“ఏదైతేందీ...? సోని పెండ్లి జేసినోల్లం గావాలి. కాన్యెక్క కాన్పు నలుగురు ఆడ పిల్లలైన సంది కన్నగల్ల కష్టం జేశిన. నీకేమన్న అకరా, పికరా..? నువ్వేం బరువు మోస్తవో..! నాకు తెల్వదా..? నీ అక్కతోటి నేనే మాట్లాడ తీయ్. పిన్నమ్మ పండుగకి రమ్మని జెప్తా. ఆ పండుగ జెయ్యంగనే ఎమ్మటే సోని పెండ్లయితది.”

ఆడిబిడ్డతో మాటలు లేక, రాక పొకలకి దూరమై పదిహేనేళ్ళు దాటినవి. సోని పెళ్ళి కోసం ఆడిబిడ్డతో మాట్లాడా ల్లిన అవసరమొచ్చింది జయమ్మకు.

తను మాట్లాడితే దగ్గరి సంబంధమైతది. తక్కువ కట్టుమియ్యచ్చు. అన్నీ కలిసి వస్తాయనుకొన్నది. ధైర్యం చేసి ఆడిబిడ్డకు ఫోన్ కలిపింది. దూరమైన బాధలు నెమరేస్తూ కండ్ల తడితో మాట్లాడు కున్నారు. ఆ తర్వాత రెండు రోజులకు జయమ్మ ఆడిబిడ్డ వాళ్ళ ఇంటికెళ్ళి పిన్నమ్మ పండుగకి రమ్మని చెప్పింది. ఆ వారంలో చేసిన ఆ పండుగకి దగ్గరి బంధువులే వచ్చారు. పండుగైన రెండు రోజుల తర్వాత ఆడిబిడ్డని అసలు విషయం అడిగింది జయమ్మ. కానీ ఆ ఆడిబిడ్డ తన కొడుకు పెద్ద చదువు చదివాడని, ప్రభుత్వ ఉద్యోగం కోసం కష్టపడి పోటీ పరీక్షలు రాస్తున్నాడని, కనీసం రెండు సంవత్సరాలైనా ఆగాలని ఒకీంత గర్వంగానే చెప్పింది.

నెలలోనే సోని పెళ్ళి చేయాలనుకున్న జయమ్మకు అనుకున్నది జరగలేదు. సంబంధాలు తెస్తదనుకున్న నమ్మకంతో చేసిన పిన్నమ్మ పండుగ ఏ సంబంధమూ తేలేదు. ఆడబిడ్డ కొడుక్కి రెండేళ్ల తర్వాత ప్రభుత్వ ఉద్యోగమొస్తే, అప్పుడు సోనిని పెళ్ళి చేసుకుంటారన్న నమ్మకమూ లేదు. అప్పటి వరకూ ఆగడమెందుకని జయమ్మ ఒక నిర్ణయానికి వచ్చింది. ఒకవైపు సోని బాగా చదువుకుంటానని, తనకు పెళ్ళి వద్దని ఎదురు తిరుగుడు ఎక్కువైంది. స్కూల్ మీటింగ్ లో మేడం, టీచర్లు కూడా పిల్లలను బాగా చదివించమని చెప్పిన మాటలు గుర్తుకొస్తున్నవి. ఇక లాభం లేదనుకున్నది. జయమ్మ తనను తాను మార్చుకుంటే తప్పేందనుకొన్నది. తనతో కొట్లాడి దూరమైన కుడి భుజం లాంటి తమ్ముడు మహేందర్ కి అతి కష్టం మీద, అతనికిష్టమైన చదువు కోసం ఫోన్ కలిపింది. నలుగురు అమ్మాయిలని బాగా చదివిస్తానని దీనంగా చెప్పింది. ముందైతే పెద్ద బిడ్డలిద్దరినీ మండల కేంద్రంలోని కె.జి.బి.వి ఆశ్రమ పాఠశాలలో చేర్పించమని బ్రతిమాలింది. తన బిడ్డల చదువు కోసం, మార్పు కోసం, వెలుగు దారిలో నిలపడం కోసం.

అలలపై కవిత్వం

కుడికాల వంశీధర్, 98852 01600

నిశ్శబ్ద గాంభీర్యాన్ని పులుముకొని
సొగసైన శరీరంతో ఈదుతుంటాయవి.

వాటి పొలుసుల మేను
వెండి గొలుసుల్లా మెరుస్తాయి.

ఎంత లోతైన నీటిలోనైనా
పగలు సూర్యరశ్మిని,
రాత్రి చంద్రకాంతిని పట్టుకుంటాయి.

నీటి అద్దాన్ని రోజూ చూస్తున్నందుకో
మరి నీటి అడుగున
మరో ప్రపంచ రహస్యాల్ని
శ్రద్ధగా వెదుకుతున్నందుకో
తెలియదు కాని
వాటి కళ్లు విశాలంగా వుంటాయి.

రెక్కలతో
ఆకాశాన్ని ఆలింగనం చేసుకోవాలని
అవి ఎంత అందంగా
గాలిలోకి ఎగిరినా చివరికి
అనంత సముద్రంలోకే దూకుతాయి.

అయితే
వాటి కలలను నిజం చేస్తూ
ఎవరో సరిహద్దులు చెరిపేసి
నీలాకాశాన్ని సముద్రం కలిపేస్తారు.

ఎగసిపడుతున్న అలల గర్జనకు
ఎదురీదుతూ
అవి చేసే నృత్యం
పరవళ్లు తొక్కే
ప్రకృతి కవిత్వం.

పరవశింప జేసే

తిలక్ కవిత్వం

అమృతం కురిసిన రాత్రి, దేవరకొండ బాలగంగాధర తిలక్ రాసిన ప్రసిద్ధ తెలుగు కవితా సంపుటి. దేవరకొండ బాలగంగాధర తిలక్ 1921 ఆగస్ట్ మొదటి తేదీన పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా, తణుకు సమీపాన మండపాక గ్రామంలో జన్మించారు. “బ్రతుకులో నుండి చావునీ, దుఃఖాన్నీ వెళ్లిపోమ్మ”న్న తిలక్ చిన్న వయసులో 1966 జూలై 2న 45 సంవత్సరాల వయసులోనే బ్రతుకు నుండి నిష్క్రమించారు. తిలక్ మరణానంతరం విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్ ప్రచురణలో కుందుర్తి ఆంజనేయులు పీఠికతో 1968లో ముద్రణ పొందిన “అమృతం కురిసిన రాత్రి” ఉత్తమ కవిత సంపుటిగా 1970లో కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ పురస్కారం పొందింది. పద్యకవిత్వం ఛందోబద్ధమైన కవిత్వం మినహాయించి ధారణకు అనువుగా ఉంటుంది. వచన కవిత్వం అలాకాదు. కానీ పుస్తకం చూడనవసరం లేకుండా ధారణగా చదవగలిగిన వచన కవితలు కేవలం తిలక్ వి మాత్రమే అంటే అతిశయోక్తి కాదు. ‘అమృతం కురిసిన రాత్రి’ ఇప్పటివరకు 15 సార్లు ముద్రించబడినదంటే ఎంత జనాదరణ పొందిందో మనం అంచనా వేయవచ్చు.

ఈ సంపుటిలోని “ఆర్ధగీతం” కవితలో ....

‘నా దేశాన్ని పాడలేను

నీ ఆదేశాన్ని మన్నించలేను

ఈ విపంచికలో శృతి కలుపలేను’

అని ప్రకటించాడు. ఈ మాటలు

ఈనాటి పరిస్థితులకు సరిపోతాయి. కవి క్రాంతదర్శి కదా. తిలక్ కవితా ఖండికల్లో అధిక్షేపాత్మకాలు కనబడతాయి. ‘న్యూ సిలబస్’ ఖండికలో భారతదేశంలో అధిక

జనాభాను, ఆర్థిక దుస్థితిని అధిక్షేపిస్తూ
 “అమెరికాలో డాలర్లు పండును
 ఇండియాలో సంతానం పండును” అంటాడు.
 జవహర్ లాల్ నెహ్రూ మరణానికి స్పందించి తిలక్ రాసిన
 “స్మృతిగీతం” అత్యద్భుతం.
 ‘ఈవేళ పువ్వులన్నీ వాడిపోయిన రోజు
 ఏకాంతంలో భూమిధ్రువ గళాలెత్తి ఏడ్చిన రోజు’ అంటాడు.
 ‘తపాల బంట్లోతు’ ఖండికలో తిలక్ అతడి ఆర్థిక
 అసహాయతను వర్ణిస్తూ
 ‘ఇన్ని ఇళ్లు తిరిగినా నీ గుండె బరువు
 దించుకోవడానికి ఒక్క గడపలేదు
 ఇన్ని కళ్లు పిలిచినా ఒక్క నయనం

నీ కోటు దాటి లోపలికి చూడదు’ అని ఆర్థ్రతతో చెప్పిన వైనం అందరినీ ఆలోచింపజేస్తుంది.

“సైనికుడికి ఉత్తరం” కవితలో సైనికుల సమాధుల చుట్టూ తిరిగేవారి ఆత్మలంధువులను ఓదారుస్తూ

“శవాలు మాట్లాడవు,

మృత్తిక గుర్తించదు.

మృత్తికకు దయవుండదు

అందుకే మీరు వెళ్లిపోండి” అంటాడు.

కవిత్వ పరమావధిని వివరిస్తూ

“కవిత్వం అంతరాంతర

జ్యోతిస్సీమను బహిర్గతం చేయాలి

విస్తరించాలి చైతన్యపరిధి

అగ్ని చల్లినా అమృతం కురిసినా

అందం ఆనందం దాని పరమావధి కావాల”ని పిలుపు

నిచ్చాడు. “జీవితంలో బీభత్సానికి భయపడక జీవితాన్ని

సాహసయాత్రగా భావించమ”ని ప్రబోధించిన

తిలక్ ఆన్ని తరాలకు ధైర్యమిచ్చాడు.

“నా అక్షరాలు కన్నీటి జడులలో తడిసే

దయాపారావతాలు

నా అక్షరాలు ప్రజాశక్తుల వహించే విజయ

ఐరావతాలు

నా అక్షరాలు వెన్నెలలో ఆడుకునే

అందమైన ఆడపిల్లలు”

తన కవిత్వానికి ఆయన స్వయంగా

రాసుకున్న సన్మాన పత్రం ఈ మూడు

పంక్తులు.

1970 కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ పురస్కార గ్రహీత...

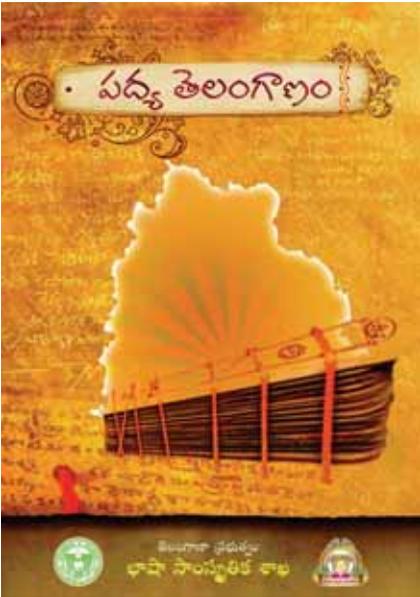
భాగంగానే కుప్పాబికి తొలి తెలుగు కథా రచయిత్రిగా పరిశోధనలో వెలువడ్డ విషయాన్ని లోకానికి వెల్లడి చేయడం, అలాగే ప్రాచీన కాలం నుంచి సమకాలీన కాలం వరకు తెలంగాణ కవులు సాహిత్య సృష్టిలో పోషించిన పాత్రని వైభవోపేతంగా స్మరించుకోవడం, గుర్తుంచుకోవడం ప్రపంచానికి చాటి చెప్పడం జరిగింది.

ఇదే క్రమంలో తెలంగాణ రాష్ట్ర అవతరణ అనంతరం ముఖ్యమంత్రి కల్వకుంట్ల చంద్రశేఖర రావు గారి మార్గదర్శకత్వంలో 2017 డిసెంబర్ లో కనీవినీ ఎరుగని రీతిలో ప్రపంచ తెలుగు మహాసభలను హైదరాబాద్ వేదికగా ఘనంగా నిర్వహించడం జరిగింది. రవీంద్రభారతిలో లాల్ బహదూర్ శ్రేణియంలో ఇతర వేదికల వద్ద “నభూతో ..” అన్న స్థాయిలో జరిగిన ఈ వేదికలో తెలుగు భాష సాహిత్య రంగాలలో తెలంగాణ ప్రాంత కవులు చేసిన కృషిని ప్రపంచానికి చాటి చెప్పే ప్రయత్నం చేయడం జరిగింది. మరొకవైపున తెలంగాణ సాహిత్య సృష్టిలో అనుసరించే తెలంగాణ తెలుగు సాహితీ పరిణామాన్ని విశ్లేషించాల్సిన అవసరం కూడా ఏర్పడింది.

దశాబ్దాల కాలం నుంచి తెలుగు సాహిత్య చరిత్ర ప్రస్థానాన్ని ఒక యుగ విభజనను ఆధారంగా చేసుకుని విశ్లేషిస్తూ వివరిస్తూ వచ్చిన విషయం అందరికీ తెలిసిందే. ఆ యుగవిభజనని కోణంలోంచి పునర్ నిర్వచించడం పునర్నిర్మించిన ఆవశ్యకత ఇప్పుడు ఉంది.

నన్నయ కన్నా ముందే తెలుగులో అద్భుతమైన సాహిత్య సృష్టి జరిగిందని అది తెలంగాణ ప్రాంత కవులు కళలు జాలువారింది అనే విషయం ఇప్పుడు అందరూ ఆమోదిస్తూన్న సంగతి. అలాగే ఎన్నో సాహితీ ప్రక్రియలకీ తెలంగాణ ప్రాంత కవులు శ్రీకారం చుట్టారు అనే విషయం కూడా ఇప్పుడు అందరూ గౌరవిస్తున్నది అయినప్పటికీ తెలంగాణ కోణంలోంచి తెలుగు సాహిత్య యుగ విభజనని తెలుగు సాహిత్య పరిణామాన్ని

తెలుగు సాహిత్య ప్రస్థానాన్ని ప్రస్తుతం పునర్ నిర్మించుకోవాలి. ఆ పునర్ నిర్మించుకునే దిశగా తెలంగాణ ప్రభుత్వం భాషా సాంస్కృతిక శాఖ గతంలో చాలా ప్రయత్నాలు చేసింది. వాటిని గ్రంథస్తం చేసి నమోదు కూడా చేయడం జరిగింది. తెలంగాణ అనే పేరుతో పద్య కవులు కవి సమ్మేళనాన్ని నిర్వహించి దానిని పుస్తక రూపంలోకి తీసుకురావడమే కాక తెలంగాణలో ప్రముఖ కవులు కావ్యాలు అనే పేరుతో ఒక పరిశోధనాత్మక గ్రంథాన్ని కూడా ప్రచురించి తెలుగు సాహితీ ప్రస్థానంలో తెలంగాణ ప్రాంత కవుల విశిష్టత సేవలనే గ్రంథస్తం చేసే ప్రయత్నం చేసింది. అయితే ఈ కృషి

మరింత విస్తరించాల్సిన అవసరం ఉంది. దానికి కొనసాగింపుగానే ప్రముఖ రచయిత్రి పరిశోధకురాలు తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వ విశిష్ట పురస్కారం గ్రహీత శ్రీమతి ముదిగంటి సుజాత రెడ్డి గారు నమస్తే తెలంగాణ పత్రికలో ధారావాహికగా రాసిన తెలంగాణ సాహిత్య చరిత్ర లోని వ్యాసాలు అన్నిటిని ఒకచోట గుదిగుచ్చి “తెలంగాణ సాహిత్య ప్రస్థానం” అనే పేరుతో ఒకే పుస్తకంగా భాషా సాంస్కృతిక శాఖ ముద్రించింది. ఇలా తెలంగాణ రాష్ట్ర అవతరణ నుంచి తెలంగాణ సాహిత్య చరిత్రపై ఎన్నెన్నో ప్రయత్నాలు,

పరిశోధనలు జరుగుతున్నప్పటికీ ఇంకా చేయాల్సినది ఎంతో ఉంది. వాటిలో మరికొంత లోతుగా పరిశోధించాల్సిన సాహిత్య విషయాలూ ఈ క్రింది వాటిని ఉదహరించవచ్చు.

‘తెలుగు’కు మూల పదంగా పరిగణించే ‘తెలింగం’ దేశవాచకంగా, మొదట తమిళ సాహిత్యంలో ప్రస్తావించడం విశేషం. క్రీ.పూ. 3వ శతాబ్దం నాటి “తోల్కాప్పియం” పై రాసిన వ్యాఖ్యాన గ్రంథంలో వివరించబడింది. అలాగే క్రీ.శ. 1వ శతాబ్దం నాటి ‘ఆగత్తియం’ అనే వ్యాకరణ కావ్యంలో ‘తెలుంగం’ అనే పదం భాషా వాచకంగా ప్రయోగించారు.

విష్ణు కుండినుల రాజధాని ఇంద్రపాల నగరం నేటి నల్లగొండ జిల్లాలోని తుమ్మల గూడెం ప్రాంతమే. (బి.ఎన్. శాస్త్రి గారి పరిశోధన) ఆదికవి పంపన సోదరుడు జినవల్లభుడు. ఆయన ప్రస్తుత కరీంనగర్ ప్రాంతంలోని గంగాధర - కుర్మ్యాల మధ్య భాగంలో జైన వసతిని నిర్మించు కుని శిష్యులకు బోధ చేసేవాడు. అక్కడే అతను ఒక చెరువును నిర్మించి దానికి ‘గునార్లవం’ అని పేరు పెట్టాడు. అందుకే పంపనకు ‘కవితా గునార్లవుడ’ ని పేరు వచ్చింది.

క్రీ.శ. 1000 ప్రాంతంలో యోధ కవయిత్రి (Warrior Poetess) విరియాల కామసాని గూడూరు శాసనం వేయించింది. తన మేనల్లుడైన కాకతీయ బేతరాజును తన సంరక్షణలోకి తీసుకుని, శత్రు రాజులను సంహరించి అతనిని కాకతీయ సింహాసనం పై అధిష్టించ చేసిన వీర వనిత ఆమె. సరళ పదాలకు పట్టం కట్టే కంద పద్యాలలో రాసిన మొదటి నీతి శతకం - బద్దెన (భద్రన) రచించిన సుమతీ శతకం. కాకతీయుల కాలంలో విద్యానాథుడు రాసిన అలంకార శాస్త్ర గ్రంథం ‘ప్రతాప రుద్ర యశోభూషణం’. ఇలా భాషా లక్షణ గ్రంథాలలో చక్రవర్తిని గురించి ఉదాహరణ శ్లోకాలుండటం ఈ కావ్యంతోనే ఆరంభం. భాస్కర రామాయణంలో బాలకాండ ఆరంభం

అయోధ్యా నగర వల్లన తో మొదలవుతుంది. కవయిత్రి మొల్ల రామాయణం కూడా ఇదే తీరుతో ప్రారంభమవుతుంది. ఇది ప్రబంధ లక్షణాలకి తోలి ఆనవాళ్ళు. 'స్వారోచిష మనుసంభవం'లో ప్రధాన కథానాయకుడు ప్రవరాఖ్యుడు. అయితే సంస్కృత మూలంలో లేని ఈ పేరును మారన తన 'మార్కండేయ పురాణం' లో నామకరణం చేసాడు. ఆ పేరునే పెద్దన తన 'మనుచరిత్ర' లో ఉపయోగించు కున్నాడు.

'పద కవితా పితామహుడు'గా 'తొలి సంకీర్తనాచార్యుడు'గా అన్నమాచార్యను చెప్పడం వాడుకలో ఉంది. కానీ నిజానికి అన్నమయ్య కన్నా ముందు వచన వాఙ్మయ రచనలు చేసినది శ్రీకంఠ కృష్ణమా చార్యులు (1290-1330). నేటి మహబూబ్ నగర్ లోని సంతూరు గ్రామంలో జన్మించిన ఈయన 'సింహగిరి వచనములు' రచనతో ప్రసిద్ధి. కాగా, తాళ్ళపాక చిన తిరుమలాచార్యుడు 16వ శతాబ్దంలో 'సంకీర్తన లక్షణం' అనే గ్రంథం రాస్తూ, అందులో కృష్ణమాచార్య వచనములను 'పదములు' అని ప్రస్తుతించాడు. ఆ కోణంలోంచి పరిశీలన చేస్తే "తొలి పద రచనా కర్త" కృష్ణమాచార్యులు అవుతారు. కాకతీయులను ఢిల్లీ సుల్తానులు 1323లో జయించారనేది తెలిసిన చరిత్ర. అయితే ఢిల్లీ సుల్తానులు ఇలా గెలవడానికి 1212 నుండి 1323 వరకు 11 ఏళ్ళ పాటు 8 సార్లు దండయాత్రలు చేసారు.

కొరవి గోపరాజు రచించిన 'సింహాసన ద్వాత్రింశిక' 32 రోజుల పాటు రోజు కొకటి చొప్పున 32 బొమ్మలు భోజరాజు కు చెప్పే కథలుగా మనకు తెలుసు. అయితే ఇందులో కథలతో పాటు ఆనాటి సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక, పరిస్థితులను ఎన్నిటినో ఉటంకించడం జరిగింది. వాటిలో శకునాలు, స్వప్నఫలాలూ, జూదం, చదరంగం, గ్రహశాంతి, ఇంద్రజాలం, జ్యోతిషం, రత్నపరీక్ష విధానం, పక్షుల వేట పద్ధతి వంటి విషయాలతో పాటు

పాములు, చేపలు, పట్టుబట్టల్లోని రకాలు, భేదాలు కూడా వివరించడం విశేషం.

సంస్కృత భాగవతాన్ని తెలుగులోకి అనువదించిన మహాకవి పోతన అని తెలిసిందే. అయితే ఆయన కన్నా ముందు సంస్కృత భాగవతంలోని దశమ స్కంధాన్ని 'శ్రీ కృష్ణుని లీలలు' పేరుతో భక్తి కథలు రాసిన కవి మడికి సింగన.

1966లో చేతనావర్త కవులు తెరమీదకు వచ్చారు. వీరిలో కోవెల సుప్రసన్నాచార్య, పేర్వారం జగన్నాథం, సంపత్కుమారాచార్య, నరసింహారెడ్డి ఉన్నారు.

1968-70 మధ్య కాలంలో వరంగల్ కేంద్రంగా అందరూ తెలంగాణ కవులతో "తిరగబడు కవులు" అనే వ్యవస్థ అవతరించింది. వీరిలో వరవరరావు, లోచన్, అశోక్, సంజీవరావు, సుధాకర్, యాదగిరిరావు, కిషన్, సుదర్శన్, ఎక్స్ రే, ఐ లున్నారు. 38 కవితలతో వీరు 'తిరగబడు' పేరుతో 1969 డిసెంబర్ లో హనుమకొండలో కవితాసంకలనం విడుదల చేసారు.

మొన్నటిదాకా తెలుగులో తొలి కథ 1910 లో గురజాడ రాసిన 'దిద్దుబాటు' అని భావించారు. అలాగే తెలంగాణాలో తొలికథ మాడపాటి హనుమంతరావు 1912లో రాసిన "హృదయ శల్యము" అని అనుకున్నారు. అయితే తొలికథ ఈ రెండింటికన్నా ముందే 1902లో భండారు అచ్చమాంబ రాసిన "ధనత్రయోదశి" అని పరిశోధనలలో తేలింది. అయితే ఆమె 1898 నుంచే కథా రచనా ప్రారంభించడం విశేషం. "ఎరువు సొమ్ము పరువు చేటు" అనే కథ ఆమె రాసిన తొలి కథ. ఇది ప్రఖ్యాత ఫ్రెంచి కథకుడు గైడ్ మొసాసా కథకు అనుసరణ.

తెలంగాణలో తొలి దళిత కథ 'వెట్టి మాదిగ' కాగా దీనిని ప్రముఖ సంఘ సంస్కర్త ఆది హిందూ సమాజ స్థాపకుడు, రాజ్యాంగ నిర్మాత అంబేద్కర్ కు స్ఫూర్తి ప్రదాత అయిన భాగ్య రెడ్డి వర్మ 1932 లో రాసాడు.

తెలంగాణ మాండలికంలో రాసిన

తొలి కథ "గరీబోన్ని" దీన్ని 1939లో సీతారామరావు రాసారు.

తెలంగాణాలో తొలి పూర్తిస్థాయి నాటకం 1921లో వచ్చిన "స్వరాజ్య రథం" దీనిని ఖమ్మం జిల్లా భద్రాచలం ప్రాంత వాసి అయిన సోమరాజు రామానుజరావు (1896-1934) రచించారు. ఈ నాటకం బ్రిటిష్ ప్రభుత్వంచే 1922లో నిషేధించబడి, అలా తొలి తెలంగాణా నాటకంగా రికార్డు సృష్టించింది. తెలంగాణ ప్రాంత కవులు తెలుగు సాహిత్యానికే కాక సంస్కృత సాహిత్య పరిపుష్టికి కూడా ఎంతో కృషి చేశారనేది చరిత్ర చెబుతున్న సత్యం. "జనని సంస్కృతంబు నెల్ల భాషలకును.." అని అమర భాషగా కీర్తించబడిన సంస్కృత భాషలో కూడా గొప్ప సాహిత్యాన్ని సృష్టించిన ఘనత తెలంగాణ కవులది. కాకతీయుల కాలంలోనే అగస్త్యుడు 74 సంస్కృత గ్రంథాలు రచించాడని, ఆయన పుత్రుడు నరసింహ రుషి "సిద్ధోద్వాహము" అనే సంస్కృత కావ్యాన్ని ఓరుగల్లు గుట్టపై అక్కడి శిలలపై రాసాడని మనకు తెలుస్తుంది. ఇవే కాకుండా 1371- 74 మధ్య కాలంలో సంస్కృతంలో "మధురా విజయం" అనే గొప్ప కావ్యాన్ని గంగాదేవి అనే కవయిత్రి రాసింది అనే విషయం తెలుస్తోంది.

ఇలా, పైన చెప్పిన అంశాలపైన విడివిడిగానూ, సాకల్యంగానూ, దృష్టి కేంద్రీకరించి పరిశోధనలు చేస్తే, తెలంగాణా సాహిత్య చరిత్రలోని కొన్ని ఖాళీలను పూరించే అవకాశం ఏర్పడుతుంది. దానివల్ల ఇప్పటిదాకా సాహితీవేత్తలకు కూడా తెలియని ఎన్నెన్నో నిగూడ సాహిత్య అంశాలన్నీ తెలియడమేకాక, భవిష్యత్ తరాలకి తెలంగాణ ప్రాంత కవులు వారి సాహిత్యం తెలుగు సాహితీ పరిపుష్టికి ఏవిధంగా దోహద పడిందో గమనించే అవకాశం ఉంది. ఆ దిశగా సాహితీవేత్తలు, చరిత్రకారులు, పరిశోధకులు, సంస్థలు అన్నీ వారివారి స్థాయిలలో ఏకోన్ముఖ కృషి చేయడం తక్షణావసరం.

నిన్ను చూశాక నాకనిపించింది
 నిన్ను నేను కొన్ని యుగాలనుండి ఎదుగుతున్నాను
 నీవు ఒక మహా సాగరమైతే
 నేను దాహం తీరని నదిని
 నీలో సంగమం కావడానికి పరితపిస్తున్నాను
 నీవు వసంత యామినివైతే
 నీకోసం జ్వలించే పుష్పాన్ని
 నీకోసం ఎన్ని రాత్రులు నిద్ర లేకుండా గడిపానో!
 నీవొచ్చి ఫ్రీయా!
 నా నిద్రను నా ఆరాటాన్ని తిరిగి ఇవ్వవా!!
 నా కలత నిద్ర స్వప్నాలను నిజం చేయవా!
 రమ్మని ఎన్నోసార్లు పిలిచాను
 ఇప్పుడు మళ్ళీ నీకై ఎదురుచూస్తున్నాను
 నీ ఆగమనంతో వచ్చే సుగంధం
 నా తనువును కూడా ఆవహించింది
 నీ రాక తో మన వనమంతా చందనభరితమయింది
 ఆ పరిమళాలు వ్యాపించి నన్ను పరవశం చేస్తున్నాయి

జ్వలించే పుష్పం

రూపాకృష్ణ, 76750 42763

ఆకులూ చేతులూ

ఆనందం అనేది మనం
వెతుక్కునేదే అని చెప్పిన కథ

న్యాయా శ్రీపాద
82972 48988

మూడు రోజులు, ముచ్చటగా మూడు రోజులు పెళ్ళి హడావిడి, సరదాలు సంబరాలు అన్నీ ముగిసి ఇంటికి తిరిగి వస్తుంటే ఒకరకంగా ఏదో తెలియని బెంగ తీరినట్టుగానూ ఉంది బహుశా హెల్మెట్ సిక్నేస్ కావచ్చు. కాని మరో మూడు ఇంకేదో దిగులు మేఘం ఆవరించినట్టు కూడా ఉంది.

గరాజ్ లో కార్ పార్క్ చేసి, డోర్ లాక్ చేసి ఇంట్లోకి అడుగుపెట్టింది జాహ్నవీలత అందరూ మామూలుగా పిలిచే జాన్సీ.

చెల్లెలు మాధవీలత గుర్తుకు వచ్చింది ఎందుకో. ఏమీ పెద్ద గుర్తు చేసుకోలేదు కూడా.

“ఎలా ఉందో ...”

పైకి వెళ్ళి వేడి వేడి నీళ్లతో తల స్నానం చేసి నైట్ డ్రెస్ లోకి మారి కిందకు వచ్చింది.

పల్ల బడిన జాట్టు వద్దన్నా వయసును గుర్తు చేస్తుంది. హాయిర్ డ్రయర్ అవసరం తగ్గిపోయింది. పది నిమిషాల్లో ఆరిపోతుంది. వాచ్ లో కాల గుర్తించి బాగ్ లో ఫోన్ తీసింది.

కుసుమ.

“జాన్సీ, బాగానే చేరావు కదా?”

పరామర్శ.

“ఇప్పుడే, ఇదిగో తలస్నానం చేసి వచ్చాను. థాంక్ యూ సో మచ్ కుసుమా. మూడు రోజులు మూడు క్షణాల్లా

గడిచిపోయాయి”

“నేనే నీకు చెప్పాలి ఇంట్లో మనిషిలా ఎంత సాయం చేసావనీ, అలసి పోయావు మరో రెండు రోజులు ఉండమన్నా విన్నావు కాదు.”

“మళ్ళీ కలుద్దాం లే, లెజ్ ఫ్లాన్ ఎ వీకెండ్. బైదబై నువ్వు కొన్న పట్టు చీర నాకు చాలా నచ్చింది. నా టేస్ట్ ఎంత బాగా గుర్తు పెట్టుకున్నావు, ఎన్నేళ్ళ మాట నీకు నా ఇష్టం గురించి చెప్పి, థాంక్స్ ఎలాటో”

అవును. ఎప్పుడో స్కూల్ కి వెళ్ళే రోజుల్లో ఎక్కడో చూసి దానితో అంది పసుపు పచ్చ పట్టు చీరకు ఆ చిలకాకుపచ్చ పెద్ద అంచుతో ఎంత బాగుందనీ ఆ పట్టు చీర, జీవితంలో ఒక్క సారైనా అలాంటి చీర కట్టుకోకపోతే అదో జీవితమా? ఎంత జీవితం గడచినా తీరని ఆ కోరిక ఇప్పటికీ తీర్చింది కుసుమ.

“ఒకే, టేక్ రెస్ట్, సీయూ”

ఫోన్ హాంగ్ చేసింది కుసుమ.

కుసుమ జాహ్నవీలత స్కూల్ రోజులనుండే కలిసి చదువుకున్నవాళ్ళు. ఇరుగుసొరుగిళ్లవాళ్ళు.

కాదంటే అమ్మ, నాన్నల అపురూపతలో అల్లారు ముద్దుగా పెరిగిన కుందనపు బొమ్మ కుసుమ. ఆ సౌఖ్యం జాహ్నవీలతకు, మాధవీలతకూ దక్కలేదు. అవును.

ఏ అయిదారేళ్ళు నాన్న ప్రేమ దొరికిందో అదీ తనకు, మూడేళ్ళు చిన్నదైన చెల్లికి అదీ తెలియదు.

అవును అమ్మా నాన్నది ప్రేమ వివాహం అని తెలుసు కాని, అదంత కూడని పని అని తెలియదు. కానీ ...

అయినా అమ్మా, నాన్న తామిద్దరూ ఇది ఉంది ఇది లేదనే ఊహాకే చోటివ్వకుండా, ఉదయం రాతే పారిజాత పూల తివాసీలా సాగిపోతున్న జీవితంలో ఎవరున్నారు ఎవరులేరనే తలపే తట్టలేదు.

ఒక్క రోజునా అమ్మను వేదించలేదు తమకెందుకు మేనత్తలూ, పిన్నలూ పెద్దమ్మలూ లేరని. ఉన్నా ఒక్కసారి రారని. అది కూడా విధికి నచ్చలేదులా ఉంది, ఆఫీస్ పని మీద నాన్న మొదటి సారి ఫ్లైట్ లో దేశం దాటి వెళ్తున్నానని ఎంత సంబరపడిపోయాడో, “అసలు పెద్దయ్యాక నా మహారాణులను రోజూ ఆకాశంలోనే తిప్పుతాను. కాలు నేలమీద ఆననివ్వను” అన్నాడట.

ఆయన కలలు నిజమైనా తను చూడలేడని ఆ క్షణం ఆయనకు తెలియదు. పోయి పోయి ఆయన వెళ్ళే ఫ్లైట్ సముద్రంలో కుప్పకూలాలా?

అందులో ప్రయాణించిన ఎనభై అయిదు మంది లో ఎనభై నాలుగు శవాలు దొరికినా ఆయన ఆచూకీ

మాత్రం చిక్కలేదు.

ఎప్పుడో నాన్న సజీవంగా తిరిగి వస్తాడని అమ్మ తమతో పాటూ ఎన్నేళ్ళు ఎదురు చూసింది.

అయితే నేం నాన్న లేరన్న చిన్న లోటు మాట తప్ప అమ్మ ఏం తక్కువ చేసిందనీ, నిజానికి తండ్రి ఉన్న కుటుంబాల్లో పిల్లలకు కూడా అన్ని సౌఖ్యాలు అంత బాగా అమరి ఉండేవి కాదు.

లేచి వెళ్ళి కెటిల్ ఆన్ చేసి వేడి వేడిగా కాఫీ తెచ్చుకుని కూచుంది జాహ్నవి.

మాధవితో ఒకసారి మాట్లాడదామని పింబి ఫోన్ చేతుల్లోకి తీసుకుంది.

ఒకసారి తలెత్తి ఎదురుగా గోడ మీద వాల్ క్లాక్ చూస్తే రాత్రి పది దాటింది.

ఈ పాటికి నిద్రపోయి ఉంటుంది. ఎందుకు అన్యాయంగా దాని నిద్రపాడు చెయ్యడం. పాపం ఒక్కతీ ఎన్ని ఇబ్బండులు పడిందనీ.

అమ్మ కష్టం చూస్తూ పెరిగిన ఇద్దరికీ విభిన్న మనస్తత్వాలే ఏర్పడ్డాయి.

ఆరేళ్ళు ఫైన్ ఆర్ట్స్ లో శిల్పకళ నేర్చుకున్నాక, అంతర్జాతీయ స్థాయిలో శిల్పిగా అత్యుత్తమ అవార్డ్ గెలుచుకున్నాక వచ్చిన ఆఫర్ అమెరికాలో ఉద్యోగం.

అమ్మ కాదనలేదు. కాని చూచాయగా ఒక సూచన ప్రాయంగా అడిగింది,

“బాగుండమ్మా, కాని ఎన్నాళ్ళిలా ఒక్కదాననూ తిరుగుతావు?”

ఏ మాత్రం తడుముకోకుండా,

“గాలి వాటుకే రాలిపోయే

అనుబంధాల మీద నాకు నమ్మకం లేదమ్మా. జీవితమంతా తోడు ఉంటాడనుకున్న నాన్న అర్థంతరంగా మాయం అయిపోలేదూ, ఎన్ని జీవితాలు చూడలేదు, వద్దమ్మా నన్నిలా స్వేచ్ఛగా బ్రతకనీ, ఎవరైనా నచ్చినా స్వేచ్ఛగానే ఉండదలుచుకున్నాను” కొంచం స్పష్టంగా కొంచం అస్పష్టంగా మనసులో మాట చెప్పేసింది. ఆర్నెల్లకోసారి వెళ్ళి అమ్మనూ చెల్లినీ చూసి వచ్చేది.

మాధవి కూడా బాగా చదువుకుని

అమ్మ పేరు నిలబెట్టే అద్భుత గాయనిగా పేరు తెచ్చుకుంది.

సంగీత

సామ్రాజ్యంలో

తనదైన

స్థానాన్ని

ఢక్కించుకుంది.

“గాలి వాటుకే రాలిపోయే

అనుబంధాల మీద నాకు నమ్మకం లేదమ్మా. జీవితమంతా తోడు ఉంటాడనుకున్న నాన్న అర్థంతరంగా మాయం అయిపోలేదూ, ఎన్ని జీవితాలు చూడలేదు, వద్దమ్మా నన్నిలా స్వేచ్ఛగా బ్రతకనీ, ఎవరైనా నచ్చినా స్వేచ్ఛగానే ఉండదలుచుకున్నాను” కొంచం స్పష్టంగా కొంచం అస్పష్టంగా మనసులో మాట చెప్పేసింది. ఆర్నెల్లకోసారి వెళ్ళి అమ్మనూ చెల్లినీ చూసి వచ్చేది.

అమ్మ తృప్తిపడేలా తనకు నచ్చిన వాడిని పెళ్ళికూడా చేసుకుంది. కాని అది కూడా పిల్లల విషయంలో కాంప్రమైజ్ కాలేదు. వద్దమ్మా నిన్ను చూసాక మాతో నువ్వు పడిన పాట్లు చూసాక పిల్లలు వద్దనే అనుకుంటున్నాను అనేసింది. అయితేనేం పట్టుమని పదేళ్ళు కూడా దాని ప్రేమైక జీవనం సజావుగా సాగలేదు. ఉన్నట్టుండి అంతగా ప్రేమించి అమ్మకు ఒక కొడుకు లాంటి అల్లుడిని సంపాదించుకున్నా అతనికి కారు ప్రమాదం జరుగుతున్నదని కలగందా?

అందువల్ల ఎప్పటిలా తనూ అమ్మలా శేష జీవితాలను గడపాలని అనుకుందా? ఏమైతేనేం ఎప్పటిలా ముగ్గురే. అమెరికాలో స్థిరపడి పోయిన తనతో

వచ్చి ఉండమని ఎంతగానో చెప్పి చూసింది. కాని సంగీత ప్రపంచంలో సర్వం మరచిపోయే అమ్మకూ చెల్లికీ అమెరికా ఆ సౌలభ్యం ఎలా ఇవ్వగలదు. తెల్లారి లేస్తే మూడూ పాటలూ ఆరు కచేరీలుగా గుర్తింపున్న వాళ్ళు ఇక్కడ ఇమడలేరు.

ఎంత బాగుంది ఈ మాట ఇమడటం.

తను మాత్రం ఇమడగలిగిందా ఎవరితోనైనా?

ఇక్కడికి వచ్చిన కొత్త లో నచ్చాడనుకుని పరిచయం పెంచుకున్న రాజ్ చక్కని చిత్రకారుడు. ఇరవై నాలుగు గంటలూ తనదైన ప్రపంచం లోనే రంగుల మధ్య కాన్వాస్ ముందే గడిపే వాడు.

ఒక ఆర్టిస్ట్ మనసు మరోఆర్టిస్ట్ కే బాగా తెలుస్తుందని అనుకుంది. శత విధాలుగా ప్రయత్నించి అతనికి కొంత దగ్గర కాగలిగింది. తరచూ ఇద్దరూ కొన్నాళ్ళు బయట కలుసుకునేవారు. తరువాత తరువాత తన ఇంటికే ఆహ్వానించేది. కాని ఆ బంధం ఎక్కువ కాలం నిలవ లేదు. ఎంత సేపూ రాజ్ గొప్పతనం పొగడాలి తప్ప మిగతా వారిని గుర్తించే ఉద్దేశ్యమే లేదతనికి.

అంతర్జాతీయ శిల్పోత్సవంలో జాహ్నవికి వచ్చిన అద్వితీయమైన గుర్తింపు అతనికి కంటిమంటగా మారింది.

నెమ్మది నెమ్మదిగా

“నువ్వెక్కడ గొప్పదానవు, నేను గుర్తున్నానా? “అనడం తప్పించుకు తిరగడం, జాహ్నవి మనసును బాధపెట్టాయి. క్రమంగా ఇద్దరిపరిచయం పలకరింపులకే పరిమితమైంది.

తరువాత ఒకరిద్దరి స్నేహాలూ సాన్నిహిత్యాలూ ఎక్కువ రోజులు మిగలేదు. సామాజికంగా ఎంతో సంస్కారవంతులుగా ఉండే వాళ్ళు ఏకాంతం లో ఉండే సంకుచితత్వపు తీరు నచ్చలేదు.

ఎంత మారినా ఆడా మగల మధ్య హెచ్చుతగ్గులు మారననిపించింది.

అలాటి సమయంలో దగ్గరైన మనిషి చంద్ర. అతనికి పెళ్ళయింది.

ఇంచుమించు తన వయసే. పెద్ద కంపెనీకి సీ-ఈఓ.

ఇద్దరూ ఒకరకమైన ఆకర్షణ వ్యామోహంలో పడిపోయారు.

ముందు గానే చెప్పాడు. తన వ్యక్తిగత జీవితం గురించి. జాహ్నవి కూడా ఆలోచించింది. నిజమే తన స్వేచ్ఛ తనకు కావాలనుకున్నప్పుడూ అతని లిబర్టీ అతనుకుండాలి.

నా అనుబంధం నాది అతని వ్యక్తిగత జీవితంతో నాకెందుకు అనుకుంది.

అందుకే ప్రేమ తప్ప ఏమివ్వగలను అన్నప్పుడు అంతగా బాధపడలేదు.

కాని, కాని....

ఎందుకు ప్రతి సారీ అతను దూరంగా ఉన్నప్పుడల్లా మనసు చిన్నబోయేది. ఏ సాయంత్రమో వచ్చి ఒకటి రెండు గంటలు గడిపినప్పుడు ఆలోచించలేదు. వీకెండ్స్ ఒక్కత్రీ ఉన్నప్పుడూ అనిపించేది ఇద్దరూ కలిసి ఎక్కడికైనా లాంగ్ డ్రైవ్ వెళ్ళే బాగుండునని. కాని అతను శనాది వారాలు ఇల్లు దాటి బయటకురాడు.

సరదాగా డిన్నర్ ప్లాన్ చేద్దామన్నా కుదరదు. నాకు బయట తిండి నచ్చదు అనే వాడు నిర్మోహమాటంగా.

ఏ పుట్టినరోజుకో, వాలెంటైన్ డే కో ఒక చిన్న బహుమతి.

కాని ఎంత తియ్యదనం మాటల్లో తేనె వాకలయ్యేది.

పోనీలే సమయం గడిచే కొద్దీ మారతాడులే అనుకుంది.

మధ్యలో అతని భార్యకు ఏదో సర్దరీ జరిగిందట. నెల రోజులపాటు కనిపించ లేదు. “సుజనకు నా అవసరం ఉంది సారీ.” అనేశాడు.

ఒకసారి ఎంత జాగ్రత్త పడ్డా ఎలా జరిగిందో కాని ప్రెగ్నెన్సీ పాజిటివ్ వచ్చింది. కొన్ని రోజులు పిల్స్ మిస్సయిన ఫలితం.

అతనికి చెప్పాలనిపించలేదు. కాని దాచే విషయమూ కాదు. ఎంత తల్లడిల్లిపోయాడో, అలా జరిగినందుకు. అసలు ఇంత అజాగ్రత్త ఏమిటని గట్టిగా అరిచేసాడు.

ఏ దేవతలు అతన్ని కరుణించారో నాలుగో నెలలో అబార్షన్.

నాలుగు రోజులు హాస్పిటలైతే ఒక్కసారి వచ్చి చూడలేదు.

పైగా “సుజన కజిన్స్ వచ్చారు. వాళ్ళతో తీరిక దొరకలేదు. అయినా వాళ్ళని వదిలేసి వస్తే బాగుండదు” అనేసాడు.

చాలా పొల్లెట్గా ఒక కవర్లో అయిదు వందల డాలర్లు పెట్టి ఇవ్వబోయేడు.

మర్యాదగానే తిరస్కరించింది.

ఆ తరువాత ప్యామిలీ ప్లానింగ్ ప్రికాన్సల్ తనే తీసుకునే వాడు. జాహ్నవికి అసలు నచ్చేది కాదు.

ఏమిటి తను మధ్య అనుబంధం అనిపించేది, కేవలం శారీరికమేనా? అలా అనుకున్నప్పుడల్లా మనసు ఒక విధమైన జుగుప్సతో కుంచించుకు పోయేది.

ఈ లోగా తల్లి హఠాన్మరణం, ఇండియా వెళ్ళి మూడు నెలలపాటు అక్కడే మాధవితో ఉండిపోయింది.

ఒంటరిగా ప్లెట్ ఎక్కినప్పుడు పక్కన అతను ఉండి ఓదార్చాలని ఎంతగా అనిపించిందో, కాని ఎలా?

ఎప్పటికో ఒకప్పటికి తన మనసు తెలుసుకోడా అనుకుంది. కాని అది తన వెర్రితనమని తేలిపోయింది.

ఒక ఆర్టిస్ట్ మనసు

మరోఆర్టిస్ట్ కే బాగా

తెలుస్తుందని అనుకుంది. శత విధాలుగా ప్రయత్నించి అతనికి కొంత దగ్గర కాగలిగింది. తరచూ ఇద్దరూ కొన్నాళ్ళు బయట కలుసుకునేవారు. తరువాత తరువాత తన ఇంటికే ఆహ్వానించేది. కాని ఆ బంధం ఎక్కువ కాలం నిలవ లేదు. ఎంత సేపూ రాజ్ గొప్పతనం పొగడాలి తప్ప మిగతా వారిని గుర్తించే ఉద్దేశ్యమే లేదతనికి.

అలాగే అనుకుని ఉంటాడు, ప్రేమ పిచ్చిది అనుకుని ఉంటాడు. అన్నీ తను అనుకున్నట్టు తనకు అనుకూలంగానే జరగాలి. ఏ ఒక్క ఏషయమూ కాంప్రమైజ్ కాడు.

మాధవికి ధైర్యం చెప్పి వీలైనప్పుడల్లా తనువెళ్ళడమో ఆమె రావడమో చెయ్యాలని మాట తీసుకుని తిరిగి వచ్చింది.

వచ్చాక అతని ఓదార్పు ఆశించింది కాని అతను కోరుకున్నది తన శరీరమే.

ఏడాది క్రితం కాబోలు సరదాగా అడిగింది “మనకో బాబో పాపో ఉంటే బాగుంటుంది కదా. డాడి అంటూ నీ వెనకాలే పడి వదలరు.”

ఎంతో సెంటిమెంటల్ జనాబును ఆశించింది. “ఉన్నారూ ఇద్దరు. అడుగు బయటపెడితే చాలు వెయ్యి ప్రశ్నలు అడుగుతారు”

మనసు చివుక్కుమంది. రాను రాను అతని పట్ల ఉదాసీనంగా మారిపోయింది మనసు.

వస్తానన్నా ఏదో ఒక సాకు చెప్పి తప్పించుకోవాలని అతనికి అబద్ధాలు కూడా చెప్పేది.

నిద్రపట్టని రాత్రి అతనితో ఫోన్ చేసి మాట్లాడాలనిపించేది. కాని ఇంట్లో ఉండగా అతను కాలి చెయ్యిడు తను చెయ్యకూడదు.

బర్త్ డేకి కాబోలు ఏదైనా గిఫ్ట్ కోసం అంటూ రెండు వందల డాలర్లు ఇస్తే తిరిగి ఇచ్చేసింది.

అంతకు ముందే వెడ్డింగ్ యానివర్సరీకి భార్యకు డెబ్బై లక్షల ఖరీదు చేసే సాలిడేర్ డైమండ్ సెట్ కొన్నానని చెప్పాడు.

ఏ లెక్కన తనకా గిఫ్ట్ చెక్ ఇచ్చాడు. అది తనతో గడిపే సమయం విలువా?

అందుకే మనసు విరిగిపోయింది.

అతని నుండి ఏమీ ఆశించదు.

నిజమే కాని ఇవ్వగలిగి ఇంతే ఇవ్వాలనుకోడం తన విలువను నిర్ణయించడమా?

పదేళ్ళ బంధం పుటుక్కున

తెగిపోడానికి కారణం, తన ఆఫీస్ కలీగ్స్ తో ఒక సారి ఆలివ్ గ్రీన్స్ కి డిన్నర్ కి వెళ్ళినప్పుడు రూమ్ లాంటి ఎంక్లోజర్లో తను అతనికి కనబడలేదు కాని బయట మూల టేబుల్ దగ్గర ఎవరితోనే అతను కనిపించాడు. ఖచ్చితంగా ఆమె అతని భార్య కాదు. ఆవిడ ఫోటో తనకూ చూపించాడు. డిన్నర్ ముగిసాక వెయిటర్స్ కేక్ తెచ్చి బర్త్ డే సాంగ్ పాడటం, అతనామెకు రింగ్ బహూకరించడం కనిపిస్తూనే ఉంది.

అంతే ఖచ్చితంగా మెస్సేజ్ టెక్స్ట్ చేసింది.

“డోంట్ డేర్ టు షో యువర్ ఫేస్ టు మి” అని.

ఇప్పుడూ కుసుమ కూతురి పెళ్ళికి వెళ్ళవచ్చాక తను కోల్పోయినదేమిటో బాగా తెలుస్తోంది.

కుసుమ ఫ్లారిడాలో సెటిల్ అయింది పిల్లలు ఇక్కడే పెరిగారు కాని సాంప్రదాయికంగా, అది బలవంతాన కాదు ఇష్టంగా. టెక్సస్ లో ఉద్యోగం చేస్తున్న మేనత్త కొడుకుతో పెళ్ళి.

కుసుమ బలవంతం వల్ల మూడు రోజులు ముందుగానే వెళ్ళింది. ప్రతి కార్యక్రమమూ వివరంగా జరిపించడం అమ్మాయి చేతుల నిండా ఆకుపచ్చగాజులూ , పూల జడా ముచ్చటగా అనిపించింది. ముఖ్యంగా ఆపిల్ల అరవాల్సినకళ్ళలో సిగ్గుదొంతరలు.

ఎందుకివన్నీ వద్దనుకుంది, ఎందుకీ పిల్ల ఇక్కడ పుట్టిపెరిగి ఇవన్నీ అంగీకరిస్తోంది? అదే అడిగితే పెళ్ళి కూతురుకి మేకప్ వేస్తుంటే చెప్పింది ఆ అమ్మాయి.

“ఆంటీ, యావనంలోకి అడుగుపెట్టే తొలి రోజుల్లోనే అమ్మ చెప్పింది. నీ శరీరాన్ని నువ్వు ప్రేమించుకోవాలి తన్నీ. ఎదుటి వాడి ప్రేమకు ఏదో ఒక వల ఉండనే ఉంటుంది. గట్టిగా కట్టిపడేసే బంధం మూడూ ముళ్ళ అనుబంధమే. కాదంటే కాంప్రమైజ్ లూ సహనాలూ ఏ సమాజంలో అయినా తప్పవు. అది అమెరికా అవనీ ఆఫ్రికా అవనీ.

మన ఆనందానికి మనమే దారి. మనసు పులకించేది మన భాషలకే ఎదుటి వారి పట్ల ఉండే ఊహలకే. అవి శాశ్వతంగా ఉండాలంటే మనసును నిత్య నూతనం చేసుకోవాలి రా బంగారూ.

ఏదేమైనా నిన్ను నువ్వు ఇబ్బంది పెట్టుకునే పనులు చెయ్యకు.”

పైగా అమ్మా నాన్నను చూస్తున్నాం కదా, నాన్న పరాకుగా చిరాకుపడినా అమ్మ నవ్వేసి ఊరుకుంటుంది. కాస్సేపటికే నాన్న తప్పు తెలుసుకుని అమ్మను బ్రతిమాలుకుంటారు. నిజంగా మన సంస్కృతిలో ఉన్నంత బలం బలహీనత మరెక్కడా లేవు. బలం కావాలనుకున్నప్పుడు బలహీనతలను భరించాలి. ఒక జీవనకాలం ఉండే బంధం కావాలి నాకు. ఒక జీవన కాలం ముద్దు మురిపాలు కావాలి. “

పాతికేళ్ళు లేని ఆపిల్ల మాటలు చెంప దెబ్బలా అనిపించాయి.

“నేనే ఎండ మాపుల వెంట పరిగెత్తానా?” అని కలవరపడింది.

మాధవి గుర్తుకు వచ్చింది, అయిదారేళ్ళక్రితం ఎవరినో పెళ్ళి చేసుకుంది.

“ఎంత పిచ్చిపని చేసావు మాధవీ, నీ డబ్బు పేరు చూసి చేసుకుంటున్నాడు, ఎందుకు ఆ మాయలో పడ్డావు “ అని కోప్పడింది.

“నిజమే అక్కా, మరిప్పుడు నన్ను ఏం చూసి చేసుకుంటాడు? నాకు తోడు కావాలి. ఒక్కదాన్నీ బ్రతకలేను. అతనికి కావలసినవేవో నాలో చూసుకుని ఉంటాడు” అనేసింది.

ఇప్పుడేలా ఒంటరిగా లంకంత ఇంట్లో నిజమే నేనే ఎవరికీ ఏమీ ఇవ్వని మనిషినేమో.

ఎందుకీ అమ్మ చెప్పే చేతులు కాలడాలూ ఆకులూ గుర్తుకు వచ్చాయి.

వెంటనే నాకు కావలసిన వాళ్ళు దొరక్కపోతారా, అనిపించింది. చేతులకు వేడి మాత్రమే సోకింది,

ఇంకా ఆకులు పచ్చగానే కనిపించాయి.

గుండోజు యాదగిరిగారి “తెలంగాణ సోయి-2” అను “బొమ్మలకొలువు”

అజ్ఞాతుల పరిచయం, చిత్రాలు...

డా.వెలురిండ నిత్యానందరావు
94416 66881

గుండోజు యాదగిరిగారు

కవులు, చిత్రకారులు. ఆదర్శ అధ్యాపకులు. విశేషించి ప్రగతిశీల భావుకులే కాక నామపక్ష కార్యక్రమాలతో ప్రత్యక్షసంబంధం ఉన్నవారు. మా నాయనగారు కీర్తిశేషులు రామేశ్వరరావు. యాదగిరిగారు ఎమ్మెల్యే కాలంలో (1975-77) అమరచింత గ్రామంలో అధ్యాపకులుగా పనిచేశారు. తెలంగాణ తొలిదశ ఉద్యమంలో ప్రత్యక్ష భాగస్వామ్యం కలిగిన వారు. యాదగిరి సహాధ్యాయి రుక్మదీప్ కలిసి “వృష్టవడంకా” పేరుతో కవితా సంకలనాన్ని వెలువరించారు. వీరి “శిల్పి” పద్యాలు ఆ రోజుల్లో మారు మోగాయి. “తెలంగాణ సోయి-1” పేరుతో గతంలో ఒక పుస్తకాన్ని వేశారు. అందులో కొందరు తెలంగాణీయుల ఫోటోలు, వారి గురించిన సంక్షిప్త పరిచయాలు ఉన్నాయి. ఇప్పుడు రెండవ సంపుటం వెలువరించారు.

చరిత్రపద ఘట్టనలలో రకరకాల కారణాల చేత గుర్తింపునకు నోచు కోకుండా కాలయవనిక వెనక్కి వెళ్ళిన వారెందరో! ముఖ్యంగా గ్రామీణ ప్రాంతాలలో, పరిమితస్థాయిలో బతికిన ప్రతిభావంతులకు గుర్తింపుకానీ, అందలాలు కానీ రావడం చాల కష్టం. అలాంటి 30 మంది ఉద్యమకారుల,

కళాకారుల పరిచయాలు, ఫేస్ బుక్ శతకం పేరిట 21 మంది పద్య రూప పరిచయాలు. మరికొన్ని చిత్రాలు, తెలంగాణా సాధనకోసం ప్రాణాలను అర్పించిన అమరవీరుల పరిచయాలు క్లుప్తమందరంగా ఈ పుస్తకంలో “బొమ్మలకొలువు” లాగా తీర్చిదిద్దారు యాదగిరిగారు. ఇందులో చాలమంది ప్రతిభాపాటవాలను తొలిసారిగా ఆవిష్కరించింది, వీరు కూడా చరిత్రకెక్కడగిన వారేనని చాటి చెప్పింది యాదగిరిగారి కావడం నిర్వివాదాంశం. అభినందనీయాంశం.

1956 సెప్టెంబర్ 1న మహబూబ్ నగర్ అప్పన్నపల్లి రైలు ప్రమాదంలో 200

మంది చనిపోయారు. అప్పటి రైల్వే మంత్రి లాల్ బహదూర్ శాస్త్రి రాజీనామా ఇవ్వడానికి సిద్ధపడ్డారు. ఇది చరిత్రలో ప్రసిద్ధం. కానీ ఎన్. బి శ్రీహరి అనే ఒక 24 ఏళ్ల యువకుడు (నారాయణరావు పవార్ తో కలిసి నిజాం మీద బాంబు వేసిన యువకుడే ఈ శ్రీహరి) రాబోతున్న ప్రమాదాన్ని ముందే పసిగట్టి రైలును ఆపండి అని రైల్వే సిబ్బందిని హెచ్చరించాడు. వారు పెడచెవిని పెడితే చైను లాగి రైలు ఆపుకొని దిగి వెళ్ళిపోయాడు. ఆయన మాట విని ఉంటే ఘోరప్రమాదం తప్పి ఉండేది. పైగా అక్రమంగా చైను లాగాడని కేసు పెట్టారు. దీని మీద కేసు నడిచి నడిచి ఎన్నో ఏళ్ళకు రైల్వేశాఖ క్షమాపణ కూడా చెప్పింది. మోక్షగుండం విశ్వేశ్వరయ్య రైలులో సోతూ శబ్దంలో వచ్చిన మార్పును బట్టి ప్రమాదం రాబోతుందని గుర్తించి హెచ్చరించాడని పుస్తకాల్లో చదివాను. ఈ శ్రీహరికి కూడా అలాంటి ప్రోత్సాహపూర్వక అవకాశం వచ్చి ఉంటే మరెంత ఉన్నత స్థాయికి ఎదిగేవాడో కదా!

మిద్దె రాములు, చుక్క సత్తయ్య లాంటివారు ఒక్కొక్కాకారులుగా ప్రసిద్ధి పొందారు. పురుష వేషాలకు ప్రసిద్ధి చెందిన జమ్మ మల్లారి గురించిన పరిచయం ఆశ్చర్యపరుస్తుంది. అట్లే మరో ఒక్కొక్కాకారుడు బీర్ల గెల్వయ్య

పరిచయం కూడా హృద్యంగా సాగింది. గుండోజు యాదగిరి వల్ల ప్రేరితుడై నామపక్ష ఉద్యమాలతో మమేకమై ప్రజల్లో చైతన్యం తీసుకుని రావడానికి కృషి చేసిన వ్యక్తి అంపశ్రీ (గూళ్ళం అంపయ్య). ఆయన సిద్ధాంతాలతో ఏకీభవం ఉన్నా లేకున్నా ఆయన తాను నమ్మిన సిద్ధాంతం కోసం సర్వస్వం సమర్పణ చేసుకొన్న త్యాగశీలానికి నీరాజనాలర్పించవలసిందే.

మహబూబ్ నగర్ జిల్లా షాద్ నగర్ వాస్తవ్యులు కేశవరం మధుసూదన్ రావు ప్రభుత్వ దవాఖానాలలో “పెర్ఫ్యూజనిస్ట్” (అనేస్తీషియాకు సంబంధించిన) పోస్టుల ఏర్పాటుకు కారకులయ్యారు. 1969 తెలంగాణ ఉద్యమంలో పాల్గొని అన్ని రకాల ప్రగతిశీల ఉద్యమ కార్యకలాపాలతో సన్నిహిత సంబంధం ఉన్నవారు. కులాంతర వివాహం చేసుకొని ప్రజలకు తక్కువ ఖర్చుతో వైద్య సేవలు అందించి చివరికి క్యాన్సర్ కు బలి అయిన మధుసూదన్ రావుగారు నాకు కూడా చివరిదశలో పరిచయమయ్యారు.

“పల్లెటూరి పిల్లగాడ పసుల గాసే మొనగాడా...” పాట పాడి ప్రసిద్ధురాలయిన సంధ్యక్క దుర్బర పేదరికంలో పుట్టి జననాట్యమండలి క్రియాశీల కార్యకర్తగా ఎదిగిన తీరును యాదగిరి గారు వివరించారు. దండకారణ్యంలో 23 ఏళ్లు విప్లవ నిబద్ధతతో పనిచేసి అసువులు బాసిన కొండన్న, అట్లాగే వివిధ కాలాల్లో “కీర్తిశేషులు” అయిన సుదర్శన్ రెడ్డి,

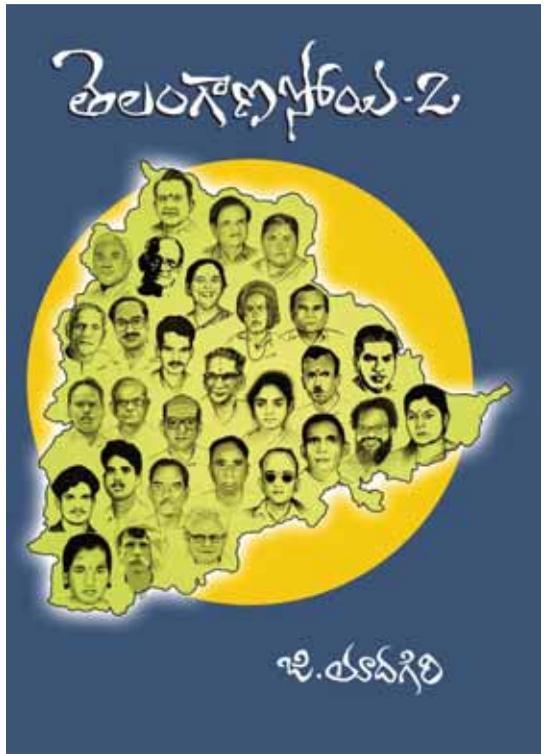
మహబూబ్ నగర్

జిల్లా షాద్ నగర్ వాస్తవ్యులు కేశవరం మధుసూదన్ రావు ప్రభుత్వ దవాఖానాలలో “పెర్ఫ్యూజనిస్ట్” (అనేస్తీషియాకు సంబంధించిన) పోస్టుల ఏర్పాటుకు కారకులయ్యారు. 1969 తెలంగాణ ఉద్యమంలో పాల్గొని అన్ని రకాల ప్రగతిశీల ఉద్యమ కార్యకలాపాలతో సన్నిహిత సంబంధం ఉన్నవారు.

పడాల బాల్ జంగయ్య, రంగవల్లి, మరింగంటి శ్రీనివాసాచారి, బెల్లి లలిత, చెక్క అంజమ్మ, డాక్టర్ రామనాథం లాంటి వామ పక్షీయుల జీవితవివరాలను “సచిత్రంగా” రికార్డు చేశారు. అంధ అవధాని డోక్టరు బాల బ్రహ్మచారి, కపిలవాయి కిశోర్ బాబు, వేణుగోపాలా చారి, విశ్వబ్రాహ్మణ సంప్రదాయ పండితులు నారాయణ దాసు శ్రీరామా చార్యులు, కొల్లాపూర్ కవి రంగినేని సుబ్రహ్మణ్యం, నటుడు, సంగీతవేత్త, నాటక రచయిత శేషభట్టర్ నరసింహా చార్యులు, శాసనాల బి.యన్. శాస్త్రి, మెదక్ మండల సాహిత్య చరిత్ర, యాదవచంద్రిక రాసిన మల్యాల దేవీ ప్రసాద్, లోనా శిల్పి ఎర్రగిన్నెల శివరామాచార్య లాంటి వారందరూ సచిత్రంగా మనకు దీనిలో దర్శనమిచ్చి అలరిస్తారు.

ఫేస్బుక్ శతకం-2 విభాగంలో యాదగిరి తనకు తెలిసిన, నచ్చిన కొందరి జీవన వివరాలను పద్యరూపంగా వివరించారు. వ్యక్తుల పేర్లు, డిగ్రీలు, గ్రామ నామాలు లాంటివి పద్యాలలో ఇంపు గొలుపకపోయినా యాదగిరి కలం నుంచి మాత్రం అవి చక్కగా ఒదిగిపోయాయని చెప్పుకోవచ్చు.

నిజాంకాలంలో భారత జాతీయ పతాకాన్ని ఎగురవేసి జైలు శిక్ష అనుభవించిన పెంటమరాజు సుదర్శన్ రావు గురించి ఈరోజు మాలాంటి స్థానికులకే అరకొరగా తెలుసు. అంటే ఇతరులకెంత తెలుసు? కవి గన్నోజు శ్రీనివాసాచారి (పాలెం ప్రాచ్య కళాశాలలో మా సీనియర్), తెలంగాణ హరికథాకారిణి శ్రీమతి పద్మాలయ ఆచార్య, కవయిత్రి శాంతారెడ్డి, చిత్రకారుడు కొప్పు చంద్రశేఖర్, కవి రఘువీర్ ప్రతాప్, 93

ఏళ్ల గురువృద్ధ పండిత కవి పల్ల నారాయణ శర్మ, నాట్యాచార్యుడు పోలోజు సత్యం లాంటి వారి పరిచయాలు చూడవచ్చు.

చివరి భాగంలో యాదగిరి వేసిన 50 చిత్రాలను కూడా ఒకచోట చేర్చి మంచి పని చేశారు. విస్తృత కాలగమనంలో జీవితం ఉత్తరదశలో మనలో ఏర్పడే నిర్లిప్తత, అనాసక్తత లేదా ఇళ్లల్లో భద్రంగా దాచి పెట్టుకోగలిగే అవకాశం లేకపోవడం, బదిలీలమీద ఊర్లు తిరుగుతూ ఇండ్లు మారుతూ ఉండడం మూలాన కూడా మన రచనలు, చిత్రాలు పోయే అవకాశం హెచ్చుగా ఉంటుంది. ఒకసారి పోయాయంటే మళ్ళీ దొరికే ప్రసక్తి ఉండదు. కానీ యాదగిరి గారు వాటిని భద్రంగా దాచుకొని ఒక చోటికి ఈ గ్రంథంలో చేర్చారు. ఇది ఎంతో హర్షదాయకమైన అంశం. తక్కిన రచయితలకు కూడా ఇది ఆదర్శం.

యాదగిరి గీసిన చిత్రాలలో రచయితలవి, వారి మిత్రులవి ఉన్నాయి. ప్రస్తుతం గద్వాల జిల్లాలో ఉన్న ఐజగ్రామంలో 1972లో

అధ్యాపకునిగా పనిచేస్తున్నప్పుడు ఆ గోడ మీద సరస్వతి బొమ్మ వేశారు. మరి ఇప్పుడు అది అక్కడ ఉందో లేదో కానీ ఈ పుస్తకంలో మాత్రం చేరింది. శివపార్వతుల తాండవ లాస్యాలు, ఖజోరాహో శిల్పరామణీయకం ఆకట్టుకుంటుంది. ఉమ్మడి పాలమూరు జిల్లాలో తెలుగు పండితులకు విద్యాభిక్ష పెట్టిన పాలెం సుబ్బయ్య గారి ఫోటో, యాదగిరి గారి సహాధ్యాయి గన్నమరాజు గిరిజా మనోహర్ బాబు, కవి గులామ్ యాసీన్, కవలవాయి లింగమూర్తి, విశ్వనాథ, పుట్టపర్తి, శ్రీశ్రీ, బూర్గుల రామకృష్ణారావు, ముకురాల రామారెడ్డి, సురవరం ప్రతాపరెడ్డి, గంగాపురం హనుమత్ శర్మ లాంటి వారి ఫోటోలు, తెలంగాణ మలి ఉద్యమంలో ప్రాణాలను త్యజించారు అర్పించిన కాసోజు శ్రీకాంతాచారి , కావలి సువర్ణ ఇంకా వందేమాతరం రామచంద్రరావు, శ్రీమతి హేమలత వరవరరావు ఫోటోలు వారి రూప రేఖ విలాసాలు అచ్చుగుద్దినట్లుగా దిగివచ్చి యాదగిరి గారి చిత్రకళా నైపుణ్యానికి శభాషనిపిస్తాయి.

ఇందులో “దోపిడీ వ్యవస్థ పై తిరగబడ్డ లంబాడీ శివంగి హీరో” అన్న శీర్షికతో ఉన్న ఒక ఫోటో నన్ను ఆకట్టుకుంది. ఈమెది మా ఊరయిన నాగర్ కర్నూలుజిల్లా మంగనూరు పక్కనే ఉన్న భాజీపూర్. పేరు మోసిన గజదొంగ. ఈమె భూమిని ఎవరో కబ్జా చేశారని చెప్పే నేరుగా ప్రధానమంత్రి ఇందిరాగాంధీ దగ్గరికి వెళ్లిపోయి పిర్యాదు చేసింది. దాంతో వెంటనే దాన్ని అధికారులు పరిష్కరించారు. మా చిన్నతనంలో 1977-80 ప్రాంతాల్లో ఈమె మా ఇంటికి వచ్చి కూర్చునేది. ఇప్పుడు ఫోటోలో ఉన్న అచ్చమైన రూపం ఆమెది. బహుశా అప్పటికి 65 ఏళ్లు దాటిపోయి ఉంటాయి. ఆమెను చూస్తే మాకు భయం వేసేది. మా నాయనమ్మ కుండెడు వడ్ల పెట్టేది. తీసుకొని వెళ్ళిపోయేది. ఆమె పేరు వీరమ్మ అయితే నోళ్ళలో నాని నాని వీరి, ఈరి అయ్యిందని భావించుకునేవాడిని.

కానీ ఆమె అసలు పేరు “హీరో” అన్న విషయం యాదగిరి గారి వల్ల నాకు తెలిసి వచ్చింది.

లోకోత్తరవీరుడైన శ్రీకృష్ణునికి మీసాలు లేకపోవడమేమిటి? అని సురవరం ప్రతాపరెడ్డి ప్రోత్సాహంతో “మీసాల కృష్ణుని” బొమ్మ గీసిన మార్పాల రామాచార్యుల ఫోటోను, ఆ ఫోటోను 80 ఏళ్లుగా భద్రంగా దాచిపెట్టుకున్న శ్రీమతి సురవరం సరోజనమ్మ ఫోటోను యాదగిరి గీశారు. అట్లే ప్రసిద్ధ చిత్రకారులు కాపు రాజయ్య, చిత్తప్రసాద్, జాతీయస్థాయి శిల్పి బోదాసు వెంకటరమణ, స్థపతి బై రోజు దామోదరాచార్య, కిన్నెరమెట్ల మొగులయ్య, పైడి జయరాజ్ లాంటి వారి ఫోటోలు ఎన్నో దీనిలో ఉన్నాయి. మలి దశ తెలంగాణ ఉద్యమంలో ప్రాణాలను అర్పించిన కాసోజు శ్రీకాంతాచారి, ఇషాన్ రెడ్డి, పోలీస్ కిష్టయ్య, సిరిపురం యాదయ్య, వేణుగోపాల్ రెడ్డి, శ్రీకాంత్, ప్రకాష్ కుమార్, జై సురేందర్ రెడ్డి, సాయి కుమార్ లాంటి వారి వివరాలు ఫోటోతో సహా ఈ పుస్తకంలో నమోదు చేశారు. ఇప్పటికే వారిని గురించి ఒకచోట సమాచారం లేదు. తొలిదశ ఉద్యమంలో పాల్గొన్న ఎందరివో వివరాలు ఈనాడు మనకు లేవు. యాదగిరి లాగా బాధ్యతా యుతంగా నమోదు చేయకపోతే భవిష్యత్ తరాలకు వారు చేసిన త్యాగాలు

గుండోజు
యాదగిరిగారు రచయితే
అయినా స్వతహాగా చిత్రకారుడు.
చిత్రరచన ప్రధానం చేసి దానికి
ఉపబలకంగా వ్యాసరచన
చేశారు. అందునా ఫేస్ బుక్,
వాట్సాప్ మాధ్యమంగా చేసిన
రచన కావడంతో క్లుప్తత
అనివార్యమైంది. ఇది కరోనా
సమయంలో గృహనిర్బంధంలో
ఉన్నప్పుడు మనసును మరోవైపు
మరలించుకోవడం కోసం
చేసిన సాహిత్య వ్యాసంగం.

కనుమరుగయ్యే స్థితి ఏర్పడుతుంది. ఈఫోటోలు పాఠశాలల్లో, కళాశాలల్లో ప్రదర్శించడానికీ, పత్రికలవారు, రచయితలు వినియోగించకోవడానికి వీలుగా ఉన్నాయి.

ఈ పుస్తకానికి ఆర్థిక సహాయం చేసి వెలువడడానికి కారణ భూతులైన సాహితీ పిపాసి, ప్రముఖవక్త, యాదగిరి గారి సహాధ్యాయులు గిరిజామనోహర బాబుగారిని అభినందిస్తున్నాను. జీవితంలో మరొక మంచి పని చేశామన్న తృప్తి వారికి ఎప్పుడూ ఉంటుందని విశ్వసిస్తున్నాను.

గుండోజుయాదగిరిగారు రచయితే అయినా స్వతహాగా చిత్రకారుడు. చిత్రరచన ప్రధానం చేసి దానికి ఉపబలకంగా వ్యాసరచన చేశారు. అందునా ఫేస్ బుక్, వాట్సాప్ మాధ్యమంగా చేసిన రచన కావడంతో క్లుప్తత అనివార్యమైంది. ఇది కరోనా సమయంలో గృహనిర్బంధంలో ఉన్నప్పుడు మనసును మరోవైపు మరలించుకోవడం కోసం చేసిన సాహిత్య వ్యాసంగం. యాదగిరి గారి జీవితంలో తారసెల్లినవారు పుట్టుక, ఉద్యోగం రీత్యా ఉమ్మడి మహబూబ్ నగర్ జిల్లావారు, దృక్పథం రీత్యా వామపక్షీయులు, అభిరుచి దృష్ట్యా శిల్పులు, చిత్రకారులు కనుక వారే అధికంగా కనిపించడం సహజం. రచయితలగురించి రాసే అవకాశ మెక్కువగా ఉంటుంది. కానీ ఇతర కళాకారుల జీవనవివరాలను నమోదు చేయాలన్న సోయి మనకుండదు. వివిధజిల్లాలవారు వివిధరంగాలలో ప్రసిద్ధులు, కళాకారుల అయిన వారి జీవనవివరాలను ప్రయత్నపూర్వకంగా నమోదు చేయడానికి యాదగిరి గారి తెలంగాణ సోయి-2 స్ఫూర్తి కలిగిస్తుంది. ఈవని ఇప్పుడంతో అవసరమైంది కూడ. అట్టి చారిత్రకకర్తవ్య నిర్వహణలో తమవంతు పాత్ర నిర్వహించిన యాదగిరి స్తుతిపాత్రులు.

ఏగిలివారక ముందే
శుద్ధి కార్యక్రమం మొదలు
పెట్టాలనీ
నిదుర కళ్ళతోనే
చీపురుని ఆశ్రయిస్తుంది అమ్మ

అప్పుడు మా వాకిలి
లాలపోసుకునేందుకు
అమ్మ కాళ్ళపై ఒదిగి కేరింతలు
కొడుతున్న పసిపిల్లే..!

చీపురుతో
సుతారంగా జరుపుతున్న
రాలిన ఆకుల దేహాలన్నీ
అంతిమయాత్రకి తరలిపోతున్న
వీరుల పార్థివ దేహాల్లా
ఉన్నాయి..!

నిన్నటి ముగ్గును
చెరిపెయ్యాలని చీపురుకూ ఉండదు
నేనే కొత్త ముగ్గును
చిత్రించాలనే ఉత్సాహంలోంచి
నిర్దయగా ఊడ్చేస్తాను..!

ఊడుస్తున్నప్పుడు వచ్చే
మెత్తని శబ్దం
పసిప్రాయం నుంచే నాకు అలారం
తెల్లారింది లెమ్మంటూ
తట్టి లేపిన శుభ్రమిత్రుడు

ఈ పుల్లలు
ఏ గట్టున పుట్టినయో
మరే గుట్టన మొలిచినయో
మన ఊడిగం కోసమే
వాటి జీవితాన్ని
అర్పించు కుంటున్నయ్..!

ఇల్లంతా ఊడ్చి ఊడ్చి
వెలివేసినట్టు
ఓ మూలన నిలబడుతుంది
మా చేష్టలని చూస్తూ
నిశ్చేష్టగా..!

ఒక్కపుల్లతో
పెద్ద ప్రయోజనం లేదు గానీ,
పిడికెడు పుల్లల కట్టని
పట్టుకొని చూడండి
ఆ ఐక్యతా రాగానికి
అబ్బురపడతాం
అందుకే నేమో అరవింద్ వారు
ఆమ్ ఆద్యీ చిహ్నంగా
చీపురునే ఎంచుకున్నారు..!

చీపురు కట్టపై
ఆడోళ్ళ పేర్లే ఉంటాయనుకుంటారు
కొందరు పనికిమాలినోళ్ళు
దుమ్మా దూళిలోనైనా
పవళిస్తారు కానీ
పొరపాటునైనా చీపురుని తాకరు
పురా చాంధసులు

ఇన్నీ చేస్తున్న చీపురుని
చిన్న చూపు చూస్తారు కొందరు
అదే లేకుంటే
ఇల్లంతా చిరాకే, మనసంతా చికాకే
మీరెన్నన్నా చెప్పండి
భూమాతని శుద్ధి చేసి
సరిదిద్దే ఈ బ్యూటీషియన్ అంటే
నా కత్యంత గౌరవమే
అది నాకు కవిత్వమే..!

చీపురు

నాంపల్లి సుజాత, 98480 59893

సాహితీ గౌతమి స్నేహయాత్రలు

చారిత్రక అంశాలతో సాహితీయాత్ర...

స్తుంభంకాడి గంగాధర్
73862 00610

మా నవసంబంధాలు వాటి పరిణామాలు, సమాజ జీవన చిత్రణ, చిత్ర సంస్కార నిర్దేశం, జీవితం పట్ల ఆశా, విశ్వాసం.... ఇదంతా సాహిత్యం మాత్రమే ప్రకటించగలదు. సమాజాన్ని నిశితంగా పరిశీలించిన వ్యక్తి సామాజిక భూమికయే మూలంగా సాహిత్య సృష్టి చేస్తాడు. నిజానికి సాహిత్యం, సమాజం వేర్వేరు కాదు. సాహిత్యం అనే అర్థంలో కనబడేది సమాజమే. సాహిత్యం సమాజాన్ని మారుస్తుంది, సమాజంలోని అంతరాల్ని తొలగిస్తుంది. సమాజానికి దిశా నిర్దేశం కూడా చేయగలదు. ప్రజల్లో జాతీయతా భావాలనూ పెంపొందించగలదు. తెలుగు భాషలో సాహిత్య ప్రవాహాన్ని గమనించి నప్పుడు అది సామాజిక బాధ్యతను నెత్తికెక్కించుకున్న వైనం ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తుంది. వ్యక్తులుగా, సమూహాలుగా, సంస్థలుగా సాహిత్య సృష్టి విరివిగా జరుగుతున్నది. ఆధునిక కాలంలో సాహితీ సంస్థలు సృజనకారుల్ని ప్రోత్సహిస్తూ సాహిత్య వికాసానికి దోహదపడుతున్నాయి.

కరీంనగర్ జిల్లా కళకలకు కాణాచి. గోదావరి, మానేరు, మోయతుమ్మెదల ప్రవాహాలతో పునీతమై మహోన్నతమైన సాహిత్యం ఉద్భవించిన ప్రాంతమిది. మడికి సింగన, కందనామాత్యుడు, వెలిగందుల నారయ, చరికొండ ధర్మన,

వేములవాడ భీమకవి, శరభాంక కవి, ఎడపాటి ఎర్రయ, శేషచలదాసు వంటి మహాకవులు నడయాడిన పుణ్య పుడమి ఇది! సినారెను జ్ఞానపీఠంపై కూర్చోబెట్టిన గరిమ గల గడ్డ ఇది! తెలుగుకు ప్రాచీన హెరూదా దక్కడానికి ప్రధాన కారణమైన జినవల్లభుడు రచించిన బొమ్మలమ్మ గుట్ట శాసనం ఈ జిల్లాలోనే ఉంది. అనాదిగా తెలుగులో సాహిత్యం విలసిల్లుతున్న కరీంనగర్ జిల్లాలో అనేక సాహితీ సంస్థలు ఉన్నాయి. ఎక్కడా లేని విధంగా ఈ సాహితీ సంస్థలన్నింటికీ ఒక సమాఖ్య కూడా ఉంది. ఆ సమాఖ్య పేరు “సాహితీ గౌతమి”. మూడున్నర దశాబ్దాల చరిత్ర కలిగిన సాహితీ గౌతమి చేస్తున్న సాహితీ సేవ ఎనలేనిది. ఏటా రాష్ట్రస్థాయి సినారె పురస్కారాన్ని అందిస్తున్న విశిష్ట సంస్థ ఇది. పురస్కారాల ప్రధానం, పుస్తకా విష్కరణ కార్యక్రమాలు, పుస్తక పరిచయ సభలు, కవి సమ్మేళనాలు ఇవన్నీ చాలా సాహితీ సంస్థలు నిర్వహించేవే.

అయితే సాహితీ గౌతమి వీటికి మాత్రమే పరిమితం కాలేదు. ఇటీవల ఒక వినూత్న కార్యక్రమానికి శ్రీకారం చుట్టింది. అది “సాహితీ స్నేహయాత్ర”. సాహితీవేత్తలందరినీ సభలు, సమావేశాలు, సమ్మేళనాల ద్వారా ఒకచోటుకు చేర్చడం ఎక్కడైనా కనిపించే సన్నివేశం. కానీ

సాహితీ వేత్తలందరినీ చారిత్రకంగాను, సాహిత్య సాంస్కృతిక పరంగాను, ప్రాధాన్యమున్న ప్రాంతాలకు తీసుకెళ్లడం ద్వారా సాహితీయాత్ర నిర్వహించడం ఒక క్రొంగొత్త అంశం. ఇటీవలి కాలంలో రెండు సాహితీ స్నేహయాత్రలు చేపట్టిన ఘనత సాహితీ గౌతమికి దక్కుతుంది. దీంట్లో మొదటి స్నేహయాత్ర 80 మంది రచయితలతో జరిగిన బొమ్మలమ్మ గుట్ట సందర్శన కాగా, రెండవది 172 మంది సాహిత్యకారులతో చేసిన “గూడూరు - బమ్మెర - పాలకుర్తి” సాహితీ స్నేహయాత్ర.

“ప్రయోజన మనుద్దిశ్యనమందో? పి ప్రవర్తతే” అనే వాక్యాన్ని అనుసరించి ఎవరైనా ఏ పనిని చేసేటప్పుడైనా ప్రయోజనాన్ని ఆశించడం అనేది సహజం. ఒక కావ్యం రచించాలంటే దాని వెనుక కీర్తి, వ్యవహార జ్ఞానం, అమంగళ పరిహారం తదితర ఫలితాలు ఉంటాయని కావ్యప్రకాశక కర్త అంటాడు. కావ్యసృజన సంగతి సరే.. మరి ఇటువంటి సాహితీ స్నేహయాత్రల వలన కలిగే ప్రయోజనం ఏమిటి?

కవులు, రచయితలు, కళాకారులను ఒక్కచోటుకు చేర్చి అందర్నీ సంఘటితం చేయడం, వాళ్ళ ఆలోచనలకు అక్షరరూపం కల్పించి, వారి సృజనలను సమాజానికి అందించడం ఈ స్నేహయాత్ర ప్రధాన ఉద్దేశం. ఆయా

యాత్రా స్థలాల్లో పుట్టిన మహాకవులు నడిచిన మట్టి పరిమళాలను గుండెల నిండా పీల్చుకోవడం, వారి పాద స్పర్శ సోకిన ధూళిని శిరస్సున ధరించడం, ఆయా ప్రాంతాల యొక్క భాషా, సాహిత్య, సాంస్కృతిక మూలాలను, పరిణామాలను మరింత విస్తృతం చేయడం, తెలంగాణ పలుకుబడులు, నుడికారాల సూత్రబద్ధతను అర్థం చేసుకోవడం, సాహిత్యం యొక్క మౌలికతను మనసును పట్టించుకోవడం, ఈ జాతి జీవధారను అక్షరబద్ధం చేయడానికి కంకణం కట్టుకోవడం.... ఇవన్నీ ఈ యాత్ర యొక్క ప్రయోజనాలుగానే భావించవచ్చు. అందుకే సాహితీ గౌతమి ఈ నూతన ఒరవడికి శ్రీకారం చుట్టింది. సాహితీ గౌతమి అధ్యక్ష, కార్యదర్శులు నంది శ్రీనివాస్, కొత్త అనిల్ కుమార్ ల ఆధ్వర్యంలో ఆద్యంతమూ సాంస్కృతిక తన్మయత్వంతో సాగిన ఈ సాహితీ స్నేహయాత్రకు పెద్దపల్లి జిల్లా అడిషనల్ కలెక్టర్ జి.వి. శ్యాం ప్రసాద్ లాల్ ముఖ్య అతిథిగా వ్యవహరించడమే కాకుండా చక్కని మార్గనిర్దేశనం చేశారు.

మొదటి యాత్ర కరీంనగరానికి సమీపంలోని బొమ్మలమ్మ గుట్టకు సాగింది. బొమ్మలమ్మ గుట్టనే వ్యవభాది అంటారు. కరీంనగర్ జిల్లా గంగాధర మండలంలోని కురిక్కాల, కొండన్నపల్లి గ్రామాల మధ్యలో నెలకొని ఉన్న ఈ

మొదటి యాత్ర
కరీంనగరానికి సమీపంలోని బొమ్మలమ్మ గుట్టకు సాగింది. బొమ్మలమ్మ గుట్టనే వ్యవభాది అంటారు. కరీంనగర్ జిల్లా గంగాధర మండలంలోని కురిక్కాల, కొండన్నపల్లి గ్రామాల మధ్యలో నెలకొని ఉన్న ఈ బొమ్మలమ్మ గుట్టపై అతి ప్రాచీన శాసనం చెక్కబడి ఉంది. తెలుగుభాషకు ప్రాచీన హెబాదాను తెచ్చి పెట్టింది ఈ బొమ్మల గుట్ట శాసనం. ఇది త్రిభాషాశాసనం.

బొమ్మలమ్మ గుట్టపై అతి ప్రాచీన శాసనం చెక్కబడి ఉంది. తెలుగుభాషకు ప్రాచీన హెబాదాను తెచ్చి పెట్టింది ఈ బొమ్మల గుట్ట శాసనం. ఇది త్రిభాషాశాసనం. బొమ్మలమ్మ గుట్ట శాసనంలో తెలుగులో 3 కంద పద్యాలు, 6 సంస్కృత పద్యాలు, 3 కన్నడ పద్యాలు చెక్కబడి ఉన్నాయి. తెలుగులో రచించిన ఈ 3 కంద పద్యాల ఆధారంగానే తెలుగు భాషకు ప్రాచీన హెబాదా దక్కింది. ఈ శాసనం క్రీ.శ.945 (10వ శతాబ్దం) నాటిదని చెంది ఉంటుందని చరిత్రకారులు నిర్ధారించారు.

కొండన్నపల్లి గ్రామానికి చెందిన విద్యావేత్త ఉప్పు లింగయ్య గారు

బొమ్మలమ్మ గుట్ట పరిరక్షణకు చాలా శ్రమించారు. ఈ మధ్యనే గుట్టపైకి ఎక్కడానికి సౌకర్యాలు కల్పించారు. కవులు, రచయితలు చాలా సులభంగా గుట్ట పైకి చేరుకున్నారు. శాసనం చెక్కబడిన సిద్దశిల యొక్క ముందు భాగం సుమారు వందమంది మసలడానికి సరిపోయేంతగా ఉంది. ఇంచుమించు 1100 సంవత్సరాల క్రితం నాటి ఒక చారిత్రక ఘట్టాన్ని కనులారా వీక్షించిన కవులు, రచయితల మనసులు మైమరచిపోయాయి. అవి ఆనందాశ్రు పులా? లేక ఉబికి వస్తున్న చైతన్య భావనలా? ఎవరికీ అర్థంకాని పరిస్థితి!

సిద్దశిల మీద శాసనంతో పాటు, చక్రేశ్వరి (బొమ్మలమ్మ), తొలి (ఋషభనాథుడు), 24వ (వర్ధమానుడు) తీర్థంకరులు, జైన మునుల శిల్పాలు చెక్కబడ్డాయి. 9వ శతాబ్దంలో పురుడు పోసుకున్న జైన మతాన్ని స్థాపించిన మొదటి తీర్థంకరులు, చివరి తీర్థంకరులు కళ్ళకెదురుగా కనిపించడంతో అందరిలోనూ ఆనందానుభూతులు ఆలుముకున్నాయి. ఈ శాసనకర్త జినవల్లభుడు. ఇతడు కన్నడ మహాకవి పంపనకు సోదరుడు. ఇతడు వేములవాడ చాళుక్య ప్రభువైన రెండవ అరికేసరి ఆస్థానకవిగా, దండ నాయకునిగా ఉన్నాడని సాహిత్య చరిత్ర చెబుతున్నది. ఈయన విక్రమార్క చరిత్రమనే కావ్యాన్ని రచించాడు. రెండవ అరికేసరి పంప మహాకవికి ధర్మపురి ఆగ్రహారాన్ని బహుమతిగా ఇచ్చినాడు. జినవల్లభుడు తప్పించిన తటాకం పేరు 'కవితా గుణార్ణవం' అని తెలిసాక మనసు మనోజ్ఞమవుతుంది.

రెండవది "గూడూరు- బమ్మెర- పాలకుర్తి" సాహితీయాత్ర. ఈ త్రయంలో మొదటి సందర్శన గూడూరు. ఇది జనగామ జిల్లాలో ఉంది. విరియాల కామసాని వేయించిన క్రీ.శ.1124 నాటి శాసన స్తంభం ఇక్కడ ఉంది. ఒకవైపు తెలుగులో, 3 వైపుల కన్నడంలో ఈ శాసనం చెక్కబడింది. ఇందులో 3

చంపకమాల పద్మాలు, 2 ఉత్పలమాల పద్మాలు ఉన్నాయి. సంస్కృత చందస్సు కనిపిస్తున్న మొదటి తెలుగు శాసనంగా చరిత్రకారులు నిర్ధారించారు. శాసన స్తంభాన్ని చేతితో తడిమిన ప్రతి ఒక్కరి హృదయాల్లో ఏదో తెలియని ఉద్విగ్నత.

రెండవ సందర్శన బమ్మెర. నిగమ కల్పతరువు భాగవతము. భక్తి, జ్ఞాన, వైరాగ్య, తత్వ, మోక్షాలను ప్రసాదించే శ్రీమద్భాగవత కర్త భక్త పోతన జన్మించిన నేలపై అడుగుపెట్టడం సాహితీవేత్తల్ని పులకింపజేసిన సన్నివేశం. పోతన కలం పట్టి భాగవత రచన చేసిన మండపాన్ని, హలం పట్టి పంటలు పండించిన భూమిని కళ్ళ నిండా చూడడం సామూహికా నందానుభూతుల వ్యాప్తికి కారణమైంది. పోతరాజు అభిషేకాది పూజలు చేసిన శివాలయాన్ని దర్శించుకోవడం నవవిధభక్తి భావనల్ని ఏకం చేసినట్టు అనిపించింది.

మూడవ సందర్శన పాలకుర్తి (పాల్కురికి). పాల్కురికి సోమనాథుని

జన్మస్థలమిది. సంస్కృతం, తెలుగు, కన్నడ భాషల్లో పండితుడైన పాల్కురికి సోమనాథుని కృతులు భక్తి, శృంగార ప్రధానాలు. దేశికవిగా ద్విపదలో రచనలు

రెండవ సందర్శన బమ్మెర. నిగమ కల్పతరువు భాగవతము. భక్తి, జ్ఞాన, వైరాగ్య, తత్వ, మోక్షాలను ప్రసాదించే శ్రీమద్భాగవత కర్త భక్త పోతన జన్మించిన నేలపై అడుగుపెట్టడం సాహితీవేత్తల్ని పులకింపజేసిన సన్నివేశం. పోతన కలం పట్టి భాగవత రచన చేసిన మండపాన్ని, హలం పట్టి పంటలు పండించిన భూమిని కళ్ళ నిండా చూడడం సామూహికా నందానుభూతుల వ్యాప్తికి కారణమైంది.

చేసిన పాల్కురికి సోమనాథుని పేరుతో తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఇక్కడ సోమనాథ స్మృతివనం నిర్మించింది. తెలంగాణ మంత్రివర్యులు ఎర్రబెల్లి దయాకర్ రావు గెస్ట్ హౌస్ లో నిర్వహించుకున్న సభా కార్యక్రమంలో ఈ స్నేహయాత్రల ఉద్దేశాన్ని సాహితీ గౌతమి ప్రకటించింది. అదే విధంగా జి.వి. శ్యాంప్రసాద్ లాల్ ని అభినందిస్తూ 93 మంది రచయితల సృజనలలో కూడిన రచనలతో “భోజరాయలు” గ్రంథావిష్కరణను గౌతమి నిర్వహించింది.

పాలకుర్తి గ్రామ శివారులోని కొండ మీద శ్రీ సోమేశ్వర, శ్రీ లక్ష్మీనరసింహ ఆలయాలున్నాయి. కొండ లోపలనే ఉన్న గుహలో పక్కపక్కనే ఉన్న రెండు బిలాలలో సహజసిద్ధంగా వెలిసిన ఇరువురు స్వాములను దర్శించుకున్నాక అందరి అంతరంగాల్లో శివ కేశవ అభేదం ఆవిష్కృతమైంది.

పడమటి దిక్కున అర్కుడు అస్తమించాక సోమనాథుడి ఎత్తైన భారీ విగ్రహ దర్శనం మదిని సాహిత్య చరిత్రలో శివకవి యుగం వైపు మళ్లిస్తుండగా కరీంనగరానికి తిరుగు ప్రయాణం మొదలైంది. సాహిత్య పర్యటనలు ప్రాంతాల మధ్య సాంస్కృతిక బంధం పటిష్టం చేస్తాయని మహాసాహితీవేత్తలు పీల్చిన గాలిని పీల్చుకోవడం వల్ల సాహితీవేత్తల భావన శక్తి విస్తృతమవుతుందని పెద్దపెల్లి జిల్లా అడిషనల్ కలెక్టర్ ఉద్దేశ్యంతో అన్నారు. అదేవిధంగా సాహితీ గౌతమి అధ్యక్షులు నంది శ్రీనివాస్ సాహితీవేత్తల ఆలోచనలను నవ్యత్వం వైపు మళ్ళించడానికి సాహితీ గౌతమి ఈ యాత్ర చేసిందని తెలియజేశారు. సాహితీ గౌతమి యాత్రకు పెద్దపెల్లి అడిషనల్ కలెక్టర్ శ్యాం ప్రసాద్ లాల్ మూల భూమికగా నిలిచారని నంది శ్రీనివాస్ పేర్కొన్నారు. ఈ స్నేహయాత్రలు ఇంతటితో ఆగవు. సాహితీ గౌతమి వీటిని కొనసాగిస్తుంది.

ఒకే ఒక్కవాయం చాలు..

నిద్రాణమై ఉన్ననిన్ను

నిప్పురవ్వను చేసి

నిశిత్రాతులు నిండిన

నీ జీవితాన్ని వెలిగించేందుకు..

జ్ఞాపకాల త్రుంకుపెట్టెలో దాగిన

తీయని అనుభూతుల్ని తట్టిలేపి

నిన్ను నీకే కొత్తగా పరిచయం చేసే

ఒక్క బలమైన వాక్యం

అప్పుడెప్పుడో మీ ఊరి వాగులో

ఈతకొట్టినంక కోతికొమ్మచ్చిఆటల్లో

పారేసుకున్న బాల్యస్మృతులు

నీమనసంతా ఒయాసిస్ లై మొలిచేందుకు

సాంద్రమైన అక్షరాలహారం చాలు

చిన్నప్పుడు నాయన కోపంతో

నీ వీపు కంటించిన ఐదుసూర్యుళ్ళను

తన కంటిపాపల్లో తుడుస్తున్న

అమ్మప్రేమని గుర్తుచేసే

అనుభూతి ప్రతీకొక్కటి చాలు

తుప్పుపట్టిన నీ జీవనహారాన్ని

మెరిగిసుకతో రుద్ది మెరిపించి

నీ గుండెపూల పరిమళం

దిగులుమనోఆకాశాల్లో

వెలుగువనై కురిపించే

ఒక్కతొలకరి వాక్యం

నువ్వు నడిచే దారుల్ని

రహదారుల్ని చేసి

నీ భవిష్యత్ గమనాన్ని మల్లించే

జీవమున్న ఒక్కవాయం

చరిత్రపుటల్లో నీ పేరు శిలాక్షరాన్ని చేసే

సంజీవని లాంటి పాదం

ఒక్కటి.. ఒక్కటి చాలు...

సంజీవనీలాంటి పాదం

డా. బాణాల శ్రీనివాసరావు, 94404 71423

విప్లవం నుంచి ప్రజాస్వామ్యం వైపు నడిపించింది బాబాసాహెబ్ అంబేద్కర్

- జయరాజ్

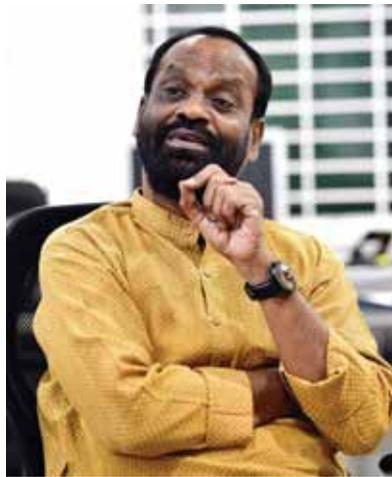
కాలోజిని చూసిన కవి. కాలోజిలో నడిచిన కవి. కాలోజి బస్తా పట్టుకుని నడిచిన కవి. కాలోజిలో కలిసి పాఠ హక్కుల కోసం నిరదించిన కవి. ప్రశ్నించే తత్వానికి కూడా ఒక అవార్డు ఉంటుంది. అది కాలోజి అవార్డు అని విశ్వసించి స్వీకరించిన కవి. దాశరథి ఆ చల్లని సముద్ర గర్భంతో, కాలోజి ఆచరణతో ప్రభావితమైన జయరాజ్ తో తంగేడు ముచ్చట.

సారీ! నమస్తే. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ప్రతిష్టాత్మకంగా ఇచ్చే కాలోజి పురస్కారం అందుకున్న మీకు హృదయపూర్వక శుభాకాంక్షలు. తంగేడు తెలంగాణ అస్తిత్వం. మీ మాటల్లో తెలంగాణ సంస్కృతి గురించి చెప్పండి.

ప్రకృతిని ప్రేమించే తత్వం ప్రపంచంలో అన్ని చోట్ల ఉంటుంది. కానీ ప్రకృతిని పూజించే తత్వం ఇక్కడ చాలా గొప్పగా అగువడ్డది. ఇది మనకు తెలంగాణకు గర్వకారణం.

కాలోజి అవార్డును ఏ విధంగా విశ్లేషిస్తారు?

కాలోజి తెలంగాణకు తండ్రి వంటి వాడు. ఆయన జీవితకాలమంతా కూడా ఈ సమాజంలో మార్పు కోసమే ప్రయత్నం చేశాడు. ఒక హింస లేని సమాజాన్ని కోరుకున్నాడాయన. ప్రభుత్వాలే హింసను కోరుకుంటే

ప్రతిహింస చేయడం తప్పు కాదని చెప్పాడాయన. ఒక సిరాచుక్క లక్ష మెదళ్లకు కదలిక అన్నాడాయన. అక్షరం యొక్క ప్రాధాన్యతను ఆకాశానికెత్తాడు. అన్నపురాశులు ఒక వైపు ఆకలి మంటలు ఒకవైపు అని ప్రశ్నించాడు. అలాంటి గొప్ప కవి అవార్డు నాకు రావడం అనేది ఈ తెలంగాణ ప్రభుత్వానికి ప్రత్యేకంగా కృతజ్ఞతలు చెప్పాలి. ఒకరకంగా చెప్పాలంటే కాలోజి నారాయణరావుకు పద్మవిభూషణ అవార్డు పీఠీ నరసింహారావు ప్రధానమంత్రిగా ఉండటం వల్ల అది సాధ్యమైందేమో అని అనిపించింది. అంటే ఇలాంటి ప్రశ్నించే కవులకు పద్మ విభూషణ్ లాంటిది రాదు. అలాగే కాలోజీ అవార్డులాంటి అవార్డు నాకు

అత్యున్నతమైన స్నేహం కలిగిన గౌరవ ముఖ్యమంత్రి గారు ఈ రాష్ట్రానికి ముఖ్యమంత్రిగా ఉండటం వల్ల నాకు అవార్డు వచ్చిందనేది నేను ఫీల్ అవుతున్నాను.

భూమి తల్లి గొప్పదనం మీ మాటల్లో పాటల్లో వివరిస్తారా?

“ఎంత చల్లనిదమ్మ ఈనేల తల్లి ఎంత చక్కటిదమ్మ నన్నుగన్న తల్లి పచ్చ పచ్చాని పట్టు చీరల్ని కట్టింది పండుటాకుల వంటి రవికలని తొడిగింది కొండకోనలనేమో కొప్పున ముడిసింది పొద్దు పొడుపునేమో ముద్దాడబోతుంది “ఎంత”

వాన జల్లుకు నీ ఒళ్ళు కదిలిందమ్మ నల్లమబ్బుల్లోన నెలలు పడ్డాయమ్మ ఋతువు ఋతువుకు నువ్వు బాలింతవోయమ్మ రతనాల పంటంత నీ కడుపు పంటమ్మ “ఎంత”

“గింజ గింజకు వెయ్యి గింజల్ని తొడిగావు తాతా ముత్తాతలకు తల్లి నీ వైనావు జన్మ జన్మకు నీవు జన్మనిచ్చినావు చనిపోతే గుండెల్లో చితి పేర్చుకున్నావు “ఎంత”

ఆకాశమే నీకు ఆత్మబంధువంట సుక్కలన్నీ నీకు అక్క చెల్లెల్లంట సందమామ నీకు చిన్ని తమ్ముడంట సూర్యుడేమో నీకు చుక్కాని అవునంట “ఎంత”

తెలంగాణ ప్రాంతాన్ని ఏమని

వర్ణిస్తారు?

ఇక్కడ ఈ నేల మీద ఉన్న వైవిధ్యం ఏదైతే ఉందో అది చాలా గొప్పది. ఇక్కడ ప్రతి పుష్పాన్ని ముట్టుకున్నా , రాయిని ముట్టుకున్నా , నీళ్ళను ముట్టుకున్నా అది ఎంతో అద్భుతం.

సీతారాముల అడుగుల సవ్వడిదీ గోదావరీ సిరులై కురిసిన వన్నెల సంధ్రమిదీ గోదావరీ

ఎగిరే పక్షికి జీవం పోసి గిరిజన కూనల దాహార్తి తీర్చి

చాప పిల్లల ఈ వలలో చిక్కి జాలరి గుండెలో దీపం పెట్టి

పొలముల ముత్తైదువలుగా చేసి ప్రజలకు పట్టెడు అన్నం పెట్టిన

సీతారాములు అడుగుల సవ్వడిదీ గోదావరీ

అలలేనా నా ఇవి ఆణిముత్యములు మేటలు కావని ఇసుక పానుపులు

పొరల కిందనే నల్లని సిరులు తల్లివి నీవు పంచిన వెలుగులు

కష్టజీవుల పెన్నిధి అయినది ఖనిజ సంపదల గోదావరీ ఖని

సీతారాములు అడుగుల సవ్వడిదీ గోదావరీ

నింగిని తాకిన రేల పాట ఇది అలలై సాగిన ధింస నాట్యమిది

వనమూలికలకు ఆయువుపట్టిది

పచ్చని అడవుల పాసికొండలవి

అడవి బిడ్డల పురిటి గడ్డ ఇది అజ్ఞాత వీరులకు ఆత్మరక్షణిది”

సీతారాములు అడుగుల సవ్వడిదీ గోదావరీ తెలంగాణ ప్రాంతమంతా కూడా ఒక అద్భుతమైన సుందరకాండ.

చెట్టుకు విత్తనం లాంటిది బాల్యం కదా... మీ బాల్యం ఎలా గడిచింది?

ఉమ్మడి వరంగల్ జిల్లా గుమ్మలూరు అనే గ్రామంలో మావూబాబాద్ లో నేను పుట్టాను. చాలా విసిరి వేయబడ్డ వెలి

వాడలు ఉంటాయి కదా! ఆ వెలివాడలో పుట్టాను. కఠోరమైన పేదరికాన్ని అనుభవించాను. నేను పుట్టినప్పుడు ఆరో

తరగతి ఏడో తరగతి వచ్చినప్పుడు భయంకరమైన కరువు ఉండేది. ఆ

కరువుకు మా ఊరిలో తాటివనం ఉండేది. ఆ తాటి పళ్ళు కోసుకొచ్చుకొని ఉడక

బెట్టుకొని తినేవాళ్ళం. కరువుకు తట్టుకోలేక మా నాన్న, మేము

నాగార్జునసాగర్ కిందికి బతకటానికి వెళ్లిపోయాం. ఆ రోజుల్లో చాలా

భయంకరంగా ప్యూడలిజం ఉండేది. వాటన్నిటి వల్ల నేను విప్లవ ఉద్యమం వైపు

వచ్చాను.

తెలంగాణ కన్నా ముందు సాహిత్యం... తెలంగాణ తర్వాత సాహిత్యం... పరిణామ క్రమం ఏమిటి?

తెలంగాణ కన్న ముందు నేను

తెలంగాణ కన్న ముందు నేను

విప్లవ

పాటలు రాసుకునే నేను మొట్టమొదటిసారి అక్షరొద్యమంలో నన్ను అక్షరాస్యత మీద పాటలు రాయడానికి ప్రభుత్వం పిలిచింది. అప్పుడు నన్ను ఒక అదవి ప్రాంతంలో అక్షరాలు నేర్పడానికి వేశారు. అక్కడ గమనిస్తే... ఆ గిరిజనులకు విద్య రాదు అనడానికి వీలు లేదు. “పరుగెత్తే లేడి తోటి పరిగెడుతుంటాడు ఎగిరేటి పక్షి నైన కూల్చి వేస్తాడు పెద్దపులినైనా చూపులతో కట్టివేస్తాడు” ఇన్ని విద్యలు వచ్చిన నీకు నాలుగు అక్షరాలు రావా? అని “కొండల్లో కోయిల పాటలు పాడాలి పల్లెల్లో అక్షర దీపం వెలగాలి” పాట రాసాను.

చెప్పాను కదా కరువు...

“ఇంకేమీ మిగిలింది రా తెలంగాణ జిల్లేడు మొలిసిందిరా

ఇంకేమీ మిగిలింది రా తెలంగాణ పల్లెరు కాసిందిరా

వరిసేలు కడుపుకే తిండి గింజలు లేక వలవలా ఏడుస్తు ఉన్నది

పత్తి చేనుకు ఒంటిమీద బట్ట లేక సిగ్గుతో తలదించుకున్నది

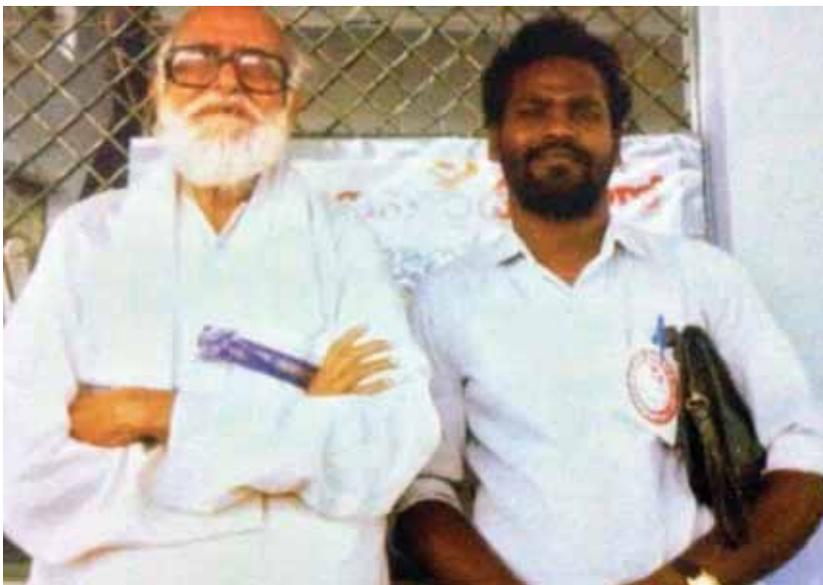
మొక్కజొన్న సంగ బిడ్డనెత్తుకుని ఊరిడిసి వలస బోతున్నది

మాదిగోల్ల డప్పు మండేటి కడుపును దండోరా వాయిస్తు ఉన్నది

కుమ్మరోళ్ళ కుండ చేతిలో సిప్పై గడప గడపకు దిరుగుతున్నది”

అలా కరువు నేపథ్యంలో నుంచే వచ్చిన మరో పాట

“వానమ్మ వానమ్మ వానమ్మ ఒక్కసారన్న వచ్చి పోవా వానమ్మా చేలల్లో నీళ్లు లేవు చెలకల్లో నీళ్లు లేవు వాగుల్లో నీళ్లు లేవు వంపుల్లో నీళ్లు లేవు నిన్నే నమ్మిన రైతు కళ్ళల్లో నీళ్లు లేవు కొంగున నీళ్లు తెచ్చే నింగిలో మబ్బులేవి చెంగుచెంగున ఎగిరే చెరువుల్లో చేపలేవి

తెల్లని కొంగ బావ కళ్ళల్లో ఊపిరేది” ఎదిగేటి మిరప సేను ఎండల్లో ఎండిపోయే సక్కాని మొక్కజొన్న ఎక్కెక్కీ వడ్డ సాగే పాల్వోసుకున్న కంకి పాలన్నీ ఉడిగి పాయే నీళ్ళోసుకున్న సేను నీళ్ళాడా లేక పాయే కర్రు నడవక పోయే బొర్రు నడవకపాయే తాళి పుస్తెలు పాయే తట్టి సెమ్ములు పాయే

నెర్రె పారిన బతుకు అర్రాజు పాలాయే” ఇది తెలంగాణ రాకన్నముందు ఇక్కడి పరిస్థితి. ఇలాంటి పరిస్థితుల నుంచి తెలంగాణ వచ్చిన తర్వాత ఇప్పుడు చెరువులొచ్చాయి. కాకతీయుల కాలం నుంచి వచ్చిన చెరువులను పునరుద్ధరించడం వల్ల తెలంగాణ అంతా కూడా ఎక్కడ చూసిన గాని ఎప్పుడో పోయిన గిజిగాడి గూళ్ళు, ఎండిపోయిన చెరువుల నుంచి చక్కని గూళ్ళు, పచ్చిక బయళ్ళు, ఇదంతా వాతావరణం అంతా కూడా ఒక గ్రీనరీ తెలంగాణను ఈనాడు చూస్తున్నాం.

“అమ్మా తెలంగాణమా అభివృద్ధికి చిహ్నమా తల్లి తెలంగాణమా తనువంతా బంగారమా

కాళేశ్వర నీళ్లతోటి కాలు కడిగినది .... అంటూ ఇలా పాడుకోవచ్చు.

సార్! కటిక పేదరికంతో కూడా మీరు ఎలా చదువుకోగలిగారు?

కన్న తల్లిదండ్రుల నుంచి గంధంపెల్లి కొత్తపేట ఊరుకు మా పెద్దమ్మ కాడికి పెంపకానికి వెళ్లాను. అక్కడ ఇద్దరు అమ్మలు ఉండడం వల్ల కొంచెం అన్నం దొరికింది. చదువుకోడానికి నాలుగు పైసలు వచ్చాయి. అట్లా గంధంపెల్లిలో, మహబూబాబాద్ లో చదువుకున్నాను.

మీ సాహిత్యానికి సింగరేణి, సింగరేణికి మీ సాహిత్యం పరస్పరం ఇచ్చి పుచ్చుకున్న తోడ్పాటు ఎటువంటిది?

సింగరేణిలో నేను చేరినప్పుడు సింగరేణి కార్మికుల మీద రాశాను. “అమ్మమ్మ సింగరేణి అమ్మా సింగరేణి సల్లంగా చూడవే తల్లి సింగరేణి అమ్మా

సింగరేణి మా తల్లి సింగరేణి అమ్మా సింగరేణి మా బువ్వా సింగరేణి నువ్వు కాలు పెడితే రైలు బండి ముందు కురుకును నువ్వు కాలుతుంటే కరెంటు వెలుగులవ్వును నీ చెమట తోటి చలువరాతి మేడలాయెరో నీ నెత్తురంతా మిల్లులాకు సత్తువాయెరో”

ఇలాంటి కంపెనీ ఒకానొక దశలో బి ఏ ఆర్ ఎఫ్ లోకి వెళ్ళిపోయింది. అంటే అమ్మి వేయబడే కంపెనీలోకి ఈ కంపెనీ కూడా జారిపోయింది. అలాంటి స్థితిలో మళ్ళీ కార్మికుల్ని వెంటబెట్టుకొని అన్నన్నా రాజన్నా, అన్నా రాజన్న రాజన్నా సింగరేణి బతుకు చీకటైనాదే రాజన్న, అప్పులోళ్లకు నువ్వు అప్పెట్ల గడతవు ఓ రాజన్న, చిట్టిలోళ్లకు నువ్వు చిట్టెట్ల గడతవు ఓ రాజన్న, ఎదిగిన బిడ్డకు వెండ్రెట్లా చేస్తవు ఓ రాజన్న, ఎదుగుతున్న కొడుకుకు కొలువెట్ల దెస్తవు ఓ రాజన్న, అట్ల సింగరేణి కార్మికులను వెంటబెట్టుకొని ఉద్యమాన్ని నడిపి, బి ఏ ఎఫ్ ఆర్ నుంచి ఉత్పత్తిని పెంచి ఒక స్వయం సమ్మర్ది సంస్థగా, కోట్ల రూపాయల లాభాలతో సంస్థ నడవడానికి నా సాహిత్యం ఉపయోగపడ్డది.

మీ జీవితాన్ని మలుపు తిప్పిన సంఘటన ఏది?

విప్లవ పాటలు రాసుకునే నేను మొట్టమొదటిసారి అక్షరోద్యమంలో నన్ను అక్షరాస్యత మీద పాటలు రాయడానికి ప్రభుత్వం పిలిచింది. అప్పుడు నన్ను ఒక అడవి ప్రాంతంలో అక్షరాలు నేర్పడానికి

వేశారు. అక్కడ గమనిస్తే... ఆ గిరిజనులకు విద్య రాదు అనడానికి వీలు లేదు. “పరుగెత్తే లేడి తోటి పరిగెడుతుంటాడు ఎగిరేటి పక్షి నైన కూల్చి వేస్తాడు పెద్దపులివైనా చూపులతో కట్టివేస్తాడు” ఇన్ని విద్యలు వచ్చిన నీకు నాలుగు అక్షరాలు రావా? అని “కొండల్లో కోయిల పాటలు పాడాలి పల్లెల్లో అక్షర దీపం వెలగాలి” పాట రాసాను. అప్పుడు ఎక్కడో మద్రాసులో ఉన్న నారాయణ మూర్తి గారు ఆ పాట విని తన “దండోరా” సినిమాలో పెట్టాడు. ఆ సినిమా తెరమీద నా పేరుతో ఆ పాట ప్రదర్శించడం మొత్తం ఆంధ్రప్రదేశ్లో క్రేజ్ రావడం జరిగింది. ఒక ఊరిలో రెండు మూడు పలకలమ్మే వ్యాపారి 500, 600 పలకలు అమ్మడం ఏదైతే ఉందో ఎడ్యుకేషన్ లో గొప్ప సంఘటనం. అది నా జీవితాన్ని మార్చేసింది. ఆ తర్వాత “అడవిలో అన్న” ఇంకో 25, 30 సినిమాలకు అద్భుతమైన పాటలు రాశాను.

మీరు చక్కగా పాడుతారు. సంగీత శిక్షణ ఏమైనా తీసుకున్నారా?

నాకు సంగీతంలో సరిగమపదనిసలు సరిగ్గా తెలియదు. అలాగే సాహిత్యం లో ఉండే యతి, ప్రాసలు తెలియదు. అవతలి వాళ్ళ హృదయాలకు చేరాలంటే ఏ భాషను వాడాలి? అవతలి వాళ్ళ హృదయాన్ని రంజింప చేయాలంటే ఎలాంటి పాటలు పాడాలి? అవతలి వాళ్ళ దుఃఖాన్ని ప్రజెంట్ చేసేటప్పుడు ఎటువంటి

భాషను వాడాలి? అనేది నాకు ప్రధానం. నా సాహిత్యంలో గ్రాంథిక పదాలు కనపడవు. సహజమైన పదాలు మాత్రమే దొర్లుతాయి. పండు ఒలిసినంత సునాయాసంగా ప్రజల హృదయాలకు తగిలేటట్టు పాటను రాస్తాను.

రాయడం, బాణి కట్టడం, పాడడం వాగ్గేయకారుల అక్షణం కదా! మిమ్మల్ని వాగ్గేయకారుడు అని అనవచ్చునా సార్?

పందకు పందశాతం అనవచ్చు, నేనే రాస్తాను, నేనే పాడుతాను. పాడే వాళ్ళు వేరే వారైనా నేనే బాణి కడతాను. నా పాటలన్నీ కూడా నేను స్వరపరిచినవే.

సార్! మీపై బాగా ప్రభావం చూపి, మీ జీవిత గమనాన్ని మార్చివేసిన పుస్తకం ఏదైనా ఉందా?

నేను క్యాన్సర్ వ్యాధి తోటి హాస్పిటల్లో పడ్డాను. కడుపుకు 42 కుట్లు వేశారు.

కడుపులో చాలా పార్ట్ తీసివేశారు. రెండు నెలల కంటే ఎక్కువ బ్రతకవు అని చెప్పారు.

అలాంటి టైంలో అప్పటివరకు విప్లవ ఉద్యమంలో తిరిగిన నేను ఆ హాస్పిటల్లో 20 పేజీల “అంబేద్కర్ దినచర్య” అనే పుస్తకం చదివాను.

ఎలా జీవించాలి? ఎలా నడవాలి? ఎలా మాట్లాడాలి? ఎలా సమాజాన్ని అర్థం చేసుకోవాలి? ఎలా సమాజం కోసం పనిచేయాలి? ఎన్ని గంటలు పని చేయాలి? ఎట్లా పని చేయాలి? అని ఒక ఎథిక్ విషయాన్ని ఆ పుస్తకం ద్వారా గ్రహించాను.

అప్పటివరకు తీవ్రవాద భావజాలంలో ఉన్న నన్ను డెమోక్రటిక్ వ్యవస్థలోకి ఆ పుస్తకం తీసుకొచ్చింది.

అంబేద్కర్పై మీరు రాసిన పాట చాలా పాపులర్... ఆ పాట రాయడానికి కారణం?

“దండమో ఓ దీనబాంధవా” అని అంబేద్కర్ను పొగుడుతూ ఒక పాట ఉండేది. అంబేద్కర్ ఫిలాసఫీ చెప్పే పాట ఈ దేశంలోనే అంతవరకు రాలేదు.

అంబేద్కర్ దినచర్య పుస్తకాన్ని చదివిన తర్వాత నేను రాసిన పాట ఇది. “జగోరే జాగో అంబేద్కర్, జగతి జననేత అంబేద్కర్, భవితకు మార్గం అంబేద్కర్, బడుగులకు ప్రాణం అంబేద్కర్, మా బల్లో టీచర్ అంబేద్కర్, మా బతుకు ప్యూచర్ అంబేద్కర్, మా దారికి టార్చ్ అంబేద్కర్, భారత్కు మార్గ్ అంబేద్కర్, కులానికి శూలం అంబేద్కర్, మతానికి మందుర అంబేద్కర్, మనువుకు మరణం అంబేద్కర్, మానవతా మూర్తి అంబేద్కర్, బువ్వకై పోరితే అంబేద్కర్, భూములను పంచితే అంబేద్కర్, పరిశ్రమల వాటా అంబేద్కర్, ప్రగతి జన సూత్రం అంబేద్కర్”

ఎక్కడో యూరప్ లో పుట్టిన మార్క్స్ ని చాలా అద్భుతంగా

“ఎవరో ఈ బిడ్డలు నింగిలో నెలవంకలు ఎవరో ఈ పిల్లలు అడవి మల్లె పువ్వులు వాళ్ల నడుముల్లో తూటాల దండలు వాళ్ల నడకల్లో ఎర్రాని జెండలు”

అద్భుతమైన ఫిలాసఫీని ఒక నక్సల్బరిని దించిన నేను ఎప్పుడైతే “బాబాసాహెబ్ అంబేద్కర్” పుస్తకాన్ని చదివానో భూములను జాతీయం చేయమన్న అంబేద్కర్, పరిశ్రమల్లో కార్మికులకు

వాటా ఇయ్యమన్న అంబేద్కర్, స్త్రీలు పురుషులతో సమానంగా ఉండాలని బిల్లు తీసుకొచ్చిన అంబేద్కర్ గురించి తెలిసిన తర్వాత మార్క్స్ను చూడలేకపోయాను అని గమనించాను.

పూలేను, సావిత్రిబాయిని చదివాను. బొద్దంలోకి చేరాను. ఇలా కొత్త జీవితాన్ని నాకు బాబా సాహెబ్ అంబేద్కర్ ఇచ్చాడు.

ప్రపంచంలోనే అత్యంత అందమైన, ఉన్నతమైన, ఉన్నత స్థానంలో అంబేద్కర్ విగ్రహాన్ని హైదరాబాదులో మన రాష్ట్ర ప్రభుత్వం, కేసీఆర్ ప్రతిష్ఠించిన ఆ విగ్రహాన్ని రోజుకు ఒక్కసారైనా చూడకుండా నిద్రపోలేను.

చట్ట వ్యతిరేకంగా పనిచేసిన వాన్ని చట్టాన్ని గౌరవించాల్సిన పరిస్థితికి తెచ్చిన వ్యక్తి అంబేద్కర్. ఇది నాలో వచ్చిన మార్పు.

బుద్ధుడు హంసను తన తమ్ముడు దేవదత్తుడు కొట్టినప్పుడు. గాయపడిన హంసను బుద్ధుడు ప్రేమతో హత్తుకుని దానికి కట్టుకట్టాడు. దానికి పునరుజ్జీవం ఇస్తాడు. ఇప్పుడు హంస ఎవరిది అన్నప్పుడు సమాజం దానిని కాపాడిన బుద్ధుడిదే అని చెప్పింది.

బొద్దంలో మొదటగా చెప్పిందే “ప్రకృతి, ప్రకృతిలోని జీవరాసి ఎడల ప్రేమ కలిగి ఉండాలి” అని. బాబాసాహెబ్ అంబేద్కర్ తన గోళ్లు తీస్తూ ఉంటాడు. తీసిన గోళ్లను ఒక కాగితంలో పొట్లం కడుతూ ఉంటాడు.

అప్పుడు ఆయన భార్య అడిగింది. “ఎందుకంత ప్రేమతో పొట్లం కడుతున్నావు” అని అప్పుడు అంబేద్కర్ “ఎక్కడ వీటిని పావురాలు గింజలు అనుకొని తిని గొంతులో ఇరుక్కుని చచ్చిపోతాయేమో”నని సమాధానమిస్తాడు.

అంటే అంత అద్భుతమైన ప్రకృతి ప్రేమికులు పుట్టిన ఈ నేలమీద ప్రకృతి వైపు వచ్చాను. “అవని” అనే అద్భుతమైన పుస్తకం రాశాను. అది ఇంగ్లీషులో, హిందీ, కన్నడ ఇంకా అనేక భాషల్లో వచ్చింది. ఆ పుస్తకం చదివిన రైతులు రసాయనక ఎరువులు వెయ్యకుండా పంట పండించారు. పండిన ఆ పంటను నాకు పంపారు. పండ్ల తోటలు కూడా

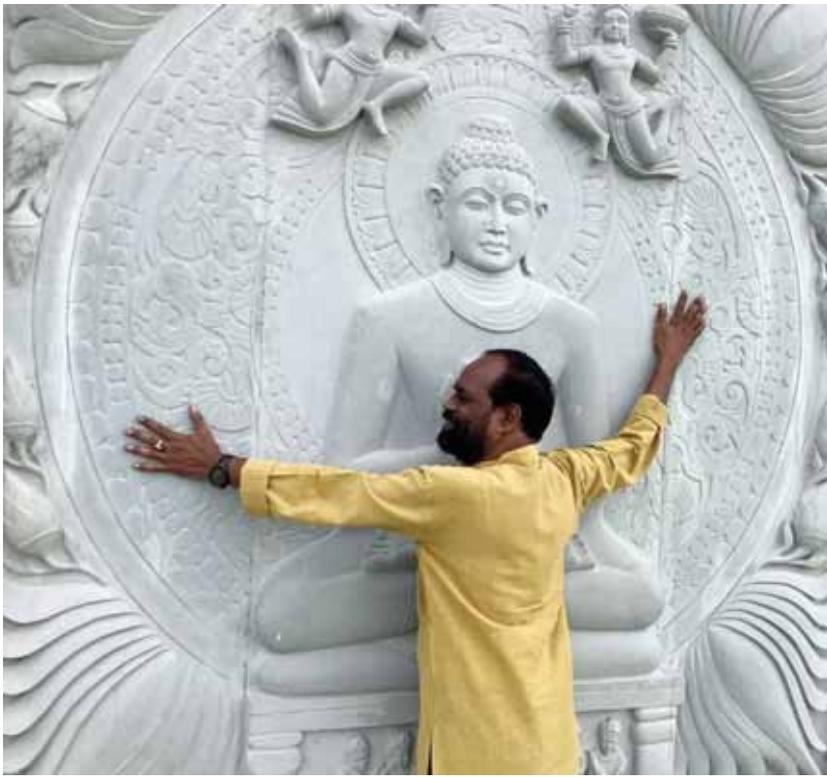

రసాయనిక ఎరువులు లేకుండా పెంచారు. ఆ పండ్లను నాకు పంపారు. తద్వారా నేను క్యాన్సర్‌ను జయించాను. క్యాన్సర్ లక్షణాలు లేకుండా ఈరోజు ఉన్నాను. రెండు నెలల కన్నా ఎక్కువగా బతకడని వైద్యులు చెప్పిన ఈ జయరాజ్ 20 ఏళ్లుగా కూడా బతుకుతున్నాడు. దానికి కారణం ప్రకృతి, బాబాసాహెబ్ అంబేద్కర్. గౌతమ బుద్ధుడు.

సమకాలీన వ్యక్తుల్లో మీపై ప్రభావం చూపినవారి గురించి వివరిస్తారా?

గద్దరన్న. ఆయన ప్రభావం నాపై, నా ప్రవాహం ఆయనపై ఉంది. విప్లవోద్యమంలో ఉన్న ఆయన కర్రకు ఉండే ఎర్ర జెండాకు నీలి జెండా కూడా జోడించాడు. రవీంద్రభారతిలో బాబాసాహెబ్ అంబేద్కర్ పాటలు ఆవిష్కరించేటప్పుడు ఎప్పుడూ గోసి గొంగడి ధరించే గద్దరన్న మొదటిసారిగా సూటు బూటు వేసుకొని వచ్చాడు. అది నా ప్రభావమే. ప్రారంభంలో నన్ను ప్రభావితం చేసిన వ్యక్తి గద్దరన్న.

“సిరిమల్లె చెట్టు కింద లచ్చుమమ్మో లచ్చుమమ్మో
 నువ్వు చిన్నబోయి కూర్చున్నా
 వెండుకమ్మో ఎండుకమ్మో
 మోకాళ్ళు మట్టుకు బురదాలో దిగబాడి
 ఎద్దోలె ఎనకాకు ఒక్కొక్క అడుగేసి
 నాట్లీసి నాట్లీసి లచ్చుమమ్మో
 లచ్చుమమ్మో
 నీ నడుములే ఇరిగేనా లచ్చుమమ్మో
 లచ్చుమమ్మో
 పాసిపోయిన బువ్వ మాడిపోయిన గట్టు
 సలిగంజి బోసుకొని సప్పదే దాగితే
 కక్కుడేరుగుడు బెట్టి లచ్చుమమ్మో
 లచ్చుమమ్మో
 నీ డొక్కంతా గుంజిందా
 లచ్చుమమ్మో లచ్చుమమ్మో
 దసరా పండుగ వచ్చే దమ్మిడీ లేదాయె
 దీపావళి వచ్చే దీపెంత లేదాయె
 నీ బతుకెంత అమవాస లచ్చుమమ్మో
 లచ్చుమమ్మో
 నీ బతుకంతా శివరాత్రి లచ్చుమమ్మో
 లచ్చుమమ్మో”

నేను విప్లవ ఉద్యమంలో రావడానికి గద్దరన్న ప్రభావితం చేశాడు. ఆయనను డెమోక్రటిక్ వైపు, రాజ్యాంగం వైపు రావడానికి, బాబాసాహెబ్ అంబేద్కర్ వైపు రావడానికి ఆయనను నేను ప్రభావితం చేశాను.

ఇంకా పాట ఏం చేయాల్సి ఉంది?
 పాట సమాజాన్ని బాగా కల్టివేట్ చేయాలి. మెదళ్ల మీద వ్యవసాయం చేయాలి. ఒక విజ్ఞానాన్ని పండించాలి. హృదయాలను రంజింప చేయాలి. ఒక మెటాలిక్ స్వభావం కలిగిన ఈ సమాజంలో మట్టి హృదయానికి సజీవత్వం ఇవ్వాలి.
వచన కవిత్వం మీద ఏమైనా ప్రయోగం చేశారా?
 అవని పుస్తకం అంతా వచన కవిత్వమే. అంటే కథ చదివినట్టే ఉంటుంది. అందులో అద్భుతమైన
 “సూర్యుడు నా తండ్రి చంద్రుడు నా తమ్ముడు
 గ్రహాలు నా సహచరులు
 వినీలాకాశమే నా ప్రపంచం
 ఒకనాడు దేదీప్యమానంగా వెలిగాను
 నేడు కలుషితమైపోయాను
 నా మీద జీవించే సమస్త జీవరాశి
 కనుమరుగయ్యే సమయం ఆసన్నమైంది

నేను కట్టుకున్న ఓజోన్ చీరే చినిగిపోయింది
 నా కాళ్లు గతి తప్పుతున్నాయి నా చేతులు పనిచేస్తలేవు
 హృదయం లయబద్ధంగా కొట్టుకోవడం లేదు
 నిన్నటి చరిత్రను రేపటి సమాజానికి అందించే ఒక కవి కావాలి, జయరాజ్ కావాలి. అనే పద్ధతిలో “అవని” రాశాను. పుడమి తల్లి ఇచ్చిన గిప్స్ అది.
ఇరవై నాలుగు నిమిషాల “శిల” పాట వేపథ్యం వివరిస్తారా?
 మొత్తం సాహిత్యంలో ఇప్పటి వరకు చూసుకున్నట్లయితే నోబెల్ బహుమతి పొందిన రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్ గీతాంజలి, జ్ఞానపీఠ్ పొందిన సినారే విశ్వంభర ఈ రెండు పుస్తకాలు చదివిన తర్వాత అసలు నిన్ను నువ్వు మార్చుకోరా. నువ్వే శిలవు, నువ్వే శిల్పివి, నువ్వే శిల్పానివి. నువ్వు ఎలా తయారు కావాలంటే అలా అవుతావు.
 “శిలా నువ్వే శిల్పివి నీవే శిల్పము నీవే సృష్టిలో
 నిన్ను నువ్వు మలుచుకుంటూ నిలిచిపో చరిత్రలో
 పుడమిలో అణువణువు నీదే పరవశించుట నేర్చుకో”

జీవితం ఇక మళ్ళీ రాదు సార్దకం చేసుకో”
 గాయపడకుండా హృదయం గేయమవుతుందా
 కలత పడకుండా మెదడు కావ్యం అవుతుందా
 ఉలికి భయపడితే శిలలు శిల్పమవుతాయా
 అలకు భయపడితే నావా దరికి చేరేనా
 ఆటు పోటులు ఎదురు దెబ్బలు లేని జీవితమున్నదా
 ఓర్పును చవి చూడకుండా మార్పు పోతా ఉన్నదా”
 “పాడిపంటలు పసిడి రాశులు, ఆలమందలు పాలధారలు
 గరక వుప్పులు గడ్డి పాములు తుమ్మెదలు తూనీగలప్పును ఎన్నో ఉండి ఏమీ లేదని బాధపడతావెందుకోయ్
 జీవించడంలో ఉన్న మధురిమ తెలుసుకోవెందుకోయ్”
 ఈ పాట ప్రపంచవ్యాప్తంగా నన్ను ఒక విశ్వకవిగా తీర్చిదిద్దింది.
 సాహిత్య పత్రికల్లో తంగేడు స్థానం మీ

దృష్టిలో...
 తంగేడు పత్రికకు వెన్నుపూసలాగా ఒక తల్లి ఉన్నది. ఆ అమ్మతనం, ఆ కమ్మతనం, ఆ మాతృత్వం ఏదైతే ఉందో సాహిత్యానికి అదే పుడమి. ఈ పుడమి సజీవగ్రహం. ఎన్నో గ్రహాలు ఉన్న వాటి మీద జీవం లేదు. ఈ పుడమే జీవగ్రహం. ఈ పుడమికి ఆనవాళ్లు ఆడవాళ్లు. ఆడవాళ్లు నడిపే పత్రిక ఏదైనా ఎంతో అద్భుతంగా ఉంటది. సాహిత్య పత్రికను కవితమ్మ నడపడం ఏదైతే ఉందో అది నిలబడతది.
తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని ఒక లైన్లో చెప్పమంటే ఏం చెబుతారు?
 తెలంగాణ ఉద్యమం అనేది ఒక అణచివేత నుంచి పుట్టి, అణచివేతను ధిక్కరించి గెలిచింది నిలిచింది.
వర్తమాన సాహిత్యకారులకు మీరిచ్చే సందేశం?
 కాళోజీ లాగా రాయండి, కాళోజీ లాగా జీవించండి. కాళోజీ లాగానే వెళ్ళిపోదాం.
మీ జీవితాశయం?
 హెచ్చుతగ్గులు లేని సమాజం ఏర్పాడాలన్న కోరిక తప్ప నాకంటూ ఈ

ఆశయం లేదు.
ఇప్పుడు తెలంగాణలో కవులకు గుర్తింపు ఎలా ఉంది?
 “జానపద జాబిల్లి పూసింది రా పల్లె పల్లంత వొల్లిరిసి ఆడింది రా తెలుగమ్మా నుదుటికి సింధూరం అద్దిన తెలంగాణ కవుల జాడేది రా”
 అరే తెలుగమ్మా అని అన్నావు. తెలుగమ్మకు నేను సింధూరం అద్దాను. నా జాడ లేకుండా పోయింది. అని వేదనపడ్డ కానీ తెలంగాణ ప్రభుత్వం వచ్చిన తర్వాత నన్ను ఉత్తమ సాహిత్య వేత్తగా పురస్కారాన్ని ఇచ్చి గౌరవించింది. ఇప్పుడు కాళోజీ అవార్డు ఇచ్చింది. మన యాస భాష తెలిసిన ఒక సాహిత్యకారుడే ముఖ్యమంత్రి కావడం వల్ల ఇవన్నీ సాధ్యమైనాయి.
తెలంగాణ పాటై, పరిమళమై సాగుతున్న జయరాజ్ సార్ మీకు ధన్యవాదాలు.
 ఇంటర్వ్యూ ఘనపురం దేవేందర్ 99480 32705

స్వేచ్ఛా వీచికలు

డా॥ రఘుపతి శాస్త్రి, 73867 58370

తెలగాణా ప్రతి వీధి యందునను సంతృప్తి గనన్ బాధితుల్ కలిమిన్ జాటుచు స్వేచ్ఛ నంది తమ లక్ష్యమున్ తగన్ గాంచి స త్ఫలితమ్మందిన యట్టి రోజిది భువిన్ స్వాతంత్ర్య పోరాటమం దల మెక్కం గని నట్టి యాస్పతులె మోదమ్మున్ ప్రసాదించునో తెలగాణమ్మను సొంత రాష్ట్రమునకై ధీయుక్తితో పోర నీ యిల యంతన్ సమరమ్ము జేయ గనగా యీడేరె ఆకోర్కె స త్ఫలమున్ గాంచిన యట్టి రోజిది గనన్ స్వాతంత్ర్యమున్ గాంచు ఆ కల రూపమ్మును దాల్చినట్టి స్పృతులన్ కాంచన్ సదా మోదమో తలపన్ భారతదేశమంతయును స్వాతంత్ర్యంపు సంరంభ వీ చులు స్వేచ్ఛం గని వీచినన్ జనము లిచ్చో బిక్కు బిక్కుంచు బా ధల గూళ్లన్ వసియించు దీనగతికిన్ ధైర్యమ్ము చేకూర్చె ఉ జ్వలమో ఈ తెలగాణ సీమకు మహిన్ స్వాతంత్ర్య సంసిద్ధితో

ద్రోహ జలం

కందుకూరి శ్రీరాములు, 94401 19245

ఈ నీళ్లు అందంగా ఉన్నాయి
 ఆకాశానికన్నా
 భూమికన్నా -
 ఈ నీళ్ళు ఇంత అందంగా ఎందుకున్నాయి?
 ఇవి నా జీవం!
 నా ప్రాణం!
 ఈ నీళ్ళను
 ఎన్నాళ్లనుండో
 ఎంతో ఆత్మీయంగా గాఢంగా ప్రేమిస్తున్నాను
 లేచింది మొదలు
 పడుకునేదాకా
 వీటిమీదనే కదా నా ధ్యాస
 అసలు నా శ్వాసను ఆడించేది
 ఈ నీళ్ళే !
 నా సర్వస్వం నాకు ఈ నీళ్లే -

ఈ నీళ్ళే -
 అయితే,
 ఇవ్వాళ్ళేమో
 ఎందుకింత వికారంగా వికృతంగా
 కనబడుతున్నాయి
 వీటిని చూసి ఎందుకింత పిరికివాణ్ణియ్యాను?
 ప్రాణం తీస్తుందని ఎందుకింత భయపడుతున్నాను?
 ఈ నీళ్ళతోనేనా నేనిన్నాళ్ళు
 స్నేహం చేస్తున్నది?
 ఈ నీళ్ళనేనా నేను ఇన్నాళ్ళు దైవంగా భావించాను?
 ఆశీస్సులు పలికే ఈ నీళ్ళే
 ఆయుష్షును లేకుండా చేస్తున్నాయేమిటి ?
 కనుక,
 మిత్రత్వం శత్రుత్వంగా మారే కాలాన్ని నిరసిస్తున్నా!
 దాహంతీర్చే దారిని వదిలి
 ద్రోహమార్గాన్ని చూసి వెలివేస్తున్నా!!

నలుగురం కలుసుకోవడమంటే
మనల్ని మనం పరామర్శించుకోవడమే...
ఏదో ఒకచోట ఎదురెదురుగా కూర్చుని
పూలు విరబూస్తున్నంత ఉత్సాహంగా
మాటల పరిమళాలు పంచుకోవడమే....

చెరువుల్లోనో... నీటికాలవల్లోనో....
మునకలేస్తూ ఆడుకునే పిల్లల్లా
హృదయ ద్వారాలు బార్లా తెరిచి
తడారని జ్ఞాపకాల్ని తడుముకోవడమే....

జీవించడమంటే నాలుగ్గోడల మద్య
క్యాలండర్ లో రోజులు లెక్కపెడుతూనో...
కుర్చీల్లో ఒళ్ళు అలవకుండా కూర్చుంటూనో..
ప్యాసు రెక్కల్లా కాలాచేతులు ఆడించడమేనా.....?

అలా ఆరుబయట ఓ చెట్టుకిందనో ...
రోడ్డుమీద మూలమలుపు వెూటల్లోనో...
చాయ్ లో ఒకట్రెండు బిస్కెట్లు ముంచుకుంటూ
నలువైపులా నలుగురం నాలుగైదు ముచ్చట్లతో
కష్టసుఖాల్ని వలపోసుకోవడం కాదా...!

గుంజకు కట్టెయబడ్డ మూగజీవుల్లానో....
చూపుల కళ్ళజోడు సరిచేసుకుంటూనో....
కాలాన్ని గంటలూ.. నిమిషాల్లో లెక్కిస్తూ...
బతికేయటమేనా మనిషికి చేతనయిందీ....?

సందేవేళ ఇంటికి తిరిగొస్తున్న తల్లిఆవుకు
ఎదురెళ్లే లేగదూడ కళ్ళలోని సంతోషంలా...
బాధల తుప్పలనీ... ఇబ్బందుల బంధనాలనీ
దాటుకుని ముసిముసి నవ్వుల్లో మునగలేమా...!

ఇలా పొద్దుగడిచి వయసయిపోయాక
అలా ఓ మూలన కూర్చోమనే పిల్లలో....
వనీపాటాలేని తిరుగుళ్ళేమిటనే ఇల్లాలో...
వార్షింగుల బెత్తంతో భయపెడుతున్నా...
మనుషులను కలవటాన్నే ఇష్టపడుతా....

పూలలో ఒదిగే దారంలా

అందోజు పరమాత్మ, 91823 42185

చెట్టూ.. పుట్టూ .. బండరాళ్ళను ఢీకొని
ఎగుడు.. దిగుడు ఒడికెలు వొంపులు దాటి
చెరువుని నలువైపులా కమ్మేసే ప్రవాహంలా
నాలుగైదు తొవ్వలలోంచి వచ్చే మనుషులం
ఎక్కడో ఒక చోట కలవాలిగదా....!

రాత్రో... పగలో స్వప్నించినంత సహజంగా
మన ప్రపంచాన్ని మనమే సృష్టించుకోవడం
మనసు ఉండాలే గానీ మన చేతుల్లో వనేగా...!

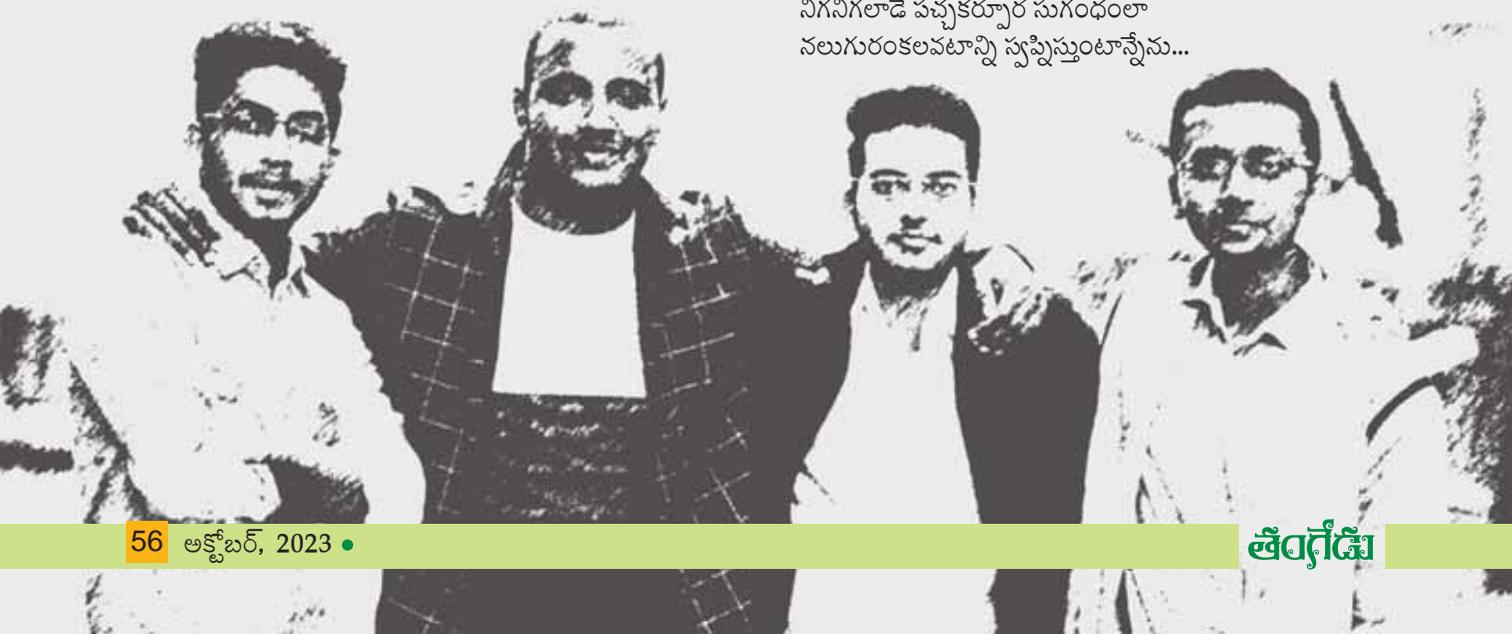
మనిషి ఏదో ఒక పదమవ్వలన్నా....
ఏదో ఒక వాక్యమై కదలాడాలన్నా...
ఆస్పాయతల భుజంమీద చేతులేసి
చైతన్యం బొంగరమై తిరుగాడాలి గదా..!

ఫోన్లలోని పలకరింపులకన్నా
ముఖాముఖి మాట్లాడుకోవడం
నవ్వే పువ్వులంత ఆనందంగుంటుంది
అక్షరాలపక్షులమై అనుభవాల్ని
కొత్తగా ఆవిష్కరించుకున్నట్టుంటుంది

నిన్నటిదాకా ఇంట్లో కదలాడిన ఆరామ్ కుర్చీ
ఇవ్వాళ కనిపించకుండా పోవడానికి
కారణాలు వెతుక్కోవడానికైనా కనీసం
పలకరించుకోవాల్సిన సందర్భాలుండాలి కదా

రాలుతున్న పండుటాకులమీద జాలికన్నా
చేజారుతున్న రేపట్టి కావాడుకోటానికో...
మనోధైర్యం మలాములు పూసుకోవటానికో..
పూలలో ఒదిగే దారంలా కలుస్తుండాలిగదా....?

వైయక్తిక నిశ్శబ్ద సాగరాల్ని కొనగోటమీటి
వయోభారం ముళ్ళకంచలు దాటుకుని
నిగనిగలాడే పచ్చకర్పూర సుగంధంలా
నలుగురంకలవటాన్ని సృష్టిస్తుంటాన్నేను...

రంగుదారాల 'ఆసు' నేత

మనసుపారల్లో దాగిన జ్ఞాపకాలను
మనకు పంచుతున్న కవిత్వం ఆసు

బూర్ల వేంకటేశ్వర్లు
94915 98040

సున్నితమైన దారపోగులను
అతికించి ఆసువోసినట్టు, గుండె కండెల
నుండి కవితల దారాలతో రంగు రంగుల
ప్రపంచాన్ని కండ్ల ముంగట నిలుపుతది
డా. వెల్లండి శ్రీధర్ 'ఆసు' కవిత్వం.
సామాన్యల బాధల గాధలు,
ప్రపంచీకరణలో సుడిగుండాలవుతున్న
వృత్తులు, కొన్ని కలలు ఇంకొన్ని కన్నీళ్లు,
కొన్ని అనుభూతులు మరికొన్ని
అనుభవాలు వేళ్ళకు తగులుతాయి. కొన్ని
మోహపూరిత సందర్భాలు, మరపురాని
మోసపూరిత మనస్తత్వాలు, సామాజిక
కల్లోలాలు, రాజకీయాలు, నోస్టాల్జియాలు,
అతని ఆమె దుఃఖాలు, పిల్లలూ,
చెరువులూ, మోదుగు పూలూ మనసును
గుంజుకపోతాయి. మానవత్వమూ,

మానవత్వమూ,
మృగయా వినోదమూ,
పేగుబంధాలు తెగుతున్న
చప్పుడూ, వాలిన పొద్దులూ,
ఘనీభవ నదులూ, ఆత్మీయుల
స్మృతులూ, ఆలోచనాలోచనాల
రాత్రులు దర్శనమిస్తున్నాయి.
సున్నితపు అల్లికతో,
భావనాబలంతో రూపు కట్టించిన
కవితాత్మక పాదాలు మనసుకు
హత్తుకుంటాయి.

మృగయా వినోదమూ, పేగుబంధాలు
తెగుతున్న చప్పుడూ, వాలిన పొద్దులూ,
ఘనీభవ నదులూ, ఆత్మీయుల
స్మృతులూ, ఆలోచనాలోచనాల రాత్రులు
దర్శనమిస్తున్నాయి. సున్నితపు అల్లికతో,
భావనాబలంతో రూపు కట్టించిన
కవితాత్మక పాదాలు మనసుకు
హత్తుకుంటాయి. జీవిత సత్యాలను,
లౌకిక రీతులను బోధపరచే ఉపాధ్యాయ
లక్షణాలు బుద్ధికి తెలియజేస్తున్నాయి. కొత్త
శీర్షికలు కవితల్లోకి వేలు పట్టి నడిపిస్తున్నాయి.

రాజ్యమే సర్వంసహాధికారం
చెలాయుస్తున్న కాలంలో రాజ్యపు
స్వభావాన్ని, రంకులతనాన్ని బద్దలు కొట్టే
వాక్యాలు

“రాజ్యం చేస్తున్న పల్లెరు గాయల సైన్యం
వలస బాట పట్టిన జీవరాశి”

బతుకులను వెల్లడిస్తున్నాయి. రైతు గోసను
చెబుతూ గిట్టుబాటు ధరలేని సందర్భాన్ని
“రాజ్యపు గారడీలో పంటలన్నీ ముఖం
వేలాడేస్తున్నాయి” అని తేటతెల్లం
చేస్తున్నాయి. నిర్బంధాల ఆంక్షలను బహిర్గతం
చేస్తూ

“రాజ్యం ఇప్పుడు మాటకు తాళం వేసి
మనిషిని అవిటి వాణ్ణి చేస్తోంది” అని
నిలదీస్తున్నాయి.

“రాజ్యమిప్పుడు సహనం లేని గరుడ పక్షి
నెపం దేని మీదో వేసి
ప్రజాస్వామ్యానికి స్లోపాయిజన్

ఎక్కిస్తోంది” అని ప్రమాదాన్ని గుర్తిస్తున్నాయి.

“నూకలు చెల్లిన రాజ్యం
పారేసుకున్న ఓట్లను
నేలపారల్లో నిర్లజ్జగా
దేవులాడుకుంటోంది” అని రాజ్యపు
బహురూపుల వేవేలను పసిగడుతాయి.

ఇంకా అడుక్కునే మెట్ల మీదనే ఉన్న
అణగారిన వర్గాల బాధలను చూసి,
బహుజన సోయితో రాసిన కవితలు

“సమానత్వపు నేలా
మనుషులంతా ఒక్కటే
లోకమొకటి మొలవాలని”

ఆకాంక్షిస్తున్నాయి. సమస్త వృత్తుల చిహ్నాలు
తమ సొంతమైన వాళ్ళు

“పరికరం నా ఇల్లరికపు చుట్టమంటావు
నీవు

పనిముట్టు నా మూడవ
భుజమంటాను నేను” అని
ఎదురుతిరుగుతారు. వెనుకబాటుతనంతో
ఉన్న బహుజనులు ఒక్కటి కాలేక
పోయిన సందర్భంలో

“సంఖ్యాబలమున్నా
సమైక్య బలం లేక
చతికిలపడుతుంటారు” అని ఆవేదన
పడడం కనిపిస్తుంది. ఏదేమైనా తన బాట
బావుటా అని చెబుతూ

“నా శ్వాసను వస్త్రగాలం పట్టు
ఈ దేశ మూలవాసిగా
రూపుకడుతుంది” అంటాయి మరికొన్ని

వాక్యాలు.

సామాన్యుల పక్షాన నిలబడి రాసిన అనేక కవితలు

“ఈ దేశపు దేహానికి మానని గాయాలు బతుకు పోరును ఆలపించే నిరంతర గేయాలు” వినిపిస్తుంది.

చిరు వృత్తులు శిథిలమై

“చెరువులో నీళ్లు జారిపోయినట్లు వృత్తులన్నీ ఆకృతులు చాలించి కాలపు కత్తెర కింద

రాలిపోతుంటాయి”. మార్కెట్లో

దోపిడి గాళ్ళ చేతబడ్డ సామాన్యుని

“కనిపించని దళారి ఎవడో

బజారంతా సంచరిస్తుంటాడు

వెన్నెముకను గుంజుకొని

తనువును తక్కెడకు

వేలాడదీస్తాడు”. రొట్టెలు చేసి బతుకు

బండిని నడుపుతున్న జీవితంలో

“ఇప్పుడు అదే రొట్టె

చెల్లె చదువుకు అక్క పెళ్ళికి

మట్టెల సవ్వడిలా మోగుతోంది” అనే

విషాద జీవితాలను ‘రొట్టె’ కవిత

ముందుకు తెస్తది.

పూలమ్మి బతికే వాడి జీవితం

“ఎన్ని మూరలమ్మితే

నా జీవితం

సువాసనామయమవుతుందో

రోజూ ఎదురుచూస్తూనే ఉన్నాను”

అంటది.

జీవితంలో ప్రేమలేకుండా బతకలేం.

ఇష్టమైన వ్యక్తులనీ, పిల్లలనీ, ఋతువులనీ,

కళలనీ, కవితలనీ ఎన్నిటినో ప్రేమిస్తాం.

అట్లా ఇష్టమైన రక్త దాతను ‘ప్రాణ దాత’

అని

“భూమి మీద మానవ ప్రాణ ఉనికికి

జీవిత కాలపు నెత్తుటి పూచీ అతడు”

అని కీర్తిస్తాడు. వానకోసం ఎదురు చూస్తూ

తడితడిగా రాసిన ఒక్కవార కోసం

కవితలో

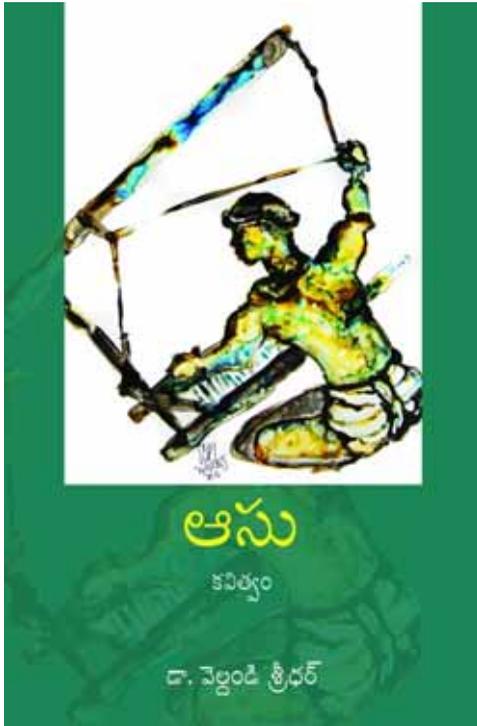
“మట్టే కాదు

రక్తమూ ఆణువణువు తడిసి

పులకరించాలి” అనడం భావ తీవ్రతను

తెలుపుతుంది. కవి చైతన్య ప్రకాష్

మరణాన్ని

“అక్షరాలన్నీ చైతన్యాన్ని చాలించి

తల వంచుకొని మౌనంగా

నిలుచున్నాయి

ఆకలి పేదరికంతో పోరాటాన్ని

నిలిపేసింది” వంటి వాక్యాలు గుండెల

నిండా ప్రేమ, దుఃఖాన్ని మోసుకొస్తుంది.

ఎండాకాలం కవిత వర్ణనా ప్రతిభకు ఇంద్ర

ధనుస్సులా ఉన్నది.

“ఎండ కెరటాలు కెరటాలుగా నేలను

దిగుతోంది

గాలికి నిప్పంటుకొని నీడలు

కాలిపోతున్నాయి

చెట్లు ఆక్సీజన్ అందక

వెంటి లేటర్ పై బతుకుతున్నాయి

ఎండ మీద అడుగుపెడితే

మంటల మడుగులో దిగడమే”

అంటూ అతిశయించి చెప్పడం ఎండ

తీవ్రత అనుభవాన్ని కంటి ముందుకు

తీసుకు వస్తది.

మహిళా లోకపు దీన స్థితిని, శ్రమ

చైతన్యాన్ని, నిస్వార్థ సేవా తత్వాన్ని

చాటుతూ

“ఆమె చేతుల్లెని ఊరు

రెక్కలు తెగిన దేహమవుతుంది

సేవమాత్రమే తెలిసిన ఆమె చేతులకు

సూర్య చంద్రులే గాజుల్లా అమరిపోతారు” అనే వాక్యాలు నూత్న అభివ్యక్తితో అలరారుతున్నాయి. ఆమె నిద్ర లేసింది మొదలు పడుకునే వరకు ఊపిరి సలపకుండా చేసే పనులను శిల్ప నైపుణ్యంతో రాసిన కవిత ‘ఆమె చేతులు’. దీనిలోని ఇరవై వాక్యాలు ఎక్కడా తెగకుండా అసమాపక క్రియలతో సాగి ఆఖరు వాక్యం సమాపక క్రియతో పూర్తి కావడం ఆమె పనిలోని నిరంతరతను చాటుతది.

ఎన్నీ ఎన్నీ అట్రాసిటీ చట్టాన్ని నీరు గారుస్తూ చేసిన సవరణలకు నిరసనగా “ఒక ఆయుధం రెక్కలు విరిగిన చప్పుడు” కవిత పురుడు పోసుకున్నది. ఈ కవిత మొత్తం ప్రశ్నలను ఎక్కుపెడుతూ నడుస్తుంది.

“హక్కులకు గొంతు నివ్వాలిగాని గోరు చుట్టవై రోకటి పోటు వేస్తే ఎట్లా? అల్ప ప్రాణులకు ఆలంబనవ్వాలి గాని అసలు కవచాన్నే గుంజుకుంటే

ఎట్లా?” అంటూ ప్రశ్నించడమే పరిష్కారమనే ఇంగితాన్ని చెబుతది.

తెలంగాణ పెద్ద మనుషుల తలపాగాను “నూలు కిరీటం”గా వర్ణించిన కవితలోని వాక్యాలు

“మర్యాదకు పోతే తలకోసి పీట వేస్తుంది అమర్యాదకు పోతే షరతుకు నిలబడుతుంది

రివాజు తప్పి కాళ్ళ దగ్గర పెట్టమంటే అదే పాడె మీద కప్పే చివరి వస్త్రమవుతుంది” అని ఆత్మగౌరవ ప్రకటన చేస్తుంది.

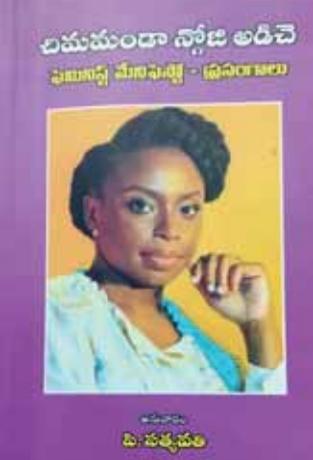
2015-20 మధ్య రాసిన ఈ కవితలు శ్రీధర్ సామాజిక చైతన్యాన్ని, వివిధ సందర్భాలకు చలించిపోయిన కవి తత్వాన్ని, మనసు పొరల్లో దాగిన జ్ఞాపకాలను, మానవ సంబంధాల పట్ల చూసిన ప్రేమను మన ముందు జాగరూకతతో పరుస్తాయి, కవి నిశితమైన చూపును, అభివ్యక్తి సౌందర్యాన్ని కలగలిపి మనసు పొరల మీద ఆసుపోస్తుంది.

నిజమైన స్త్రీవాదిగా “చిమమండా నోజి అడిచె”

పురుషత్వం ఒక పంజరం. మనం మగ పిల్లల్ని అందులో బంధించి ఉంచుతాం. స్త్రీవాదం అంతిమ లక్ష్యం ఏమిటంటే, దాని గురించి మాట్లాడవలసిన అవసరం రాకుండా ఉండడమే. ఇలాంటి మేలిముత్యాల వంటి అక్షర సత్యాలు వెలువరించిన స్త్రీవాది చిమమండా నోజి అడిచె. ఆమె మనసును దోచుకునే ప్రసంగాలను చక్కని శైలిలో అనువదించారు పి సత్యవతి. చిమమండా నోజి అడిచె నైజీరియన్ అమెరికన్ రచయిత్రి. ఆమె అమెరికా నైజీరియా రెండు దేశాల్లోనూ జీవించారు. నైజీరియాలోని ఇగుబో సంప్రదాయాలలోని స్త్రీ అణచివేత గురించి ఆమె ఏది రాసినా అది ప్రపంచంలోని స్త్రీలందరికీ వర్తిస్తుంది. భారతీయ స్త్రీలంతా ఆమెని చదవాలి. ఆమె 23లో పర్సల్ హైబిస్కుస్ అనే నవల రాసినప్పుడు ఒక పత్రికా రచయిత ఆమె స్త్రీవాద నవల రాసిందని స్త్రీ వాదులను ఎవరూ పెళ్లి చేసుకోరని హెచ్చరించడం ఆమెని ఆశ్చర్యపరిచింది. తరువాత సంతోషంగా ఉండే ఆఫ్రికన్ స్త్రీవాదిగా ఉండాలని నిర్ణయించుకొంది. స్త్రీవాదం అంటే పురుష ద్వేషం కాదు. పురుషద్వేషం లేని స్త్రీ వాది కావడమే చిమమండా నోజి అడిచె లక్ష్యం. మనం మగ పిల్లలకు చేసే అత్యంత హాని ఏమిటంటే వాళ్లు కఠినంగా ఉండాలని నూరి పోయడం. పురుషున్ని కఠినంగా ఉండాలని బలవంత పెట్టడం వల్ల అతని అహం బలహీనతగా తయారవుతుంది. ఈ బలహీనమైన అహంలను సంతృప్తి పరచడమే ధ్యేయంగా ఆడపిల్లలు తయారు కావడం వల్ల వాళ్లకు కూడా హాని కలుగుతుంది. జీవశాస్త్రం ప్రకారం స్త్రీ పురుషులు భిన్నమైన వారే కానీ సమాజం తనకు అవసరమైన రీతిలో ఆ భిన్నత్వాన్ని ఎక్కువ చేసి చెప్పింది. వంట విషయమే తీసుకుందాం. ఇప్పటికీ సాధారణంగా వంట పని ఇంటి శుభ్రత ఆడవాళ్లు చూసుకుంటారు. ఆడవాళ్లు వంట జీవితో పుట్టలేదు. అది వాళ్ళ పనిగానే సమాజం నిర్దేశించింది. కానీ ప్రపంచ ప్రసిద్ధులైన వంట వాళ్లంతా పురుషులే. వాళ్లని నాజూకుగా పెప్పు అని పిలుస్తారు. పిల్లల పెంపకంలో జెండర్ కన్నా సమర్థతకు ఎక్కువ ప్రాధాన్యత ఇస్తే ఎంతో బాగుంటుంది. పురుషుని ఆధిపత్యంలోనే స్త్రీలు ఉండడం మన సంస్కృతి అంటారు. అయితే సంస్కృతి ఎప్పుడు ఒకలాగా ఉండదు. సంస్కృతి మనుషులను తయారు చేయదు. మనుషులే సంస్కృతిని నిర్మిస్తారు. స్త్రీలు వాళ్ళ ఉద్యోగాలని ఇష్టంగా చేయాలి. ఇద్దరు సంపాదించడమే ఇగ్నో సంప్రదాయం. కలిసి పని చేయాలి. ఇంటి పనితో సహా పనులన్నీ పంచుకోవాలి. స్త్రీల పనులు ఇవి, పురుషుల పనులు ఇవి అని చెప్పడం మూర్ఖత్వం. విచారకరమైన నిజం ఏమిటంటే మన లోకమంతా అధికారంలో ఉన్న స్త్రీలను ఇష్టపడని స్త్రీ పురుషులతో నిండి

ఉంది. అధికారం అనేది పురుష లక్షణం. వాళ్ళ సొంతం అని మన బుర్రలు నియంత్రించబడ్డాయి. ఆడపిల్లలకు చదవడం నేర్పించాలి. పుస్తకాలను ఇష్టపడడం నేర్పించాలి. ఆ పని వాళ్ళ ముందు మనం చేస్తే వాళ్లకు శ్రద్ధ కలుగుతుంది. మనం బిడ్డలతో మాట్లాడే భాషకు చాలా ప్రభావం ఉంటుంది. కాబట్టి చిన్నప్పటి నుంచే ప్రశ్నించే తత్వం అలవాటు కావాలి. వివాహం అనేది ఆడపిల్ల సాధించవలసిన గొప్ప విషయం అని బాలికలకు ఎప్పుడూ చెప్పకూడదు. అది ముఖ్యమైనదే కానీ అదే మూలం కాదు. అందరికీ నచ్చేట్లు ఉండడం ఆడపిల్ల కర్తవ్యం కాదు. ముందు తనకు నచ్చినట్టు ఉండాలి. అందరికీ నచ్చేలా సుకుమార సుందరంగా ఉండాలని బోధించడం తప్పు. తనను అందరూ ఇష్టపడాలని కోవడం తప్పు. తన కుటుంబంలోని పెద్దవాళ్ళని వాళ్ళ ఉద్యోగంతో సంబంధం లేకుండా గౌరవించాలి. ఎప్పుడూ బట్టలకు నీతికి ముడి పెట్టకూడదు. బట్టలకు నీతికి అసలు సంబంధం లేదు. మనం జీవశాస్త్రాన్ని శారీరక నిర్మాణాన్ని ఉపయోగించుకొని పురుషాధిక్యతను సమర్థిస్తున్నాం. జీవశాస్త్రం ప్రకారం సంప్రదాయాలు ఏర్పడ్డాయి అనుకున్నా బిడ్డ మీద తల్లిదే మొదటి హక్కు. ప్రేమించడమే కాదు ప్రేమ పొందడం కూడా నేర్చుకోవాలి. ఎప్పుడు అణచివేతకు గురైన వాళ్లను త్యాగశీలరూ సాధ్యమణులు అనకూడదు. సాధుత్వం హుందాతనానికి మొదటి అర్హత కాదు. ఎవరి అభిప్రాయాలైన విశ్వజనీనమైనవి కావు. మన అభిప్రాయాలు విషయపరిజ్ఞానంతో కూడినవి భావ వైశాల్యంతో కూడినవి మానవీయమైనవి అయ్యే విధంగా మనం ఎదగాలి. ఈ రకమైన నిశ్చితాభిప్రాయాలు వ్యక్తం చేసిన ఈ రచయిత్రిని సాహితీలోకం అంతా స్వాగతించవలసి ఉంది. సత్యవతి చేసిన ఈ ఫిమ్మిస్టిక్ మేనిఫెస్టో ప్రసంగాలని ప్రచురించిన రుద్రమ పబ్లికేషన్స్ దానికి నేతృత్వం వహిస్తున్న అనిశెట్టి రజితను అభినందించడం చిన్న మాట.

చిమమండా నోజి అడిచె ఫెమినిస్టిక్ మేనిఫెస్టో ప్రసంగాలు,
 అనువాదం : సత్యవతి
 వెల. : రూ. 100/-
 ప్రచురణకర్త : అనిశెట్టి రజిత
 ప్రతులకు : నవోదయ బుక్ హౌస్, కాచిగూడ, హైదరాబాద్

మారిన రాగం

రేడియమ్, 92915 27757

చీకటి గుహలో
నిర్మానుష్య నీలి పర్వత శ్రేణుల్లో
పొడి పొడి గా మసులుతున్నావు
అగ్నిపర్వత శిఖర బీలంపై నుండి
ఎర్రెరని జ్వాల కవోష్టలావాగా
పరుగెత్తుకుంటు రావాలని
ఎంత గానో తపిస్తున్నావు
ఎన్నో ఏండ్లుగా
నీకై వేచిన నేల పునీతం కావాలని
వాడివడి తగ్గిన తనువుకు
వేడితగిలి వడిపెరిగి
తకిట తకిట తకిటతా అంటూ
లయాన్వితంగా
భయాన్వితంగా

దారి పొడుగున
శార్దూల మత్తేభాల
గర్జనలు వింటూ...
ప్రకృతి రమణీయమణికి
పచ్చల హారాలు
నీ ఆహ్వానం కోసం
చంపకాలు ఉత్పలమాలికలు
సిద్ధంగా ఉన్నాయి
నీవు సరళమైన ప్రజాభిష్టానికి
జనపదమై ఆనందపదమై
విలయతాండవ లయ కాస్తా
కిలకిల రావంగా
ప్రత్యూష స్పర్శలా
సుగమన రాగమై
ప్రియజన భావమై
నిత్యనూతన మయ్యావు
రంగురంగుల కలలో నిద్రపుచ్చుక
మేలుకొల్పు ప్రభాత గీతమై
రా ఇదే మా ఆహ్వానం

విమర్శకుడిగా వడ్డేపల్లి కృష్ణ

ఇటీవల వడ్డేపల్లి కృష్ణ వెలువరించిన పరిశోధనా గ్రంథం “తెలంగాణ కవులు కావ్యాలు”. గేయ కవిగా, సినీ గేయకవిగా వడ్డేపల్లి కృష్ణ అందరికీ తెలిసిన సాహితీవేత్త. విమర్శలో కూడా ఆయన తన చేతివాటం చూపించారు. “తెలంగాణ కవులు కావ్యాలు” అనే పుస్తకంలో పంపన మొదలుకొని 1975 వరకు జన్మించిన సమకాలీన కవుల వరకు అందరి వివరాలు ఉన్నాయి. ఆయా కాలాల భాషా విశిష్టత ఉంది. నాటి సామాజిక స్థితి కూడా ఈ గ్రంథంలో అప్రయత్నంగా ప్రతిపలించింది. ఈ రచయిత యుగవిభజన ఇట్లా ఉంది...

- 1) పూర్వ పంపకవియుగం అనగా 9వ శతాబ్ది పూర్వ యుగం, 2) పంప కవి యుగం, 10వ శతాబ్ది, 3) కాకతీయ-పాల్కురికి సోమన యుగం, 13వ శతాబ్ది, 4) పురాణ యుగం 14వ శతాబ్ది 5)ప్రబంధ యుగం-బమ్మెర పోతన 15వ శతాబ్ది, 6)యక్షయగాన యుగం 16వ శతాబ్ది, 7)భక్తి వ్యాకరణాల యుగం 17వ శతాబ్ది, 8)శతక యుగం 18వ శతాబ్ది, 9)ఆధ్యాత్మిక కీర్తన యుగం 19వ శతాబ్ది, 10)వానమామలై, కాళోజి, దాశరథి యుగం 20వ శతాబ్ది, 11) సి నారాయణ రెడ్డి యుగం 20 శతాబ్ది ఉత్తరార్ధం,

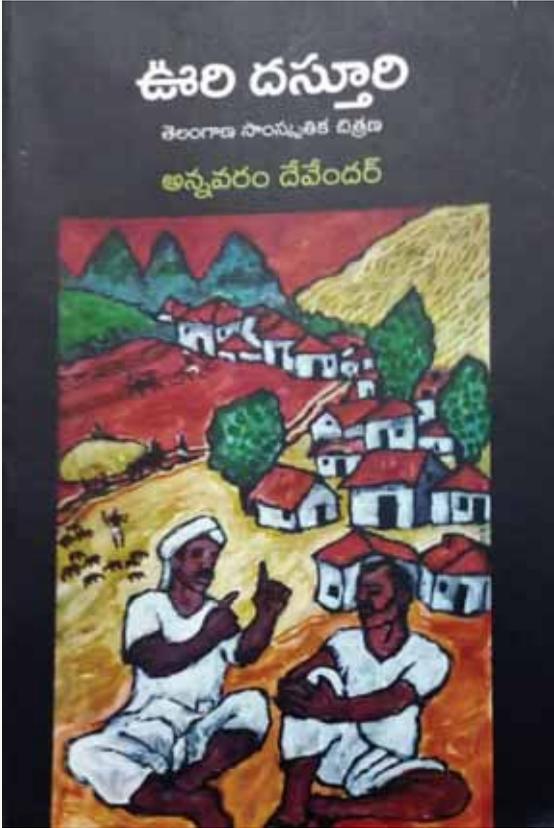
మహారాష్ట్ర సరిహద్దుల్లో ప్రవహిస్తున్న గోదావరి పరివాహ ప్రాంతాన్ని తెలివాహ అంటారు. తెల్లని నది అని అర్థం. ఇక్కడ మొదలైన తెలుగుం తరువాత కాళేశ్వరం, ద్రాక్షారామం, శ్రీశైలం అనే మూడు దిక్కుల మధ్య భాగంగా త్రిలింగ శబ్దభవంగా మారింది. ఆణెము, దేశము పర్యాయపదాలు. తెలుగు ఆణెము క్రమంగా తెలంగాణముగా ఏర్పడింది. ఇట్లాంటి వివరణతో మొదలైన ఈ గ్రంథం, చక్కని విశ్లేషణలతో, మంచి భాషతో కొనసాగింది. తెలుగు భాషా ప్రేమికులకు, తెలంగాణ సాహితీ విద్యార్థులకు పరిశోధకులకు మార్గదర్శకంగా నిలుస్తున్న గ్రంథం ఇది.

తెలంగాణ కవులు కావ్యాలు
వడ్డేపల్లి కృష్ణ
వెల : రూ. 382
భాషా సాంస్కృతిక శాఖ , తెలంగాణ ప్రభుత్వం
రవీంద్ర భారతి కాంప్లెక్స్ హైదరాబాద్

తెలంగాణ ఆత్మ... అన్నవరం దేవేందర్

అన్నవరం దేవేందర్ తెలంగాణ ఆత్మను పట్టుకున్న రచయిత. ఈ వరకే నిక్కారైన తెలంగాణ భాషలో అనేక రచనలు సంతరించాడు. ఈ ఒరవడిలోనే వచ్చిన తెలంగాణ ఆత్మ ఈ గ్రంథం. వీటిని కవితలు, వ్యాసాలు అని చెప్పలేం. ఒక వాస్తవిక ఉద్యోగంతో తెలంగాణ గ్రామీణ జీవితాన్ని రొమాంటిక్ గా చిత్రించడానికి ఆ భాషలోనే చేసిన ప్రయత్నం ఇది. ఊరు ఊరంతా ఒడవని ప్రేమలో పాటమరించి మనల్ని ఆ ప్రేమ నౌకలో ముంచుతాడు. పొద్దున బర్రె పాలు పిండే దృశ్యం మనోహరంగా చిత్రించాడు. వస్తువులు, నిచ్చెన, బల్లపీట, సందుగ, పొనుక, పగ్గం ముకుతాడు, ఎడ్ల గంటలు, బండి కానీ, జల్లిగంటె, సోలా, కుంచెం, పల్లకి, సవారి, ఇట్లాంటి ఇసిరెలు ఊరికి 10 ఇంట్లలో ఉండేవి. అవసరానికి అడుక్కొచ్చుకునుడు, మళ్ళిచ్చుచుడు. అట్లాగే ఊరిలో చెరువు అందరికీ ఆదరువకావడం. ఊరిలో ఉండే అన్ని కళలు, వాటి ప్రస్తావన, 16 సోలలు కుంచెం, రెండు కుంచాలు ఇరుసనే ఊరికొలతలు పిల్లబాట సక్కదనం తాంబాలం గంగాళం గోకర్ణం కొప్పెరలాంటి ఈ తరానికి తెలియని బోళ్ళు ఇందులో కనిపిస్తాయి. ఇల్లు పక్కనే మక్క పెరడు, మోటబాయి, కొత్తకొండ తీర్థాల్లో కొనుక్కున్న చిలకల పేరు, కోళ్లు, గొర్లు, బర్లు, ఆవులు, విత్తనాలు, అమ్మమ్మ, బాపమ్మ చేసే పనులు, కుల కళాకారుల జీవితం, గడ్డివాములు ఎట్లా అమరుస్తారు చేదబాయిల నీళ్లు ఎండాకాలం చల్లగా, చలికాలం వెచ్చగా ఉండడం, లాంటి ఎన్నో ముచ్చట్లు మనల్ని నిలువరిస్తాయి. పల్లె కళలు, పచ్చబొట్ల వైసం, తాటి వనం, తాటికమ్మలు, తాటి బోచ్చెలు, తాటి ముంజలు, తాటికల్లు, వీటన్నిటితో ఇదో శ్రమజీవల కవన కేంద్రంగా ఎట్లా వెలసిల్లిందో చెప్తాడు. ఆనాటి ఖదర్ కి సైకిల్, గడియారం, రేడియో గుర్తుగా ఉండేవి. ఈ సైకిల్ గడియారం, రేడియో, మనిషి బతుకు నుంచి

విడిదీయరానివిగా ఉండేవి. సందుగ, తనబ్బి, బొట్టుపెట్టి, దిగుడు లాంటివి ఆనాడు ప్రతి ఇంటిలో ఉండేవి. స్త్రీల కళా హృదయానికి ఆనాడు వేసే ముగ్గులు గొప్ప నిదర్శనాలు. ఊళ్లో ఎవరూ మరణించినా ఊరంతా దుఃఖ సముద్రం అయ్యేది. చనిపోయిన వ్యక్తి చుట్టుపదూళ్ళకు తెలిసిన వ్యక్తి అయితే, కన్నీళ్లు మేఘాలుగా వర్షించేవి. బతుకమ్మ, దసరా లాంటి పండుగలలో ఊరంతా ఆనందం వెల్లివిరిసేది. ఆ కాలంలో నాలుగు ఐదు ఊర్లకు బడి ఉండేది.

నడిచిపోయి చదువుకునే వాళ్లు. ఊళ్ళలో కులం బలంగా ఉండేది. అంటుడు ముట్టుడు ఎక్కువ తక్కువ అందరూ పాటించేవారు. చనిపోయిన తర్వాత జరిగే కర్మకాండలో

పిట్టకు పెట్టుడు ఒక గొప్ప సాంస్కృతిక దృశ్యం. మోతుకు ఆకు, పలక, బలపం కంచెలల్లకు పోయి కట్టేపిడుకలు ఏరుకొచ్చుడు పేడతో పిడకలు చేసుడు, సంక్రాంతి సకినాలు, ఎక్క దీపం, కందిలి పండుగలు వస్తే కోడికూర ఇట్లా ఎన్నో విషయాలతో ఈ పుస్తకం మనల్ని ఆనాటి ఊరికి తీసుకెళ్తుంది. ఆడపిల్ల పెళ్లయితే ఎవరైనా సాయం చేసే వాళ్ళు. ఊళ్ల ఉండే పసరు వైద్యులు, గానం, కవిత్యం తెలిసిన సామాజిక వర్గాలు మొదలైన అంశాలు ఎన్నో అన్నవరం ఒక వైవిధ్య భరితమైన పురాదృశ్యాలని సజీవంగా ఆవిష్కరించాడు. తెలంగాణ సాహిత్యకులే కాక ఊరి సాంస్కృతిక బంధం నెమరు వేసుకోవాలనుకునేవాళ్లు అందరూ చదవదగ్గ పుస్తకం.

ఊరి దస్తూరి

తెలంగాణ సాంస్కృతిక చిత్రణ,
 రచన : అన్నవరం దేవేందర్
 వెల 250 రూపాయలు
 ప్రతులకు : ఎదునూరి రాజేశ్వరి
 ప్లాట్ నెంబర్ 46, మారుతి హౌస్, భగత్ నగర్
 కరీంనగర్, తెలంగాణ

తెలుగు పరిరక్షణ సారథులు భాషోపాధ్యాయులే

తెలుగు గొప్పదనాన్ని ముందు తరాలకు అందించవలసిన గురుతర బాధ్యత తెలుగు భాష ఉపాధ్యాయులపై ఉంది అని ప్రముఖ సాహితీవేత్త ఆర్దికవి బైరెడ్డి కృష్ణారెడ్డి అన్నారు. సెప్టెంబర్ 9న నల్లగొండలోని బీసీ స్టడీ సర్కిల్లో తెలుగు భాష అభ్యసనాభివృద్ధి వేదిక (లాంగ్వేజ్ లర్నింగ్ ఇంప్రూవ్మెంట్ ఫోరమ్ ఫర్ తెలుగు - లిస్ట్) ఆధ్వర్యంలో జరిగిన కాళోజీ జన్మదిన వేడుకల్లో ఆయన ముఖ్య అతిథిగా పాల్గొని ప్రసంగించారు. వేదిక కన్వీనర్ శీలం భద్రయ్య అధ్యక్షత వహించారు. ఈ కార్యక్రమంలో మెరుగు మల్లేశం, పెరుమళ్ళ ఆనంద్, మాదగాని శంకరయ్య, సాగర్ల సత్యయ్య, కోమటి మధుసూదన్, ఉప్పల పద్మ, నామ వెంకటేశ్వర్లు, నల్ల నరసింహ, కోమటిరెడ్డి బుచ్చిరెడ్డి, చంద్రశేఖర్, రాములు, మీనయ్య తదితరులు పాల్గొన్నారు.

నిజామాబాద్ ఒక కవిత్వ ప్రవాహం

నిజామాబాద్ జిల్లా ఒక కవిత్వ ప్రవాహం అని, జైలు గోడలపై బొక్కు ముక్కతో భావవేషాన్ని విస్తులింగాలుగా కురిపించిన మహిమాన్విత ప్రదేశమని తెలంగాణ జాగృతి సాహిత్య విభాగం రాష్ట్ర కన్వీనర్ డాక్టర్ కాంచనపల్లి అన్నారు. ఆయన సెప్టెంబర్ 17 న హరిదా రచయితల సంఘం ఆధ్వర్యంలో కవయిత్రి ప్రణవి రచించిన “పాలకంకులు” పరిచయ సభలో

ముఖ్యఅతిథిగా పాల్గొన్నారు. కార్యక్రమానికి అధ్యక్షత వహించిన హరిదా రచయితల సంఘం అధ్యక్షులు ఘనపురం దేవేందర్ మాట్లాడుతూ పాలకంకులు పుస్తకావిష్కరణ చారిత్రాత్మక తెలంగాణ జాతీయ సమగ్రతా దినోత్సవం నాడు జరుపుకోవడం సముచితమని అమరులను గుర్తు చేసుకుని స్ఫూర్తిని నింపుకోవడం కనీస బాధ్యత అని అన్నారు. వి త్రివేణి, జి నరసింహస్వామి, తిరుమల శ్రీనివాస్ ఆర్య, నరాల సుధాకర్, కాసర్ల నరేష్ రావు, పి రేణుక, అన్యం పద్మజారెడ్డి, ఎం. సాయిబాబు, కె. నాగరాజు తదితరులు పాల్గొన్నారు.

జె.ఎన్. మూర్తికి అనుమాండ్ల భూమయ్య పురస్కారం

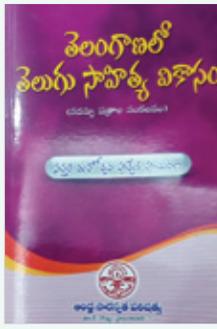
సెప్టెంబర్ 5 మధ్యాహ్నం 3 గంటలకు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం సమావేశ మందిరంలో అనుమాండ్ల భూమయ్య రచించిన రెండు పుస్తకాల ఆవిష్కరణ జరిగింది. ఈ సందర్భంగానే పద చిత్ర రామాయణ కృతికర్త విహారి పేరు మీద ప్రసిద్ధులైన జెఎన్ మూర్తికి అనుమాండ్ల భూమయ్య సాహిత్య పురస్కారం ప్రధానం చేయడం జరిగింది. అలాగే ఆచార్య వెలుదండ నిత్యానందరావుకు ఆత్మీయ సత్కారం చేయడం జరిగింది. ఈ సమావేశానికి ముఖ్యఅతిథిగా విచ్చేసిన ప్రొఫెసర్ తంగెడ కిషన్ రావు వైస్ ఛాన్సలర్ తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం అనుమాండ్ల భూమయ్య దాతృత్వాన్ని విహారి సాహిత్య ప్రావీణ్యతను ప్రశంసించారు. విశిష్ట అతిథిగా విచ్చేసిన బట్టు రమేష్ తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం రిజిస్ట్రార్ కార్యక్రమానికి తన అభినందనలు తెలియజేశారు. ఈ కార్యక్రమంలో ఆచార్య పిల్లలమర్రి రాములు గౌరవ అతిథిగా, ఆత్మీయ అతిథులుగా సుధామ, మరుమాముల దత్తాత్రేయ శర్మ పాల్గొనగా, ఆచార్య అనుమాండ్ల భూమయ్య అధ్యక్షులుగా వ్యవహరించారు.

కవిత్వాన్ని సృజించి అమృతాన్ని అందించాలి...

శ్రీ పెరంబుదూరు నారాయణరావు రచించిన మొదటి రెండు పుస్తకాలు సెప్టెంబర్ 12న రవీంద్ర భారతి మినిహాలులో విడుదల చేశారు. సమరభేరి మరియు నారా హైకులు రెండు కవిత్వ పుస్తకాలను సాహిత్య అకాడమీ తొలి అధ్యక్షుడు నందిని సిధారెడ్డి ఆవిష్కరించారు. సిధారెడ్డి సమాజంలోని చెడును కడిగేసే ఉద్దేశంతో శ్రీపెరంబుదూరు ఈ కవిత్వం రాశారని అన్నారు. కవిత్వాన్ని సృజించి ప్రపంచానికి అమృతం అందిస్తారని ఆయన అన్నారు. కవిత్వం పుస్తకాలుగా రావాలని ఆయన ఆకాంక్షించారు. సమాజం మీది దుర్మార్గం మీద కవి సమరభేరి పుస్తకం అని ఆయన వ్యాఖ్యానించారు. ఈ కవిలో భావావేశం ప్రతి వాక్యం లో కనిపిస్తుందని అన్నారు. మానవీయ కోణంతో ఈ కవిత్వం కొనసాగిందని ఆయన ప్రశంసించారు. ప్రొఫెసర్ మసన చెన్నప్ప మాట్లాడుతూ కలం పట్టుకున్న ఎవరైనా కులం మతం కంటే మానవత్వం ఉన్నతమైందని భావించాలని అన్నారు. చాదాత్త వైష్ణవులు తెలంగాణలో ఆధ్యాత్మిక సేవ గొప్పగా చేశారని ఆయన చెప్పారు. హిందీ మంచి ఈ కవి మరిన్ని రచనలు తెలుగులోకి తేవాలని ఆయన కోరారు. ఈ కార్యక్రమానికి ప్రముఖ కవి కందుకూరి శ్రీరాములు అధ్యక్షత వహించారు. అమ్మంగి వేణుగోపాల్, బెల్లంకొండ సంపత్కమార్, వేణుశ్రీ, రవీంద్ర మొదలైనవాళ్లు ఈ కార్యక్రమంలో పాల్గొని కవిని అభినందించారు.

తెలంగాణలో తెలుగు సాహిత్య వికాసం

సప్తతి మహోత్సవ ప్రత్యేక ప్రచురణ

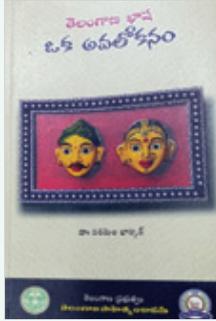
ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్
ఫోన్ : 040-247453724
వెల : రూ. 150/-

బహుజన బావుటా

వనపట్ల సుబ్బయ్య
సెల్ : 94927 65358

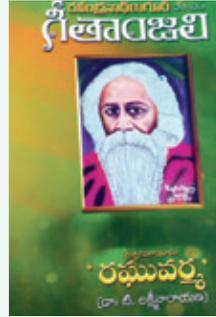
తెలంగాణ సాహితీ అకాడమీ
వెల : రూ.150/-

తెలంగాణ భాష ఒక అవలోకనం

డా॥ నలిమెల భాస్కర్

తెలంగాణ సాహిత్య అకాడమీ
ఫోన్ : 040-29703142
వెల : రూ. 155/-

రవీంద్రనాథ్ గీతాంజలి

రఘువర్మ (డా॥ లక్ష్మీనారాయణ)
సెల్ : 92900 93933

వెల రూ. 150/-

ఆచార్య అనుమాండ్ల భూమయ్య తెలంగాణ కవిత్వా వైభవం

మనస్వినీ దేవి

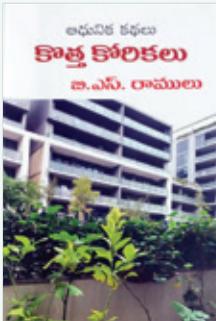
ననోదయ బుక్ హౌస్
ఫోన్ : 040-24652387
వెల : రూ. 500/-

పాట పుట్టుక

బి.ఎస్. రాములు

విశాల సాహిత్య అకాడమి
సెల్ : 8331 966 987
వెల రూ. 250/-

కొత్త కోరికలు

బి.ఎస్. రాములు

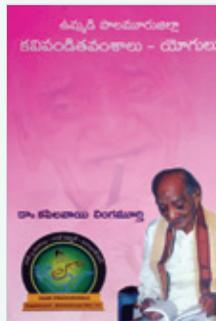
విశాల సాహిత్య అకాడమి
సెల్ : 8331 966 987
వెల రూ. 150/-

ఆచార్య అనుమాండ్ల భూమయ్య భౌమ మార్గ విమర్శ

మనస్వినీ దేవి

ననోదయ బుక్ హౌస్
ఫోన్ : 040-24652387
వెల : రూ. 600/-

కవి పండిత వంశాలు - యోగులు

కె. కపిలనాయి లింగమూర్తి

కపిలనాయి అశోక్ బాబు
సెల్ : 87907 27772
వెల : రూ. 300/-

స్వీకారం కోసం మీ పుస్తకాలు ఈ చిరునామాకు పంపించండి వీలైతే సమీక్ష కూడా వేస్తాం.

తెలంగాణ జాగృతి : పాశం అమృతరాం రెసిడెన్సీ, ఇ.నెం. 1-2-234/13/46/4, 3వ అంతస్తు, ఎన్.టి.ఆర్. స్టేడియం దగ్గర, అరవింద్ నగర్, దోమలగూడ, హైదరాబాద్ - 500 029. తెలంగాణ. E-mail : editor@thangedu.co.in

